

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ
ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ
МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ,
МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗЕЙ,
СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА
ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ:
монографія**

ISBN 978-617-95325-2-8

ISSN 2786-619X

3 (10)
2023

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА
Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

Рубрика
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ
ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ
МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ,
МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗЕЙ, СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА
ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ**

МОНОГРАФІЯ

Київ
Інститут професійної освіти НАПН України
2023

Рекомендовано Вченою радою Інституту професійної освіти НАПН України (протокол № 3 від 23 березня 2023 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ ТОМУ

Тетяна Герлянд,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач лабораторії технологій професійного навчання ІПО НАПН України,

Наталія Кулалаєва,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та психології ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана»

Тетяна Пятничук,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання
ІПО НАПН України

Ольга Гайдук,

кандидат педагогічних наук, науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання
ІПО НАПН України,

Дмитро Гоменюк,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання
ІПО НАПН України.

Рецензенти:

Базиль Людмила Олександрівна, учений секретар Інституту професійної освіти НАПН України,
доктор педагогічних наук, доцент;

Єршова Людмила Михайлівна, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент.

Романова Ганна Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

I-66 **Інноваційна професійна освіта.** – Випуск 3(10). – Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування: монографія [Гайдук О. В., Герлянд Т. М., Гоменюк Д. В., Кулалаєва Н. В., Пятничук Т. В., Шимановський М. М.]; за наук. ред. Н. В. Кулалаєвої. – Київ: ІПО НАПН України, 2023. – 118 с.

УДК 377.018-022.215(07)

ISSN 2786-619-X

ISBN 978-617-95325-2-8

У монографії висвітлено звітні інформаційно-аналітичні матеріали прикладного наукового дослідження «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування», яке виконувалося у 2019-2021 роках в лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України, а в 2021–2022 роках його результати впроваджувалися в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Видання адресоване науковцям, докторантам, аспірантам, педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, методистам навчально-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, наставникам структурних навчальних підрозділів підприємств, представникам органів державної влади та місцевого самоврядування, діяльність яких пов'язана з упровадженням дуальної форми здобуття освіти.

ISSN 2786-619-X

ISBN 978-617-95325-2-8

DOI <https://doi.org/10.32835/2786-619-X/2023/3.10>

© Інститут професійної освіти НАПН України, 2023

© Автори, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	6
2. НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	9
2.1. Педагогічні інновації (підготовлені наукові результати)	9
2.1.1. SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників	11
2.1.2. Особливості дуальної форми навчання в Україні	13
2.1.3. Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання.....	20
2.1.4. Методика організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування	24
2.1.5. Технологія розвитку соціального партнерства в закладі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання.....	28
2.1.6. Дорожня карта для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти	30
2.1.7. Алгоритм проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання	35
2.2. Кінцеві результати дослідження	36
3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ.....	39
3.1. Загальна характеристика експерименту	39
3.2. Результати експериментальної роботи	45
3.2.1. Результати констатувального етапу.....	45
3.2.2. Результати формувального етапу.....	52
3.2.3. Результати узагальнювального етапу	57
4. ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	60
5.1. Основні показники впровадження результатів наукового дослідження	60
5.2. Використання результатів наукового дослідження в інноваційній освітній діяльності всеукраїнського рівня	63
5.3. Використання результатів наукового дослідження в інноваційній освітній діяльності регіонального рівня.....	72
5. ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	75
6. РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	80
7. СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	82
ДОДАТКИ.....	88

ПЕРЕДМОВА

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю реалізації стратегії збалансованого розвитку суспільства, одним із інструментів якої є дуальна форма здобуття освіти, її цілеспрямованою організацією в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) та доцільністю і своєчасністю розроблення науково обґрунтованої методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання. Оскільки забезпечення повоєнного відновлення економічної інфраструктури, гідного рівня та якості життя громадян України, створення сприятливих умов для продуктивної діяльності нинішнього та майбутніх поколінь, припинення деградації природних екосистем завдяки впровадженню нової моделі економічного зростання становлять мету Стратегії сталого (збалансованого) розвитку суспільства й визначають пріоритети сьогоднішньої освітньої політики в країні.

Упровадження цієї Стратегії передбачає: узгодженість економічної, соціальної та екологічної сфер діяльності суспільства; трансформаційні зміни економічної діяльності, перехід на засади «зеленої економіки»; формування безпечного суспільства соціально відповідальних громадян з належним врядуванням та інклюзивними інституціями; забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та громадських організацій; повну зайнятість населення; високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я; безпечне довкілля для теперішнього і майбутніх поколінь; децентралізацію та впровадження регіональної політики, що забезпечує гармонійне поєднання загальнонаціональних і регіональних інтересів; збереження національних культурних цінностей і традицій.

Реалізацію вищенаведених заходів у системі професійної освіти відображує дуальна система освіти, що спрямована на подолання дисбалансу між попитом на кваліфікованих робітників та їхньою пропозицією на ринку праці, невідповідності освітньої підготовки вимогам роботодавців, а також здобуття майбутніми кваліфікованими робітниками професійного досвіду, як необхідної умови їхнього працевлаштування.

Варто зазначити, що якість дуальної системи освіти в сучасних умовах підтримується наявністю таких заходів:

– дієвих механізмів співпраці з соціальними партнерами, зокрема суб'єктами господарювання – замовниками робітничих кадрів, що сприяють їхній зацікавленості у провадженні дуальної системи освіти, участі у розробленні професійних і освітніх стандартів, програм, побудованих на модульно-компетентнісній основі, забезпеченню якості виробничого навчання здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) та оцінювання його результатів, а також удосконаленню інституту наставництва;

– оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців у ЗП(ПТ)О, орієнтованого на змішане навчання, використання електронних

підручників, освітніх ресурсів, контент-бібліотек, SMART-комплексів тощо, а також застосування гнучких модульних технологій, котрі забезпечують системність, мобільність, прозорість, безперервність і індивідуалізацію освітнього процесу;

– удосконалення форм, методів і технологій навчання, що відповідають демократичним принципам розвитку особистості, її інтересам і потребам, активізують її творчий потенціал, ґрунтуються на особистісно-орієнтованому підході та інтерактивній взаємодії і передбачають використання проєктів, тренінгів, кейсів, ділових ігор тощо;

– запровадження у ЗП(ПТ)О психолого-консультаційних служб для надання майбутнім кваліфікованим робітникам психологічної підтримки під час адаптації до умов навчання та праці на виробництві, забезпечення їхнього професійного розвитку шляхом кар'єрного консультування, долучення до корпоративної культури, виробничих цінностей і формування соціальної відповідальності;

– створення навчально-виробничих підрозділів (центрів, ділянок) на суб'єктах господарювання (далі – СГ), котрі проваджують виробниче навчання майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти, з метою її ефективної реалізації на всіх етапах (планування, виконання, контролю та коригування), здійснення підготовки наставників, систематичного стажування педагогічних працівників на виробництві;

– актуалізації регіонального підходу до управління системою П(ПТ)О, що відображується в її інтеграції з регіональним ринком праці, створенні відповідних методик для глибокого аналізу ринку праці з визначення потреби у підготовці кваліфікованих кадрів та розміщенні регіонального замовлення; підвищенні спроможності ЗП(ПТ)О до фінансової, академічної, кадрової та організаційної автономії (відкриття регіональних навчально-практичних центрів, центрів інновацій і професійної досконалості тощо); орієнтації на екологічні особливості регіонів;

– розроблення сучасних форм виробничо-комерційної діяльності ЗП(ПТ)О (творчих майстерень і лабораторій, агрофірм, кондитерських, кафе, ательє тощо), побудованої на взаємовигідних умовах для всіх її суб'єктів із дотриманням захисту інтересів здобувачів, педагогічних працівників, пільгового оподаткування навчальних виробництв, формування в майбутніх кваліфікованих робітників підприємницької компетентності та соціальної відповідальності.

Отже, формування якісної системи дуальної освіти в Україні сприятиме забезпеченню продуктивної зайнятості молоді та зменшенню її безробіття, розвитку у неї найголовніших цінностей (свободи, рівності, солідарності, толерантності, спільної відповідальності), підприємницької активності, встановленню балансу в стосунках усіх суб'єктів системи П(ПТ)О та є шляхом до реалізації Стратегії сталого (збалансованого) розвитку суспільства.

У монографії висвітлено результати наукового дослідження «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної

галузей, сфери обслуговування та громадського харчування», виконаного колективом працівників лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України протягом 2019-2021 рр. У неї представлено розроблену авторами *методичну систему* професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання, що є відкритим динамічним конструктом та охоплює структурні складники (учні, педагогічні працівники, соціальні партнери, цілі, зміст, засоби педагогічної взаємодії, діагностування й оцінювання, перспективні можливості для оновлення методичної системи) і функціональні компоненти (проектувальний; пізнавальний; процесуальний; гностичний; рефлексивний; контроль-оцінний; прогностичний; комунікаційний). Ця методична система спрямована на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності за фахом та об'єднує: *методику* організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; *технологію* розвитку соціального партнерства у закладі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання; *алгоритм* проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання; *дорожню карту* для роботодавців з впровадження дуальної форми здобуття освіти.

Одержані результати сприяють підвищенню рівня професійної компетентності та конкурентоспроможності на вітчизняному й міжнародному ринках праці випускників ЗП(ПТ)О, якості професійного навчання, зниженню суспільних витрат на професійну підготовку молоді за рахунок державно-приватного партнерства.

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема дослідження: «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування».

Державний реєстраційний номер: 0119U001097.

Термін виконання: 01.01.2019 – 31.12.2021.

Назва пріоритетного напрямку: Пріоритетний напрям 8. Професійна (професійно-технічна) освіта. Фахова передвища освіта; проблема дослідження «Теорія і методика професійного навчання».

Характер дослідження: прикладне.

Науковий керівник: Кулалаєва Наталя Валеріївна, доктор педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України.

Виконавці (кількісний і якісний склад). У виконанні наукового дослідження протягом звітнього періоду брали участь шість працівників лабораторії технологій професійного навчання, у тому числі: за основним місцем роботи – чотири особи (один доктор наук; три кандидати наук; два старших наукових співробітника); за сумісництвом – дві особи (один доктор наук, доцент; один кандидат наук).

Актуальність дослідження. Наукове дослідження спрямоване на: підвищення якості професійної (професійно-технічної) освіти шляхом упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників; методичну підтримку педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти під час упровадження ними елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку кваліфікованих робітників.

З огляду на те, що дуальна форма навчання ґрунтується на принципі взаємного зв'язку теорії з практикою, це дає можливість здобувачам освіти не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств промисловості та сфери побуту. Висока життєздатність цієї форми навчання пояснюється тим, що вона відповідає інтересам усіх учасників цього процесу: держави (реалізація змісту професійної (професійно-технічної) освіти згідно діючого законодавства і стандартів професій та зменшення витрат на укомплектування навчальних закладів сучасним технологічним обладнанням й утримання навчального закладу), навчального закладу (забезпечення учнів теоретичними знаннями, достатньою професійною орієнтацією та працевлаштуванням), підприємств чи організацій (підготовка робітничих кадрів під виробництво, виробничі технології та обладнання, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук та підбір робітників, їх перенавчання та адаптація до умов конкретного підприємства) та здобувачів освіти (швидко набувають

відповідні знання й стійкі професійні прийоми та навички роботи, самостійність і безболісну адаптацію до дорослого життя, у них з'являється упевненість у завтрашньому дні). Серед переваг дуальної форми навчання у порівнянні з традиційною виокремлюють: подолання розриву між теорією та практикою; висока мотивація до навчання у здобувачів освіти; зацікавленість підприємства у практичному навчанні свого майбутнього робітника; систематичне урахування вимог підприємств – замовників кадрів до майбутніх фахівців; залучення його працівників до розробки навчальних планів і програм з відповідних професій; скорочення витрат професійної (професійно-технічної) освіти країни на закупівлю та утримання дорогого виробничого обладнання, використання сучасного устаткування при навчанні здобувачів освіти; вплив робітників виробництва з великим досвідом роботи на здобувачів освіти і психології виробничого середовища на формування та становлення молодих робітників, їхню орієнтацію на конкретне виробництво.

Проблематику дуальної системи професійного навчання вивчали такі вчені, як Н. Абашкіна, І. Акімова, С. Амеліна, І. Бойчевська, М. Дернова, Т. Козак, Т. Постоян, С. Романов, Д. Торопов, Г. Федотова, К. Хюфнер та ін. Варто зазначити, що використання результатів зазначених досліджень в Україні внаслідок соціокультурних, соціально-економічних та освітніх особливостей без відповідної адаптації не є можливим та ефективним. Науковці вважають, що структура дуальної системи надто тісно пов'язана із специфічним економічним і соціальним шляхом розвитку Німеччини, щоб її можна було повністю копіювати в інших країнах світу.

Вітчизняних теоретичних праць, присвячених проблематиці системного впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування, нами не виявлено. Впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників вже активно розпочалося в системі професійної (професійно-технічної) освіти України, але на сьогодні не має його належного теоретичного і методичного забезпечення. Так, експериментальне впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку кваліфікованих робітників відбувається в Україні з 2015 року, а цілеспрямоване – з 2017 року шляхом визначення 49 (протягом 2017-2020 рр.) та 211 (з 01.09.18 р.) ЗП(ПТ)О для участі в цьому процесі з визначених професій (понад 50 та 100, відповідно) (Накази МОН України від 23 червня 2017 р. № 916 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» та від 15 травня 2018 р. № 473 «Про розширення переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для впровадження елементів дуальної форми навчання»).

Необхідно відмітити, що у Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (Розпорядження Кабінету міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти») визначено три етапи її реалізації до 2023 року. По-перше, це стосується розроблення нормативно-правової бази (2018-

2019 рр.); по-друге, типових моделей (2019-2020 рр.); по-третє, йдеться про створення кластерів дуальної освіти (2020-2023 рр.).

Отже, актуальність обраної теми дослідження зумовлена необхідністю комплексного розв'язання науково-педагогічної проблеми формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників; важливістю вдосконалення діючої системи їхньої підготовки; потребою ЗП(ПТ)О в методичному забезпеченні процесу впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування.

Мета дослідження полягає у розробленні та експериментальній перевірці методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання для підвищення якості професійної (професійно-технічної) освіти.

Для досягнення означеної мети було визначено такі **завдання**:

- з'ясувати стан впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування;
- визначити та обґрунтувати специфіку організації дуальної форми навчання у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування;
- обґрунтувати та розробити методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання;
- експериментально перевірити методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання;
- підготувати та впровадити навчально-методичне забезпечення щодо організації та впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування.

2. НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Педагогічні інновації (підготовлені наукові результати)

Найістотнішими науковими результатами дослідження є:

– *методична система* професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання – відкритий динамічний конструкт, що охоплює структурні складники (учні, педагогічні працівники, соціальні партнери, цілі, зміст, засоби педагогічної взаємодії, діагностування й оцінювання, перспективні можливості для оновлення методичної системи) і функціональні компоненти (проектувальний; пізнавальний; процесуальний; гностичний; рефлексивний; контрольно-оцінний; прогностичний; комунікаційний) та спрямована на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності за фахом;

– *методика* організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування – комплекс заходів для забезпечення поєднання навчання у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на виробництві, що полягає у поетапному науково-методичному супроводі професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання для досягнення очікуваного соціально-економічного ефекту (залучення ЗП(ПТ)О до запровадження дуальної форми здобуття освіти; підвищення конкурентоздатності випускників; скорочення адаптації робітників на першому робочому місці);

– *технологія* розвитку соціального партнерства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання – сукупність поетапно здійснюваних заходів і процедур, що забезпечують ефективну взаємодію та максимальне узгодження інтересів всіх суб'єктів системи соціального партнерства ЗП(ПТ)О (органи виконавчої влади, громадські і професійні об'єднання, підприємства, установи, служби зайнятості) для зростання ролі соціальних партнерів та збільшення інвестицій у систему професійної освіти;

– *дорожня карта* для роботодавців з впровадження дуальної форми здобуття освіти, що побудована за принципом Деминга-Шухарта, містить основні заходи та процедури, котрі доцільно здійснювати на кожному з чотирьох етапів її реалізації (планування, виконання, контроль і коригування), а також їхніх можливих виконавців. Її використання під час запровадження практичної підготовки здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою навчання дасть можливість роботодавцям врахувати організаційні та методичні особливості цієї форми та якісно управляти означеним процесом;

– *алгоритм* проектування освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання (розроблення критеріїв та показників для експертизи проєктованого освітньо-виробничого середовища; визначення

освітньої ідеології (модальності) цього середовища та стратегії її реалізації; обґрунтування конкретно-змістових цілей і завдань передбачуваного інноваційного освітнього процесу, орієнтованого на конкретний результат; добір і структурування змісту цього освітнього процесу з урахуванням ієрархічного комплексу потреб всіх його суб'єктів; розроблення проєкту технологічної організації освітньо-виробничого середовища на основі планування й організації освітньої діяльності, відповідних стимулів і взаємодій; створення проєкту просторово-предметної організації освітньо-виробничого середовища, що відповідає особливостям дуальної освіти; розроблення проєкту соціальної організації освітньо-виробничого середовища, що сприяє налагодженню між усіма суб'єктами освітнього процесу взаєморозуміння та продуктивної співпраці, їхньої участі в управлінні освітнім процесом, створенню позитивного психологічного клімату; здійснення експертизи розробленого проєкту освітньо-виробничого середовища з можливістю його коригування на кожному етапі), що сприятиме посиленню практичної спрямованості професійної підготовки кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О та підвищенню рівня професійних компетентностей і конкурентоздатності випускників на ринку праці.

Визначено спільні ознаки професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання (практико-орієнтованість, інтелектуалізація й індивідуалізація професійного навчання, здійснення професійного навчання в умовах реального виробництва, розвиток соціального партнерства у ЗП(ПТ)О, відповідність напрямів професійної підготовки кваліфікованих робітників регіональній інфраструктурі, запровадження інституту наставників, створення інноваційного освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О та його особливості (для будівельного профілю – налагодження співпраці з декількома підрядниками та субпідрядниками; надзвичайно складні умови праці на будівельному майданчику; для машинобудівного – створення на території підприємств, що надають робітничі місця для забезпечення професійно-практичної підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, навчальних центрів (ділянок) для оволодіння професійними вміннями та навичками; для сфери обслуговування та громадського харчування – залежність роботи підприємств громадського харчування від умов забезпечення потреб споживачів; обов'язкове дотримання санітарно-гігієнічних умов праці).

2.1.1. SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників

Для здійснення SWOT-аналізу впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників авторами було виокремлено та проаналізовано означені елементи.

Провідним принципом, на якому ґрунтується дуальна форма навчання є взаємний зв'язок теорії з практикою. Це дає можливість учням не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств промисловості та сфери побуту. Слід зазначити, що така система є унікальним комплексом інтегрованого навчання. У цьому зв'язку постала необхідність, по-перше, визначити які елементи дуальної форми навчання доцільно впроваджувати у професійну підготовку робітничих кадрів, по-друге, провести SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників. Стосовно першого питання, на наш погляд, заслуговує на увагу праця професора Дітера Ейлера, голови дослідницької ради Федерального інституту професійної освіти і навчання Німеччини «Німецька система дуального професійного навчання: модель для інших країн». У цій роботі виокремлено елементи, котрі, на думку німецьких колег, доцільно експортувати іншим країнам: тривимірне призначення системи навчання: економічна продуктивність, соціальна інтеграція та індивідуальний розвиток; державно-приватне партнерство; багатоканальне фінансування професійної освіти і навчання; соціальне визнання професійної освіти і навчання; підготовка мобільних робітничих кадрів, які швидко адаптуються до змінних умов ринку праці; навчання на конкретних виробничих ситуаціях; систематичне підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О та наставників, інструкторів-виробничників; кодифікація стандартів ЗП(ПТ)О; універсальність та оптимальний зміст стандартів; різноманітні додаткові програми для навчання за дуальною формою; обов'язкове здійснення науково-методичного супроводу професійної освіти і навчання.

На нашу думку, наведені елементи є взаємопов'язаними та взаємозумовленими. До того ж, створення на основі їхнього поєднання (комбінації) методичної системи дасть змогу забезпечити позитивний результат упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників.

За даними МОН України у 2017-2018 навчальному році 52 ЗП(ПТ)О розпочали впровадження елементів дуальної форми навчання за 54 професіями в 25 регіонах. На основі результатів узагальнення цих пілотних випробувань, нами було здійснено SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. Також визначено сильні та слабкі сторони впровадження, можливості, що відкриваються та загрози, пов'язані з його реалізацією.

До сильних сторін відносять: регулювання професійного навчання принципами ринкової економіки; зростання попиту на ринку праці на випускників, які навчалися за дуальною формою; відповідність якості професійної підготовки вимогам роботодавців; тісна співпраця між урядом та бізнес-спільнотою з питань професійної освіти і навчання; взаємовигода для держави, підприємств, ЗП(ПТ)О та учнів; посилення мотивації учнів до навчання; підвищення престижу професійної освіти.

До слабких сторін належать: відсутність нормативно-правового забезпечення дуальної форми навчання; недосконалість і застарілість матеріально-технічної бази ЗП(ПТ)О; недостатня готовність педагогічних працівників до запровадження дуальної форми навчання; складність пошуку відповідних підприємств і укладання угод з роботодавцями; небажання роботодавців укладати угоди з учнями на початку їхнього навчання (1 курс); значні часові та фінансові витрати для оновлення технологічного парку ЗП(ПТ)О; необхідність спеціальної психолого-педагогічної підготовки наставників, інструкторів-виробничників; недосконалість механізмів реалізації багатоканального фінансування професійної освіти.

До можливостей, що відкриваються внаслідок запровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників відносять: подолання розриву між теорією й практикою в навчально-виробничому процесі; удосконалення матеріально-технічної бази ЗП(ПТ)О; свідомий вибір учнями майбутньої професії; скорочення безробіття серед молоді; підвищення конкурентоспроможності ЗП(ПТ)О; використання дистанційного професійного навчання під час теоретичної підготовки; запровадження в навчально-виробничий процес інноваційних освітніх технологій, методів та прийомів (кейси, ділові ігри, проекти тощо).

Серед загроз, що пов'язані з реалізацією запровадження елементів дуальної форми навчання виокремлюють: скорочення обсягу учнівського контингенту в ЗП(ПТ)О; зникнення підготовки за певними професіями у зв'язку з економічною нестабільністю та відсутністю замовлень роботодавців на робітників цих професій; відмова підприємств фінансувати професійну підготовку робітничих кадрів; зменшення державного фінансування системи ЗП(ПТ)О України; низький рівень зацікавленості підприємств у співпраці з ЗП(ПТ)О щодо дуальної форми навчання; поступове зменшення часу на загальноосвітню підготовку.

Отже, доцільно підкреслити стратегічну значущість для нашої країни запровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. Крім цього, на підґрунті проведеного SWOT-аналізу необхідно зазначити, що основними складовими організації освітнього процесу за дуальною формою навчання в ЗП(ПТ)О є: нормативно-правова база забезпечення дуальної форми навчання; система консультування з професійної кар'єри (професійна орієнтація та ідентичність); стандарти П(ПТ)О з професій на компетентнісній основі, структуровані за модульним принципом; система підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗП(ПТ)О з урахуванням вимог підприємств – замовників робітничих кадрів;

інститут наставників для представників підприємств; інноваційні багатопрофільні центри П(ПТ)О (технопарки, ресурсні центри); незалежне оцінювання результатів навчання здобувачів П(ПТ)О.

2.1.2. Особливості дуальної форми навчання в Україні

За сучасних умов відбувається активне впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх фахівців та вибудовується власна система дуальної освіти, що має певні особливості. До них належать: посилення практичної складової професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання; інтелектуалізація й індивідуалізація професійного навчання; здійснення професійного навчання в умовах реального виробництва; розвиток соціального партнерства в ЗП(ПТ)О; відповідність професійної підготовки кваліфікованих робітників регіональній інфраструктурі; запровадження інституту наставників; створення інноваційного освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О.

Посилення практичної складової реалізується шляхом впровадження різних видів *work-based learning* (з *англ. мови* – навчання на засадах продуктивної діяльності; *далі* – WBL), зокрема учнівства, для залучення соціальних партнерів, компаній, палат та постачальників професійної освіти і навчання, стимулювання інновацій та підприємництва. Таке набуття знань і вмінь учнями через безпосередню (або модельовану) діяльність в професійному контексті ґрунтується на практико-орієнтованих підходах і допомагає учням набутти знання, опанувати вміння, сформувати компетентності, що є значущими для реалізації професійної діяльності. WBL широко використовується також у програмах підготовчої, первинної, подальшої професійної підготовки та підвищення кваліфікації, зміни профілю професійної діяльності чи розширення «набору» професійних вмінь тощо. WBL розглядається як потужний інструмент для: вироблення навичок і розвитку вмінь безпосередньо на робочому місці; підвищення продуктивності робочої сили; посилення співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. Його надзвичайно високий потенціал сприяє оптимізації часу, зусиль і ресурсів (як людських, так і матеріальних та фінансових).

Інтелектуалізація професійного навчання забезпечується через оновлення змісту освіти, методів професійного навчання та формування педагогічного персоналу нової генерації. Вона пов'язана з розширенням доступу до вищої спеціальної освіти для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, впровадженням у зміст освіти досягнень нових технологій, використання засобів інформаційних технологій. У цілому ці заходи забезпечують перехід до нової моделі підготовки фахівців, які спроможні відповідати за випуск наукоємної продукції з високим рівнем технічної складності, прогнозувати подальші дії, гармонійні з навколишнім середовищем. Відповідно до цього здійснюється модернізація виробництва, що сприяє подальшому розвитку якісно нової моделі

професійного навчання, орієнтованої на розвиток інтелектуального потенціалу нації і збереженню довкілля.

Індивідуалізація професійного навчання також є особливістю професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою освіти. При цьому провідну роль відіграють майстри виробничого навчання, які разом з викладачами ЗП(ПТ)О забезпечують високу якість підготовки кваліфікованих робітників. На відміну від Німеччини, де один майстер проводить заняття з 3-4 учнями, в Україні, за статистичними даними, на одного майстра припадає 18 учнів. Для подолання означеної проблеми в Україні під час планування професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою варто приділити істотну увагу створенню балансу між вимогами викладачів і майстрів виробничого навчання, координаторами такої форми навчання від закладу освіти та підприємства, наставниками з підприємств та ін., до формування професійних компетентностей учнів. Крім того, реалізація професійно-практичної підготовки за умови дуальної форми навчання має передбачати: теоретичний блок (використання самонавчання, дистанційного навчання; застосування електронних освітніх ресурсів, SMART-комплексів, інноваційних педагогічних технологій); практичний блок (навчальні екскурсії на підприємства; знайомство з виробництвом; участь у майстер-класах досвідчених фахівців; систематичний інформаційно-методичний супровід і створення єдиної бази даних інформаційно-методичних матеріалів з наданням повного доступу до них усім зацікавленим сторонам, зокрема суб'єктам освітнього процесу за умов дуальної форми навчання).

Індивідуалізація навчання також передбачає: наявність зрозумілих для всіх учасників освітнього процесу спроектованих моделей навчання на робочому місці; підготовлену в повному обсязі супровідну навчально-методичну документацію (як для теоретичного, так і практичного блоків); систематичне опитування учнів, педагогічних працівників і наставників щодо оцінювання якості навчання на робочому місці на підприємстві; рекомендації, положення й інструкції, що стосуються безпеки праці в процесі навчання на робочому місці; системне підвищення психолого-педагогічної компетентності наставників підприємств і фахової компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

До особливостей професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання слід віднести професійне навчання в умовах реального виробництва. Це спричинює певні проблеми та ризики в роботі СГ, що надають робочі місця для виробничої практики учнів ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання. До них належать:

– неможливість укласти договір про здобуття професійної освіти за дуальною формою для неповнолітніх здобувачів освіти (укладають договір з ЗП(ПТ)О та СГ батьки здобувача освіти або інші його законні представники);

– складність у формуванні переліку СГ, що надають здобувачам П(ПТ)О робочі місця або навчально-виробничі ділянки для проходження практичної підготовки, а також проблемність узгодження співпраці з ними (зміни кількості

робочих місць та/або навчально-виробничих ділянок, що надаються кожним суб'єктом господарювання для практичної підготовки);

- відсутність або невідповідність вимогам сучасних стандартів навчально-виробничих ділянок для проходження здобувачами освіти практичної підготовки;

- витрати на створення нових робочих місць (за відсутності вакансій) або на вивільнення робочих місць і подальший пошук нових робітників;

- вірогідність несвоєчасного виконання учнями власних обов'язків або наявність браку в результатах їхньої професійної діяльності;

- витрати на оплату праці наставників, організацію та проведення демонстраційних іспитів;

- відсутність відпрацьованих механізмів створення ефективних організаційно-правових форм взаємодії між суб'єктами господарювання та ЗП(ПТ)О;

- низка обмежень, пов'язаних з неповноліттям багатьох учнів ЗП(ПТ)О.

Отже, під час професійного навчання майбутніх кваліфікованих робітників в умовах реального виробництва необхідно створити оптимальні моделі взаємодії між ЗП(ПТ)О та СГ, що реалізують взаємовигідну співпрацю: для роботодавців – замовників робітничих кадрів – зниження витрат, розвиток та підвищення конкурентоспроможності на ринку праці; для ЗП(ПТ)О – підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців, посилення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг та підняття престижності робітничих професій; для учнів – забезпечення гідної заробітної плати, прискорення адаптації на робочому місці, професійний розвиток особистості, набуття професійного досвіду та підтвердження кваліфікації.

Особливе місце у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання в ЗП(ПТ)О посідає розвиток соціального партнерства. За його допомогою в ЗП(ПТ)О створюються можливості для своєчасного виявлення змін у технологіях виробництва й організації праці, вивчаються вимоги роботодавців до професій, нові трудові функції і необхідні компетенції, здійснюється функціональний аналіз професійної діяльності. Водночас, для підприємств готуються кадри, які максимально відповідають їх потребам, HR-служби підприємств не витрачають час і кошти на пошук «найкращого» робітничого персоналу. В системі професійної освіти – це партнерство між ЗП(ПТ)О відповідного профілю та соціальними групами цієї професійної спільноти. Серед методів упорядкування співробітництва соціальні технології передбачають: урахування інтересів партнерів, значимих цінностей, використання методів екстремальної підтримки, значимої дії, варіативних і перехресних пропозицій, методу посередництва тощо.

У нормативному полі, що має регламентувати розвиток соціального партнерства, існує багато прогалин, а саме: не визначено функції і обов'язки суб'єктів господарювання як соціальних партнерів ЗП(ПТ)О, не забезпечено самостійність ЗП(ПТ)О в розробленні спільно з роботодавцями навчально-плануючої документації; відсутні механізми стимулювання та мотивації

суб'єктів господарювання до співпраці з ЗП(ПТ)О щодо професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою здобуття освіти; не розроблено відповідних документів, що уможливають підвищення психолого-педагогічної компетентності наставників підприємств.

Тому, важливою особливістю професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання є запровадження системи наставників (працівники СГ, які передають набутий досвід та знання здобувачам професійної (професійно-технічної) освіти під час практичної підготовки та сприяють їхній адаптації до робочого місця), що надають робочі місця для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. При чому, СГ зобов'язаний призначати здобувачу освіти наставника (на роботах із підвищеною небезпекою за наставником може бути закріплено не більше одного здобувача освіти).

Основними категоріями процесу наставництва є розвиток, виховання та професійна адаптація майбутніх кваліфікованих робітників в трудовій виробничій діяльності. Відмітимо, що успішна професійна адаптація є одним з показників обґрунтованості вибору професії й сприяє розвитку позитивного ставлення робітника до власної діяльності, зближенню суспільної й особистої мотивації праці. Наразі наставництво розглядають як чинник, що сприяє ціннісній адаптації молоді до відповідної професії та її залученню до професійної культури.

До критеріїв їхнього відбору відносять: певний стаж роботи за фахом і на даному підприємстві; знання кваліфікаційних вимог професії (спеціальності), за якою здійснюється наставництво; знання вимог нормативно-правових актів з охорони праці та організаційно-розпорядчих документів, що визначають права та посадові обов'язки працівника, положень колективного договору; наявність досвіду та відповідного кваліфікаційного рівня безпечного виконання робіт згідно з вимогами правил охорони праці; знання специфіки виробничої діяльності підприємства; готовність до прийняття новітніх технологій, нових методів роботи та інформації; володіння необхідними організаторськими та педагогічними здібностями, обізнаність із різними методами навчання при переданні знань, умінь і навичок; вміння контролювати виконання поставлених перед працівником завдань; наявність необхідних особистісних якостей, зокрема дисциплінованості, відповідальності, комунікабельності; відсутність протягом останнього року випадків порушень трудової та виробничої дисципліни, застосувань дисциплінарного стягнення. І з цим не можна не погодитися, оскільки зміна ролі й функцій наставника вимагає трансформації наявних у нього компетентностей як інструментарію ефективного впливу на учнів.

Наставництво дає можливість здійснювати неформальний обмін знаннями, соціальним досвідом, надавати психологічну підтримку учням у роботі та професійному розвитку. Особистість наставника посідає ключове місце в успішному (або навпаки, деструктивному) ефекті даного методу розвитку персоналу. Схильність до педагогічної діяльності у наставників відображується в їхній готовності ділитися досвідом, здатності дохідливо

викладати інформацію, активному спілкуванні та володінні ініціативою, емоційній врівноваженості та відгуку на стан учнів тощо. Наставникові треба знати погляди, переконання, прагнення, захоплення, інтереси, прихильності, темперамент, характер й інші психологічні особливості «підопічних».

У якості переваг застосування методу наставництва для адаптації й підготовки майбутніх кваліфікованих робітників можна виокремити такі: навчання учнів безпосередньо на робочому місці, здобуття ними практичних навичок реальної праці, вмінь працювати в колективі, розвивати почуття обов'язку, сформувані соціальну компетентність і зрілість; персональний підхід до учіння, що дає змогу враховувати особистісні особливості учнів; спрощення й прискорення процесу адаптації у робочому середовищі; прискорене опанування корпоративних цінностей і культури безпеки професійної діяльності учнями, підвищення рівня їх задоволеності працею; підвищення мотивації учнів до засвоєння умінь і навичок за фахом; поліпшення міжособистісної та професійної взаємодії співробітників; зниження плинності кадрів на СГ; можливість для учнів отримати заробітну платню та визначитися з подальшим кар'єрним зростанням.

До визначальних особливостей організації професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання також належить створення інноваційного освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О. Інноваційне освітньо-виробниче середовище – це сукупність педагогічних, організаційно-управлінських, програмно-методичних, матеріально-технічних, інформаційних умов і відповідних ним ресурсів ЗП(ПТ)О і підприємств, які забезпечують високу якість підготовки конкурентоздатних кваліфікованих робітників для інноваційного розвитку економіки країни. Цілеспрямоване проектування освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання здійснюється з метою забезпечення відповідності змісту професійної освіти, визначеного державними стандартами, вимогам сучасного виробництва, інноваційним технологічним процесам та технічному забезпеченню. Створення такого середовища можливе за умови розроблення системи підготовки кваліфікованих робітників на основі партнерської взаємодії між підприємствами-замовниками робітничих кадрів та ЗП(ПТ)О.

Створення в ЗП(ПТ)О інноваційного освітньо-виробничого середовища передбачає реальне залучення стратегічних партнерів – роботодавців у розроблення нового змісту професійної (професійно-технічної) освіти, що ґрунтується на професійних стандартах і компетентностях; участь у формуванні інноваційної інфраструктури ЗП(ПТ)О, процедурах контролю якості професійної освіти. Реалізація інтеграції професійної (професійно-технічної) освіти та виробництва спрямована на системне забезпечення ринка праці висококваліфікованими кадрами; підвищення інвестиційної привабливості системи професійної (професійно-технічної) освіти.

Інноваційне освітньо-виробниче середовище базується на ідеях: впровадження вимог професійних стандартів у практику освітньої діяльності і формування на цій основі нового змісту професійної підготовки; розвитку продуктивних, творчих здібностей учнів для засвоєння загальнопрофесійних,

професійних і ключових компетентностей, затребуваних сучасним високотехнологічним виробництвом; забезпечення інвестиційної привабливості освітніх програм ЗП(ПТ)О для роботодавців за рахунок урахування їхніх вимог під час проектування змісту освіти в формі модульних програм, заснованих на компетентностях; доступності, відкритості та високої якості сучасної професійної освіти за допомогою використання сучасних інформаційних та інноваційних педагогічних технологій; інтеграції науки, освіти і виробництва, що забезпечує впровадження в освітній процес новітніх галузевих технологій і обладнання; розвитку кадрових, економічних, методичних, наукових та інформаційних ресурсів на базі ЗП(ПТ)О за участі стратегічних партнерів.

Крім того, за участі роботодавців здійснюється впровадження нового змісту професійної освіти, що відповідає вимогам високотехнологічного виробництва: розроблення програмних і навчально-методичних матеріалів, що забезпечують реалізацію стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з робітничих професій; формування нових універсальних і професійних компетентностей випускників, адекватних вимогам сучасного ринку праці (корпоративність, вміння і готовність працювати в команді, універсальність, гнучкість, мобільність і адаптивність до нових видів професійної діяльності; творчість у роботі, здатність до самонавчання та саморозвитку, самостійність і відповідальність за результат; системне та аналітичне мислення, вміння застосовувати у професійній діяльності інформаційні технології); розроблення модульних програм випереджаючого професійного навчання та підвищення кваліфікації незайнятого населення за професіями у рамках інноваційної освітньої програми за договорами з роботодавцями та службою зайнятості.

Зокрема, застосування гнучких модульних технологій професійного навчання відповідно до Концепції розвитку професійної (професійно-технічної) освіти є одним з напрямів забезпечення якості робочої сили. Модульно-компетентнісний підхід передбачає модульну побудову змісту навчання з конкретної професії, що орієнтує на результати навчання – набуття особою необхідних компетентностей для виконання трудової діяльності. Його реалізація дозволяє забезпечити гнучкість складання індивідуальних і групових програм навчання; оперативно готувати фахівців до потреб швидкозмінного виробництва; створити адекватні умови підготовки фахівців як у закладах освіти, так і на виробництві; розробити й упровадити стандарти П(ПТ)О за принципами системності, гнучкості, прозорості, безперервності, індивідуалізації.

У цілому створення інноваційного освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О за умов дуальної форми навчання дає можливість: забезпечити сучасну якість професійної підготовки та перепідготовки робітничих кадрів та фахівців для базових галузей промисловості із залученням соціальних партнерів; досягти відповідності між освітніми та професійними інтересами особистості, потребами ринку праці і обсягами підготовки фахівців заявлених профілів; відновити престиж робітничих професій та визнати цінності практико-орієнтованої освіти.

Ще однією з особливостей організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання є її відповідність регіональній інфраструктурі. Оскільки відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти України «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року у новій моделі управління професійною освітою розширюються повноваження регіональних органів влади та рад професійної освіти, керівників закладів освіти, реалізуються механізми взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади та самоврядування. На рівні регіонів має здійснюватися: аналіз ринку праці – визначення потреби у підготовці кваліфікованих кадрів та розміщення регіонального замовлення; управління та фінансове забезпечення діяльності і розвитку професійної освіти; організація діяльності регіональних Рад професійної освіти та наглядових рад закладів професійної освіти; формування мережі закладів професійної (професійно-технічної) освіти; ліцензування закладів професійної освіти; розвиток соціального партнерства; забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

На думку розробників цієї концепції, регіональний підхід до формування кадрового потенціалу забезпечить відповідність освітніх пропозицій реальним потребам економіки, мобілізує інтелектуальні та матеріальні ресурси регіону, стимулює діагностику стану і перспектив розвитку економіки з врахуванням можливостей освітнього потенціалу регіону.

За таких умов актуалізуються питання прогнозування потреб регіонів у кваліфікованих робітниках та аналіз регіонального ринку праці (маркетингово-моніторингові технології), оцінювання професійних кваліфікацій, здобутих під час неформальної та інформальної освіти. З цією метою необхідно: активізувати участь бізнесу у відтворенні трудових ресурсів; соціальні партнери мають брати участь у навчально-методичній роботі ЗП(ПТ)О; розширити участь соціальних партнерів у регулярному проведенні маркетингових досліджень динаміки змін очікувань і вимог ринку освітніх послуг; забезпечувати своєчасний науково-аналітичний супровід управлінських рішень керівників ЗП(ПТ)О з розвитку соціально-партнерських відносин; розвивати маркетинг довгострокових соціально-партнерських відносин ЗП(ПТ)О з різними суб'єктами соціального партнерства; створювати соціально-партнерські мережі ЗП(ПТ)О на регіональному, національному та міжнародному рівнях для підвищення їх престижу у цільовій аудиторії та утримання позитивного іміджу професійного навчального закладу; посилювати конструктивні соціальні зв'язки із випускниками та між випускниками як важливого ресурсу підвищення якості освітніх послуг та їх працевлаштування.

2.1.3. Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання

Необхідність усвідомлення кожним важливості реалізації стратегії збалансованого розвитку суспільства, одним із інструментів якої є дуальна форма здобуття освіти, зумовлює її цілеспрямовану організацію у ЗП(ПТ)О та доцільність і своєчасність розроблення науково обґрунтованої методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання

Моделювання методичної системи ґрунтується на методологічній основі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання, що складають підходи: *системний* (характеризує професійну підготовку майбутніх фахівців в умовах дуальної форми навчання як систему, що здатна до саморозвитку та самовдосконалення); *компетентнісний* (орієнтує освітній процес на формування в майбутніх фахівців професійних і ключових компетентностей); *контекстний* (надає можливість педагогам моделювати контекст майбутньої професійної діяльності здобувачів освіти за допомогою предметного і соціального змісту, специфіки та особливостей їхньої діяльності за фахом); *продуктивний* (розглядає можливості дуальної форми як способу реалізації навчання на засадах продуктивної діяльності); *середовищний* (уможливорює проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної освіти в умовах дуальної форми навчання); *суб'єктно-діяльнісний* (сприяє розвитку у майбутніх фахівців професійної суб'єктності, що співвідноситься з їхньою соціалізацією та визнанням професійної ідентичності).

Представлена методична система містить взаємопов'язані складники (учнів, педагогічних працівників, цілі, зміст, засоби педагогічної взаємодії, діагностування й оцінювання, перспективні можливості для оновлення методичної системи та соціальних партнерів) і функціональні компоненти (проектувальний; пізнавальний; процесуальний; гностичний; рефлексивний; контрольно-оцінний; прогностичний; комунікаційний) та спрямована на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності за

фахом.

Основним системоутворюючим компонентом означеної методичної системи є *ціль* професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання, що полягає у забезпеченні відповідності якості такої підготовки вимогам ринку праці, з урахуванням поточних і перспективних потреб суб'єктів господарювання й розвитку державно-приватного партнерства, запитам суспільства щодо компетентностей випускників ЗП(ПТ)О, а також особистим можливостям і вподобанням здобувачів освіти. До того ж, застосування дуальної форми навчання сприятиме: швидкій адаптації випускників ЗП(ПТ)О до професійної діяльності; набуттю ними професійного досвіду, а також підготовці до роботи на конкретних підприємствах; реалізації можливості поєднувати професійне навчання з роботою за фахом, що оплачується; використанню сучасної матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання для формування практичних навичок у суб'єктів освітнього процесу; узгодженню вимог роботодавців до компетентностей здобувачів освіти з відповідними пропозиціями ЗП(ПТ)О; залученню досвідчених фахівців-практиків до професійної підготовки здобувачів П(ПТ)О.

Зміст професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання – це система знань, умінь і навичок, оволодіння якими дає можливість підвищити якість їхньої підготовки відповідно до вимог роботодавців, спрямована на подолання розриву між теорією і практикою, освітою й виробництвом. Вона охоплює професійні теоретичні та практичні знання й уміння, а також досвід творчої діяльності, що уможливають: навчання в реальних умовах виробництва й на конкретних виробничих ситуаціях; використання комплексного підходу до розв'язання професійних проблем та управління навчальною інформацією; розвиток критичного мислення, уміння працювати в колективі, формулювати та відстоювати власні думки тощо. Цей зміст також передбачає розвиток у майбутніх кваліфікованих робітників професійно важливих якостей, формування корпоративної культури та соціальної відповідальності.

Засоби педагогічної взаємодії поєднують форми (уроки, міні-лекції, бесіди, тренінги, конкурси тощо), методи (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові (евристичні), дослідницькі), особистісно-орієнтовані педагогічні технології (проблемного та модульного навчання; розвитку критичного мислення; кейси; тренінги; імітаційно-ігрові; проєктні; ІТ тощо); засоби контролю якості навчання, орієнтовані на поєднання теоретичного та практичного навчання.

Діагностування й оцінювання, як складник розробленої методичної системи забезпечує аналіз, контроль і можливість коригування якості засвоєння здобувачами П(ПТ)О навчального матеріалу. Серед видів контролю в методичній системі передбачено застосування: вхідного (використовується на початку навчання для виявлення знань, умінь і навичок), поточного (здійється протягом усього навчання), тематичного (виконується після вивчення теми), проміжного, вихідного (застосовуються для визначення остаточних результатів

навчання); форм контролю (індивідуальні, групові, фронтальні); методів контролю (спостереження, усні, письмові, практичні, програмовані). Обов'язковим компонентом цього складника є рефлексивні вправи (обговорення власних дій, виявлення та аналіз помилок з метою їхнього недопущення в подальшій професійній діяльності, усвідомлення почуттів та управління власними емоціями на робочому місці тощо), котрі педагоги пропонують здобувачам П(ПТ)О наприкінці кожного з етапів уроків.

Головними суб'єктами освітнього процесу є *учні* (здобувачі освіти), які в активній формі здобувають знання під час теоретичної і практичної навчальної діяльності. Під час професійної підготовки з елементами дуальної форми навчання вони поєднують теоретичне навчання (30 %) в ЗП(ПТ)О й практичне (70 %) – на робочому місці в умовах виробництва. Здобувачі П(ПТ)О можуть обирати місце для здійснення професійно-практичної підготовки відповідно до переліку суб'єктів господарювання, які мають договори щодо провадження професійної освіти за дуальною формою із ЗП(ПТ)О. У разі досягнення здобувачем П(ПТ)О повноліття він разом із ЗП(ПТ)О та суб'єктом господарювання укладає договір про здобуття П(ПТ)О за дуальною формою, у випадку неповноліття – його батьки або інші законні представники (Міністерство освіти і науки України, 2019).

Здобувачі освіти за умови укладання ними трудових договорів під час здобуття П(ПТ)О за дуальною формою, можуть бути включені до штатного розпису працівників суб'єктів господарювання та відповідно до договорів про здобуття П(ПТ)О за дуальною формою мають отримувати заробітну платню чи іншу грошову винагороду, інші види матеріального заохочення під час професійно-практичної підготовки на робочому місці підприємства. Важливим елементом навчальної діяльності здобувачів П(ПТ)О в умовах дуальної форми здобуття освіти є ведення ними щоденників. У них фіксується інформація про графік освітнього процесу, набуття здобувачами П(ПТ)О професійних і ключових компетентностей, визначених освітньою програмою/стандартом П(ПТ)О, результати поточного оцінювання їхніх навчальних досягнень. Ці відомості вносять у щоденники здобувачі П(ПТ)О, майстри виробничого навчання, наставники, координатори дуальної форми здобуття освіти (за потреби). За результатами державної кваліфікаційної атестації здобувачам освіти ЗП(ПТ)О видаються документи про здобуті освітню та/або професійну кваліфікацію.

Педагогічні працівники виступають у ролі наставників, координаторів, організаторів, консультантів, фасилітаторів, радників тощо. Вони спрямовують навчальну діяльність здобувачів П(ПТ)О на опанування ними професійних та ключових компетентностей, виявляють проблеми, що виникають у здобувачів освіти впродовж освітнього процесу, та допомагають у їхньому розв'язанні. Здійснення професійно-теоретичної підготовки здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою навчання відбувається відповідно до Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006 р. за № 419 (Міністерство освіти і науки України, 2006). Майстри

виробничого навчання (асистенти майстрів виробничого навчання), яких закріплюють за здобувачами П(ПТ)О під час направлення їх на професійно-практичну підготовку до суб'єктів господарювання, забезпечують дотримання навчального плану та якість підготовки, відвідують здобувачів П(ПТ)О на робочому місці та/або навчально-виробничих ділянках суб'єкта господарювання.

Для підвищення обізнаності педагогічних працівників з питань дуальної освіти працівниками лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України підготовлено та проведено тренінг-курс «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти». До нього увійшли тренінги: «Нормативно-правова та навчально-плануюча документація, що регламентує планування, організацію, реалізацію та контроль професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти»; «Методика організації дуальної форми навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників»; «Методика організації дуальної форми навчання на виробництві здобувачів професійної освіти»; «Технологія розвитку соціального партнерства у закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти. Дорожня карта для роботодавців»; «Зарубіжний досвід дуальної системи професійної освіти і навчання»; «Сучасні моделі самоврядування у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти»; «Основи професійної педагогіки»; «Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми здобуття освіти»; «Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти».

До *соціальних партнерів* системи П(ПТ)О відносять: роботодавців (підприємства, організації, установи різних форм власності та підпорядкування, їхні об'єднання; професійні асоціації роботодавців); органи управління та владні структури (органи управління галузями економіки, соціальною сферою й сферою праці, торгово-промислові палати тощо); громадські організації та об'єднання (професійні спілки, асоціації найманих працівників); індивідуальні представники ринку праці; індивідуальні споживачі освітніх послуг (здобувачі освіти та їхні батьки, безробітні громадяни та ін.).

Перспективні можливості для оновлення методичної системи забезпечують динамічність і можливість модернізації діючої методичної системи. Постійне вдосконалення всіх її складників, гнучкість, реагування на запити суспільства та потреби ринку праці, саморозвиток суб'єктів освітнього процесу зумовлюють її трансформації.

У якості функціональних компонентів означеної системи було виокремлено: *проектувальний* (детермінує загальні цілі та завдання професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання); *пізнавальний* (уможливлює узгодження вимог роботодавців зі змістом стандартів П(ПТ)О, врахування їхніх пропозицій у навчальних планах і програмах професійної підготовки кваліфікованих

робітників у ЗП(ПТ)О); *процесуальний* (забезпечує добір і використання форм, методів, технологій і засобів навчання, найбільш доцільних для освітнього процесу в умовах дуальної форми); *гностичний* (дає можливість педагогам вивчати та аналізувати освітні інновації, застосовувати досвід інших колег, саморозвиватися та вдосконалюватися); *рефлексивний* (сприяє усвідомленому сприйняттю здобувачами П(ПТ)О вивченого матеріалу, аналізу виконаних професійних дій, оцінюванню результативності власної праці під час теоретичного та виробничого навчання); *контрольно-оцінний* (забезпечує здійснення контролю та оцінювання якості освітнього процесу в умовах дуальної форми навчання, моніторинг результатів здобуття П(ПТ)О здобувачами освіти за дуальною формою за спільної участі представників закладу освіти та суб'єктів господарювання); *прогностичний* (уможливлює випереджувальне оновлення змісту П(ПТ)О й, відповідно, освітнього процесу з урахуванням динамічних техніко-технологічних змін у галузях економіки та модернізацію матеріально-технічної бази ЗП(ПТ)О, внесення змін до навчальних планів і програм професійної підготовки кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О у зв'язку з упровадженням новітніх виробничих технологій на підприємствах); *комунікаційний* (забезпечує ефективну взаємодію ЗП(ПТ)О з органами виконавчої влади, профспілок, об'єднаннями роботодавців, суб'єктами господарювання, установами служби зайнятості та дає можливість максимально узгодити їхні спільні інтереси з питань розвитку, багатоканального фінансування та різнорівневого управління П(ПТ)О).

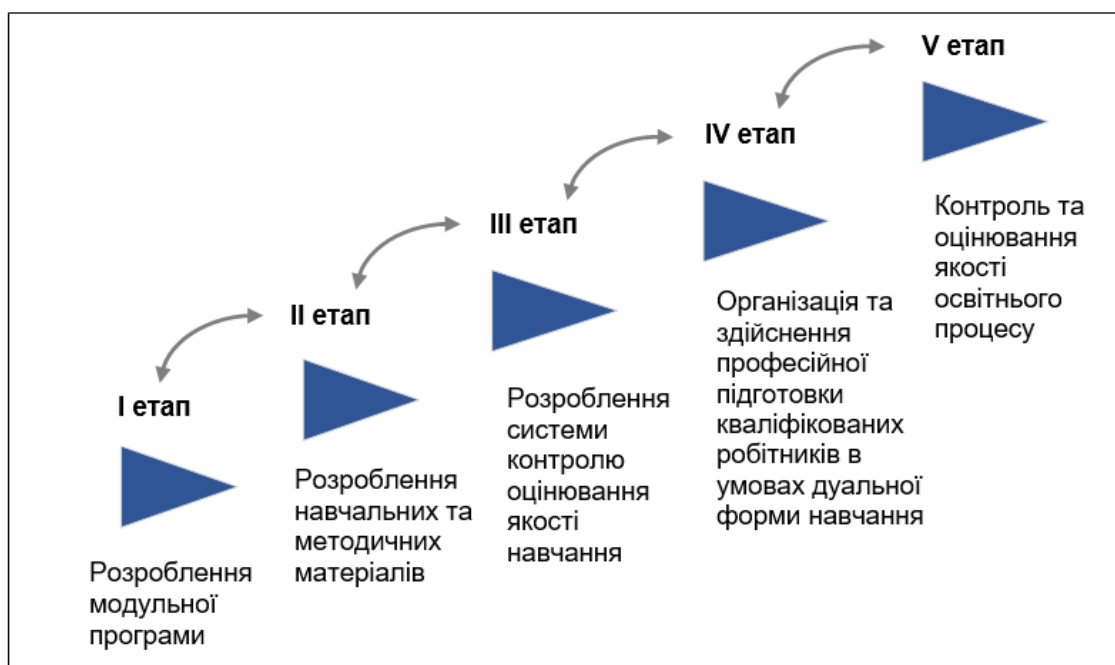
Впровадження розробленої методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання в ЗП(ПТ)О, що охоплює структурні складники (учні, педагогічні працівники, соціальні партнери, цілі, зміст, засоби педагогічної взаємодії, діагностування й оцінювання, перспективні можливості для оновлення методичної системи) та функціональні компоненти (проектувальний; пізнавальний; процесуальний; гностичний; рефлексивний; контрольно-оцінний; прогностичний; комунікаційний) сприятиме: успішному запровадженню в закладах професійної (професійно-технічної) освіти дуальної форми навчання; чіткому усвідомленню всіма суб'єктами освітнього процесу суті, змісту та особливостей професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання, а також узгодженості їхніх дій; підвищенню рівня професійних компетентностей здобувачів П(ПТ)О, необхідних для діяльності за фахом, їхньої конкурентоздатності на ринку праці та скороченню періоду адаптації випускників цих закладів на першому робочому місці.

2.1.4. Методика організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування

Для забезпечення науково-методичного супроводу професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання в

ЗП(ПТ)О авторами було створено методику організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування (рис. 2). Ця методика охоплює п'ять етапів і представлена комплексом заходів, котрий поєднує навчання здобувачів освіти у ЗП(ПТ)О з навчанням на робочих місцях на виробництві (Кулалаєва, 2020).

На *першому* етапі – відбувається розроблення модульної програми (вона відображає основні вимоги та сферу професійної діяльності здобувачів освіти), що має необхідну логіку, послідовність, прозорість, забезпечує спадкоємність з вітчизняною дидактичною традицією, яка добре відома і широко використовується у світовій практиці. Вона являє собою комплект документів, що відображає зміст стандарту професійної (професійно-технічної) освіти, і складається із сукупності навчальних модулів, спрямованих на оволодіння професійними та ключовими компетентностями, необхідними для присвоєння кваліфікації за професією чи спеціальністю.

Рис. 2.2. Методика організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування

Необхідно зазначити про важливість участі в її розробленні спільно із педагогічними працівниками ЗП(ПТ)О й представників СГ, на яких здійснюватиметься виробничі навчання та практика здобувачів освіти. Крім того, представники роботодавців заздалегідь мають підготувати відповідні пропозиції для ЗП(ПТ)О щодо наявних вакансій, потреби в кваліфікованих робітниках на найближчі три роки й зазначити кількість робочих місць або навчально-виробничих ділянок для проходження професійно-практичної підготовки здобувачами освіти.

На *другому* етапі – розробляють навчальні і методичні матеріали для здобувачів освіти, викладачів, майстрів виробничого навчання (на основі структури модулів та пропонованого рівня компетентностей), необхідні для забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання. Означені посібники, методичні рекомендації, навчальні зошити тощо мають повною мірою відображати зміст професійної підготовки, висвітлювати новітні виробничі технології і відповідати сучасній професійній дидактиці. Крім того, на особливу увагу заслуговує щоденник здобувача освіти – це документ, котрий послідовно відображає процес здобуття кваліфікацій професійної освіти та результати навчання здобувача за дуальною формою. У ньому ведуться поточні записи здобувача освіти, майстра виробничого навчання, наставника, координаторів дуальної форми здобуття освіти щодо виконання графіка освітнього процесу, набуття здобувачем освіти професійних і ключових компетентностей, визначених освітньою програмою / стандартом професійної освіти, дані поточного оцінювання результатів навчання. Його форма затверджується керівником закладу освіти за погодженням із роботодавцем.

На *третьому* етапі – розробляють систему контролю оцінювання якості навчання з урахуванням відповідних дидактичних принципів (систематичність, об'єктивність, наочність, гласність), функцій (контролююча, навчальна, розвивальна, діагностична, прогностична, виховна), методів (спостереження, усні, письмові, програмовані, практичні) та форм контролю (індивідуальні, групові, фронтальні, заліки тощо).

Відповідно до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (стаття 26. Контроль знань, умінь та навичок здобувачів освіти, їх кваліфікаційна атестація) та «Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах», ЗП(ПТ)О, органи управління освітою, засновники організують та здійснюють поточний, тематичний, проміжний і вихідний контроль знань, умінь та навичок здобувачів освіти, їх кваліфікаційну атестацію. Вони самостійно обирають форми поточного та тематичного контролю результатів навчання здобувачів освіти, а форми, періодичність проміжного та вихідного контролю визначаються навчальним планом. При цьому представники роботодавців, їх організацій та об'єднань долучаються до тематичного, вихідного контролю знань, умінь та навичок здобувачів освіти та безпосередньо беруть участь у кваліфікаційній атестації.

Під час підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О використовуються як традиційні методи контролю результатів навчання (усне опитування, письмові контрольні роботи, самостійні роботи, технологічні, технічні диктанти, практичні, лабораторні роботи, заліки тощо), так і інноваційні (захист проєктів, есе, опитування, анкети, портфоліо, кейс-технології). При цьому в кожній компетентності виділяються ключові поняття і терміни, які можуть бути покладені в основу кросвордів, головоломок, ребусів, вікторин тощо. У процесі засвоєння навчальних модулів особливого значення набуває практико-орієнтоване навчання, більший відсоток навчального часу

відводиться на лабораторні, практичні заняття, професійно-практичну підготовку. У ході виконання цих робіт проводиться поточне оцінювання конкретних здобутих компетентностей. За підсумками засвоєння модулів, оцінюються всі здобуті компетентності.

На *четвертому* етапі – організовується та здійснюється безпосередньо професійна підготовка кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання. Її особливістю є гармонійне поєднання професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовок.

Відповідно до потреб освітньої програми / стандарту професійної освіти та укладених угод (двосторонніх – між підприємствами та ЗП(ПТ)О та тристоронніх – між здобувачем освіти (у разі досягнення ним повноліття) або його батьками, іншими законними представниками, ЗП(ПТ)О та підприємством) здобувачам освіти для здійснення професійно-практичної підготовки надають робочі місця або навчально-виробничі ділянки виробничих підрозділів. Важлива роль у цьому процесі належить майстрам виробничого навчання, які спостерігають за дотриманням навчального плану, виконанням освітньої програми та якістю підготовки. Вони мають відвідувати здобувачів освіти на виробництві щонайменше раз на тиждень. СГ призначаються наставники, які передаватимуть здобувачам освіти досвід та знання під час практичної підготовки та сприятимуть їхній адаптації до робочого місця, а також з ними проводиться вступний інструктаж. Крім того, за потреби представники СГ можуть провести вхідний контроль для визначення наявного рівня знань здобувачів освіти та згодом через проміжні й випускні оцінювання відстежити їхні успіхи. У щоденнику дуальної форми здобуття освіти здобувачі освіти фіксують отримані знання і навички, майстри та наставники робитимуть свої записи.

На *п'ятому* етапі – здійснюється контроль та оцінювання якості освітнього процесу в умовах дуальної форми навчання. ЗП(ПТ)О спільно із СГ беруть участь у моніторингу результатів здобуття професійної освіти здобувачами освіти за дуальною формою.

ЗП(ПТ)О впродовж навчання здійснює проміжну кваліфікаційну атестацію, а також моніторинг працевлаштування випускників та їхньої успішності на роботі за півроку та рік після випуску. Після завершення професійно-практичної підготовки представники СГ беруть участь в оцінюванні результатів навчання здобувачів освіти. Вони входять до складу Державної кваліфікаційної комісії. До того ж, СГ може надавати ЗП(ПТ)О зворотній зв'язок щодо працевлаштування учнів, рівня задоволеності робочим досвідом.

Успішне використання наведеної методики цілком залежить від усвідомлення спільних цілей усіма суб'єктами освітнього процесу, зокрема узгодженості спільних дій із соціальними партнерами, а також систематичних моніторингу, консультацій та обговорень процесу та результатів професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання.

2.1.5. Технологія розвитку соціального партнерства в закладі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання

Розроблена технологія розвитку соціального партнерства в закладі професійної (професійно-технічної) освіти за умови дуальної форми здобуття освіти є сукупністю поетапно здійснюваних заходів і процедур, що забезпечує ефективну взаємодію закладу професійної (професійно-технічної) освіти з органами виконавчої влади, об'єднаннями роботодавців, профспілок, підприємствами різних форм власності й підпорядкування, установами служби зайнятості та дає можливість максимально узгодити їхні спільні інтереси (Кулалаєва та Гоменюк, 2020). Ця технологія містить структурні складники (концептуально-цільовий, змістово-технологічний та мотиваційно-результативний), які уможливають її життєвий цикл та подальше перетворення за потреби (рис. 2.3).

У *концептуально-цільовому* складнику визначено стратегічну мету означеного процесу та завдання, необхідні для її досягнення; унормовано дії всіх його учасників, зокрема й у правовому полі; наведено комплекс методологічних підходів (системний, діяльнісний, компетентнісний, технологічний та контекстний), дидактичні принципи професійної педагогіки (системності, інтегративності, універсальності, єдності соціалізації і професіоналізації особистості, модульності та професійної мобільності), на яких ґрунтується ця технологія.

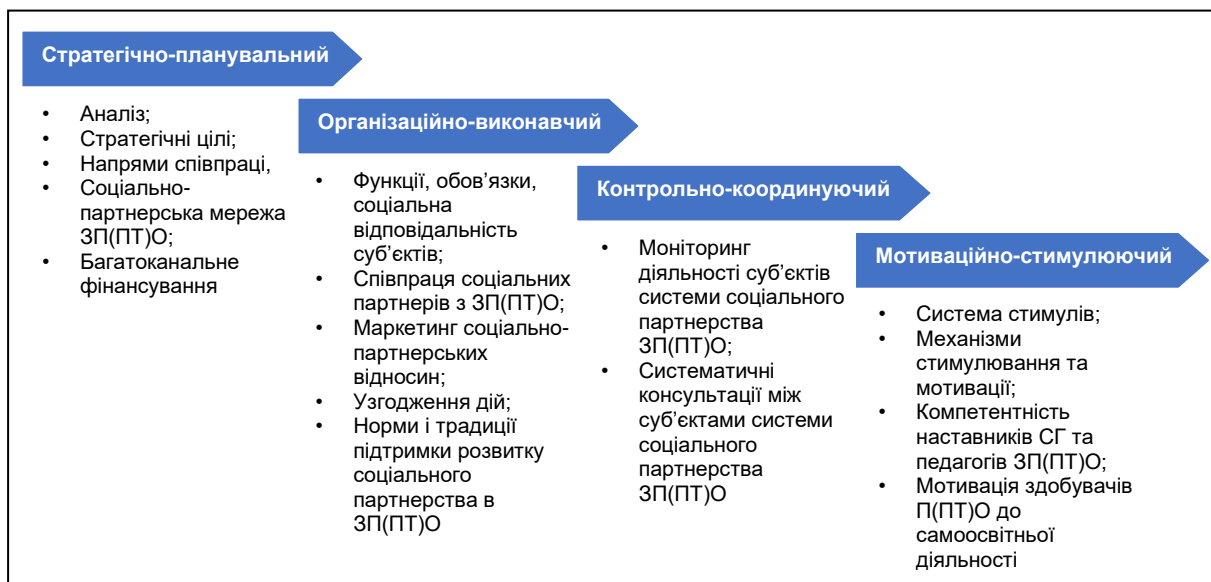

Рис. 2.3. Технологія розвитку соціального партнерства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти

До *змістово-технологічного* складника належать: змістове наповнення заходів і розкриття суті процедур щодо розвитку соціального партнерства; інструментарій реалізації цієї технології (методики моніторингу й аналізу діяльності суб'єктів системи соціального партнерства закладу професійної

(професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання, забезпечення комунікації між ними, а також самоосвітньої діяльності здобувачів освіти в умовах дуальної форми навчання; способи відбору та залучення соціальних партнерів; засоби прогнозування напрямів розвитку соціального партнерства тощо), а також етапи її реалізації (стратегічно-планувальний, організаційно-виконавчий, контрольню-координуючий та мотиваційно-стимулюючий).

Мотиваційно-результативний складник вміщує діагностувальний інструментарій оцінювання рівнів розвитку соціального партнерства ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання, засоби стимулювання й мотивації учасників цього процесу до ефективної взаємодії тощо.

Запропонована технологія реалізується в чотири етапи (стратегічно-планувальний, організаційно-виконавчий, контрольню-координуючий та мотиваційно-стимулюючий).

Під час *стратегічно-планувального* етапу здійснюється такі заходи та процедури:

- аналіз внутрішніх і зовнішніх чинників професійної підготовки кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми здобуття освіти. Виокремлення можливостей та оцінювання ризиків;

- визначення стратегічних цілей розвитку соціального партнерства в ЗПО в умовах дуальної форми здобуття освіти;

- формування провідних напрямів співпраці з соціальними партнерами за відповідними секторами (державним, недержавним і бізнес-структурами) та розроблення програм дій щодо їх реалізації;

- створення соціально-партнерської мережі ЗП(ПТ)О на регіональному, національному та міжнародному рівнях у контексті дуальної форми здобуття освіти;

- прогнозування можливостей багатоканального фінансування професійної підготовки кваліфікованих робітників (державний, регіональний, місцевий рівні та рівень суб'єктів господарювання), а також розподілу необхідних для її здійснення відповідних ресурсів.

На *організаційно-виконавчому* етапі доцільно приділити увагу таким заходам:

- визначенню повноважень, функцій і обов'язків суб'єктів системи соціального партнерства ЗП(ПТ)О, а також розвитку в них соціальної відповідальності;

- залученню соціальних партнерів до співпраці з ЗП(ПТ)О (розроблення навчально-плануючої документації із забезпечення професійної підготовки та оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти);

- розвитку маркетингу довгострокових соціально-партнерських відносин ЗП(ПТ)О з різними суб'єктами соціального партнерства;

- узгодженню дій суб'єктів системи соціального партнерства ЗП(ПТ)О відповідно до стратегічних цілей його розвитку в умовах дуальної форми здобуття освіти;

- створенню та наслідуванню норм і традицій підтримки розвитку соціального партнерства в ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми здобуття освіти.

Для *контрольно-координуючого* етапу характерними заходами й процедурами є такі:

- здійснення моніторингу діяльності суб'єктів системи соціального партнерства ЗП(ПТ)О на різних рівнях з метою виявлення можливих небезпек, помилок і відхилень від прийнятої стратегії;

- забезпечення систематичних консультацій між суб'єктами системи соціального партнерства ЗП(ПТ)О для узгодження їхніх дій і стратегічних рішень;

Реалізацію мотиваційно-стимулюючого етапу уможливають певні заходи:

- розроблення системи стимулів, що спонукають усіх суб'єктів системи соціального партнерства ЗП(ПТ)О до досягнення заздалегідь визначених стратегічних результатів;

- запровадження механізмів стимулювання та мотивації суб'єктів господарювання до співпраці з ЗП(ПТ)О щодо професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою здобуття освіти;

- забезпечення підвищення психолого-педагогічної компетентності наставників підприємств та професійно-практичної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О для здійснення освітнього процесу за умов дуальної форми здобуття освіти;

- стимулювання здобувачів професійної освіти до самоосвітньої діяльності в умовах дуальної форми здобуття освіти.

Отже, ефективно запровадження цієї технології у закладі професійної (професійно-технічної) освіти сприятиме зміцненню зв'язків між закладом П(ПТ)О відповідного профілю та соціальними групами цієї професійної спільноти, гнучкості освітнього процесу в ЗП(ПТ)О та його швидкому реагуванню на вимоги роботодавців, спрощеній адаптації випускників ЗП(ПТ)О до умов виробництва.

2.1.6. Дорожня карта для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти

Розроблена авторами дорожня карта для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти (рис. 2.4) побудована за принципом Демінга-Шухарта й містить основні заходи та процедури, котрі доцільно здійснювати на кожному з чотирьох етапів її реалізації, а також їхніх можливих виконавців (Кулалаєва, 2020). Ця дорожня карта відображує алгоритм дій представників СГ, які беруть безпосередню участь у практичній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників на робочих місцях підприємств, щодо управління цим процесом і досягнення успішних результатів запровадження дуальної форми здобуття освіти. На етапі *планування* керівництво та працівники HR-відділу СГ відповідають за здійснення моніторингу діяльності, матеріально-технічного забезпечення та кадрового складу підприємства з метою виокремлення наявних місць для практичної підготовки здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти.

Рис. 2.4. Схематична структура дорожньої карти для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти

Також вони розробляють порядок і критерії відбору здобувачів П(ПТ)О для проходження практичної підготовки на робочому місці за дуальною формою здобуття освіти, відповідають за створення за необхідності на підприємстві / у ЗП(ПТ)О навчально-виробничих підрозділів (ділянок)

відповідно до вимог освітніх програм (рис. 2.5).

Працівники відділу зв'язків із громадськістю мають поінформувати центри зайнятості та ЗП(ПТ)О щодо власних можливостей із надання робочих місць та/або навчально-виробничих ділянок (їхньої запланованої кількості) для практичної підготовки здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти, оприлюднити порядок та критерії відбору здобувачів П(ПТ)О для її проходження з недопущенням ознак дискримінації.

Керівництво та працівники HR-відділу СГ мають розглянути пропозиції ЗП(ПТ)О щодо надання робочих місць або навчально-виробничих ділянок виробничих підрозділів для практичної підготовки здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти. Укласти відповідні угоди про співпрацю з ЗП(ПТ)О та договори (тристоронні) щодо здійснення дуальної форми здобуття освіти. Далі керівник або заступник керівника СГ, керівники відділів (департаментів) призначають координаторів (за необхідності), наставників, які відповідатимуть за впровадження дуальної форми здобуття освіти.

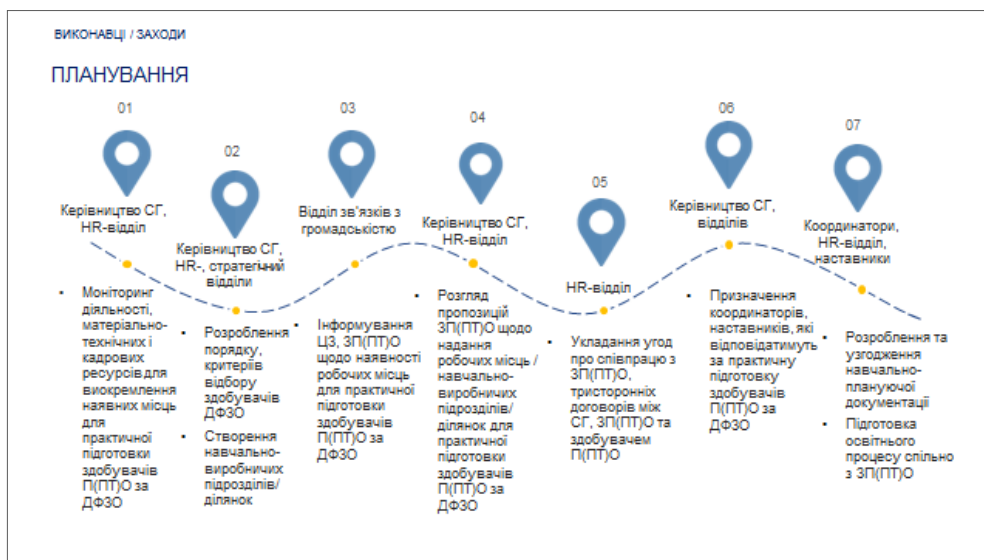

Рис. 2.5. Виконавці та заходи етапу планування дорожньої карти для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти

Координатори від СГ, працівники HR-відділу, наставники спільно з представниками ЗП(ПТ)О здійснюють такі заходи: розробляють і затверджують освітні програми, навчальний план, згідно з якими організовується освітній процес за дуальною формою здобуття освіти (відповідно до професійних стандартів та вимог до компетентностей майбутніх фахівців); забезпечують узгодження змісту теоретичної і практичної частин освітньої програми; розробляють механізми координації навчання здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою на підприємстві; уточнюють графіки практичної частини професійної підготовки здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою; затверджують форму їхнього щоденника.

На етапі *виконання* координатори від СГ, працівники HR-відділу та наставники спільно з представниками ЗП(ПТ)О беруть участь у засіданнях методичних об'єднань і педагогічних рад з питань забезпечення дуальної форми здобуття освіти. Крім того, вони створюють необхідні умови та можливості для забезпечення робочих місць та/або навчально-виробничих ділянок виробничих підрозділів підприємства для проходження практичної підготовки здобувачами П(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти (рис. 2.6).

Працівники HR-відділу вирішують питання умов праці, підвищення професійного рівня, запровадження та визначення розмірів надбавок, доплат, премій, винагород та інших видів матеріального й морального заохочення для працівників СГ, які здійснюють навчання здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою на виробництві. На цьому етапі важливо передбачити та забезпечити робочі місця для виробничого стажування педагогічних працівників закладу П(ПТ)О, які відповідальні за професійну підготовку майбутніх фахівців за дуальною формою здобуття освіти у виробничих підрозділах СГ.

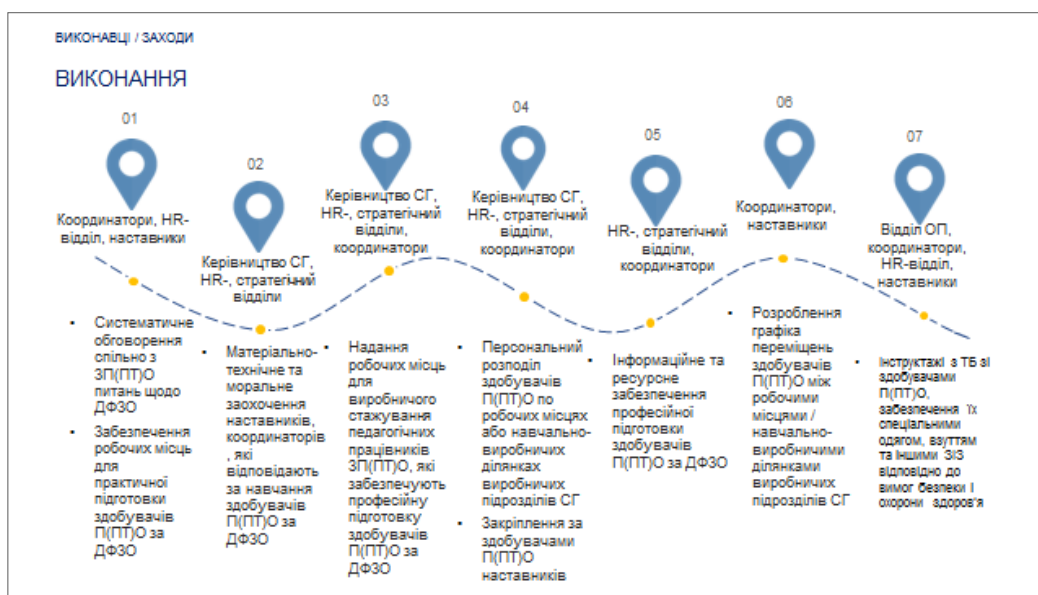

Рис. 2.6. Виконавці та заходи етапу виконання дорожньої карти для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти

Керівництво, працівники HR-відділу і координатори від СГ здійснюють відбір здобувачів П(ПТ)О на навчання за дуальною формою, приймають рішення про їхній персональний розподіл на робочі місця або навчально-виробничі ділянки виробничих підрозділів відповідно до укладених договорів про здобуття П(ПТ)О за дуальною формою та з урахуванням вимог освітньої програми/стандарту П(ПТ)О (здобувачі П(ПТ)О можуть включатися до штатного розпису працівників СГ за умови здобуття професійної освіти за дуальною формою у разі укладання строкових трудових договорів). До того ж, видається наказ про персональний розподіл здобувачів П(ПТ)О на робочі місця та/або навчально-виробничі ділянки виробничих підрозділів СГ відповідно до вимог освітньої програми та закріплення за ними наставників із числа кваліфікованих працівників СГ. Координатори від СГ і наставники розробляють (за потреби) графік переміщень здобувачів П(ПТ)О між робочими місцями та/або навчально-виробничими ділянками виробничих підрозділів СГ. Разом із працівниками служби охорони праці проводять з ними інструктажі з техніки безпеки, забезпечують їх спеціальними одягом, взуттям та іншими засобами індивідуального захисту відповідно до вимог безпеки, охорони здоров'я та нормативно-правових актів з охорони праці.

Етап *контролю* містить низку заходів і процедур (рис. 2.7). Працівники служби охорони праці, координатори від СГ і наставники здійснюють контроль за забезпеченням дотримання встановлених законодавством вимог з охорони праці. Також, координатори від СГ і наставники реалізують: контроль за виконанням здобувачами П(ПТ)О правил внутрішнього трудового розпорядку СГ, розподілу та своєчасного переміщення, ротації по цехах, відділах та інших структурних підрозділах; поточні записи до щоденника здобувачів П(ПТ)О щодо виконання ними графіків освітнього процесу, набуття професійних і ключових компетентностей, визначених освітньою програмою/стандартом П(ПТ)О, оцінювання результатів навчання.

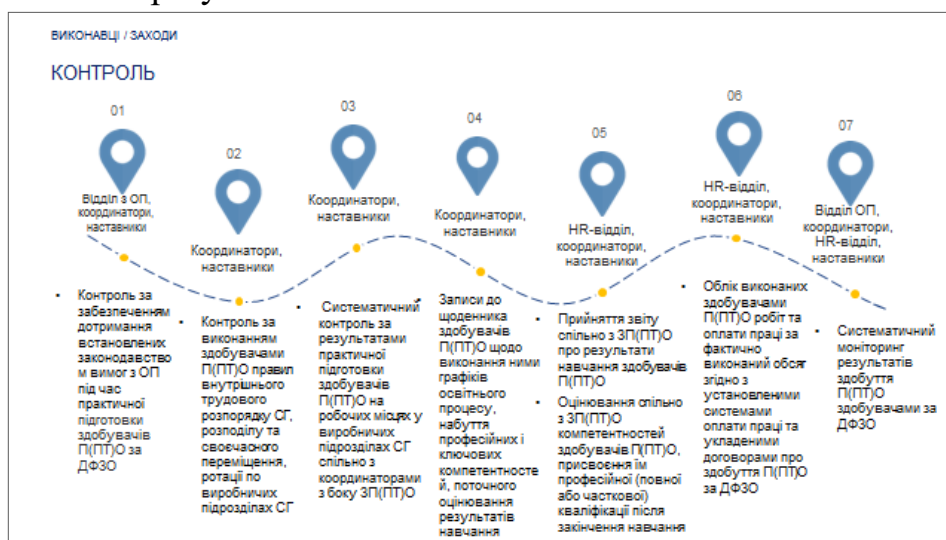

Рис. 2.7. Виконавці та заходи етапу контролю дорожньої карти для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти

Спільно з представниками ЗП(ПТ)О вони виконують систематичний контроль за результатами практичної підготовки здобувачів П(ПТ)О на робочих місцях та/або навчально-виробничих ділянках виробничих підрозділів СГ за дуальною формою, оцінювання компетентностей здобувачів П(ПТ)О, присвоєння їм професійної (повної або часткової) кваліфікації після закінчення навчання та прийняття звіту про результати їхнього навчання за дуальною формою. Разом із працівниками HR-відділу вони забезпечують облік виконаних здобувачами П(ПТ)О робіт та оплати праці за фактично виконаний обсяг згідно з установленими системами оплати праці та укладеними договорами про здобуття П(ПТ)О за дуальною формою, а також за участі керівництва СГ здійснюють систематичний моніторинг результатів здобуття П(ПТ)О майбутніми кваліфікованими робітниками за дуальною формою.

На етапі *коригування* представники СГ, які беруть участь у впровадженні дуальної форми здобуття освіти вносять пропозиції щодо перегляду професійних стандартів, освітніх програм, структури та змісту робочих навчальних планів. На цьому етапі відбувається уточнення графіків практичної частини професійної підготовки здобувачів П(ПТ)О за результатами її моніторингу (рис. 2.8).

Практичне значення: використання роботодавцями означеної дорожньої карти дасть їм можливість під час запровадження практичної підготовки здобувачів П(ПТ)О за дуальною формою врахувати її організаційні та методичні особливості, якісно управляти цим процесом.

Рис. 2.8. Виконавці та заходи етапу коригування дорожньої карти для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти

Проте, їм необхідно звернути увагу на такі аспекти, як: підготовка до атестації робочих місць на виробництві під дуальну форму навчання; проведення екскурсій для здобувачів П(ПТ)О на виробничі об'єкти та їх інтеграція з

навчальним планом; залучення досвідчених працівників підприємств до викладання у ЗП(ПТ)О; забезпечення відповідності практичної підготовки на підприємстві вимогам освітніх стандартів/програм і сучасного виробництва; психолого-педагогічна підготовка наставників підприємств і розроблення системи критеріїв їхнього відбору тощо.

Очікуваний соціально-економічний ефект: збільшення суб'єктів господарювання, що надають свою виробничу базу для забезпечення професійно-практичної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти.

2.1.7. Алгоритм проєктування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання

Алгоритм проєктування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання – це цілеспрямована діяльність зі створення проєкту (моделі) інноваційного освітнього процесу, що здійснюватиметься у цьому середовищі (рис. 2.9).

Актуальність алгоритму зумовлена потребою в створенні у закладах професійної (професійно-технічної) освіти інноваційного освітньо-виробничого середовища й активного залучення до цього соціальних партнерів – замовників робітничих кадрів.

Можливості освітнього середовища (за В. Ясвіним)	Параметри експертизи освітньо-виробничого середовища	Алгоритм проєктування освітньо-виробничого середовища
<ul style="list-style-type: none"> • Задоволення фізіологічних потреб; • Задоволення потреб у безпеці; • Засвоєння групових норм і ідеалів; • Можливості задоволення соціальних потреб; • Задоволення потреби в праці, діяльності, що має істотне значення; • Задоволення потреби в збереженні та підвищенні самооцінки; • Задоволення і розвиток пізнавальної потреби в певній галузі інтересів; • Задоволення і розвиток потреби в перетворювальній діяльності в особливій галузі (схильності); • Задоволення і розвиток потреби в естетичному оформленні навколишнього оточення; • Задоволення і розвиток потреби в самостійному упорядкуванні індивідуальної картини світу; • Задоволення і розвиток потреби в оволодінні більш високим рівнем майстерності у власній справі; • Задоволення і розвиток потреби в самоактуалізації особистості. 	<p style="text-align: center;"> Модальність Поширення Інтенсивність Усвідомленість Стійкість Емоційність Узагальненість Домінантність Когерентність Соціальна активність Мобільність </p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розроблення критеріїв та показників для експертизи спроектованого освітньо-виробничого середовища. 2. Визначення освітньої ідеології цього середовища та стратегії її реалізації. 3. Обґрунтування конкретно-змістових цілей і завдань передбачуваного інноваційного освітнього процесу. 4. Добір і структурування змісту цього освітнього процесу, створення його проєкту. 5. Розроблення проєкту технологічної організації освітньо-виробничого середовища. 6. Створення проєкту просторово-предметної організації освітньо-виробничого середовища, що відповідає особливостям дуальної освіти. 7. Розроблення проєкту соціальної організації освітньо-виробничого середовища. 8. Здійснення експертизи розробленого проєкту освітньо-виробничого середовища з можливістю його коригування на кожному етапі.

Рис. 2.9. Освітньо-виробниче середовище закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання

Алгоритм такого проєктування складається з *етапів*:

- розроблення критеріїв та показників для експертизи спроектованого освітньо-виробничого середовища;
- визначення освітньої ідеології (модальності) цього середовища та стратегії її реалізації;

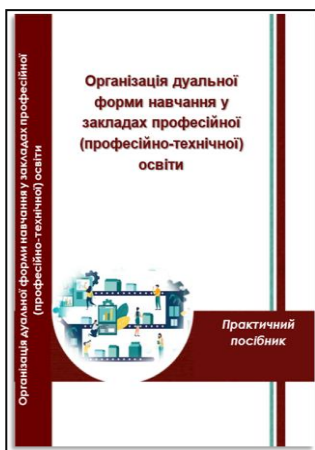

- обґрунтування конкретно-змістових цілей і завдань передбачуваного інноваційного освітнього процесу, орієнтованого на конкретний результат;
- добір та структурування змісту цього освітнього процесу з урахуванням ієрархічного комплексу потреб всіх його суб'єктів (здобувачів освіти, їхніх батьків, педагогічних працівників, замовників робітничих кадрів, засновники закладів освіти) та створення його проекту;
- розроблення проекту технологічної організації освітньо-виробничого середовища на основі планування й організації освітньої діяльності, відповідних стимулів і взаємодій;
- створення проекту просторово-предметної організації освітньо-виробничого середовища, що відповідає особливостям дуальної освіти (практико-орієнтованості, інтелектуалізації, індивідуалізації професійного навчання, розвитку соціального партнерства, відповідності регіональній інфраструктурі тощо);
- розроблення проекту соціальної організації освітньо-виробничого середовища, що сприяє налагодженню між усіма суб'єктами освітнього процесу взаєморозуміння та продуктивної співпраці, їхньої участі в управлінні освітнім процесом, створенню позитивного психологічного клімату;
- здійснення експертизи розробленого проекту освітньо-виробничого середовища з можливістю його коригування на кожному етапі. Практичне значення: посилення практичної спрямованості професійної підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Очікуваний соціально-економічний ефект: підвищення рівня професійних компетентностей здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, необхідних для діяльності за фахом, конкурентоздатності на ринку праці.

2.2. Кінцеві результати дослідження

У межах теми дослідження було підготовлено 56 наукових праць, з яких: практичний посібник, три підручники, збірник рецептур, два розділи в інформаційно-аналітичних матеріалах, дев'ять статей у наукових фахових наукометричних виданнях; одна стаття – у виданні, що індексується Web of Science; шість статей – у науково-методичному виданні; 27 тез у збірниках матеріалів конференцій.

Основна продукція

Виробничо-практичні видання

1. Герлянд, Т. М., Дрозіч, І. А., Кулалаєва, Н. В., Романова, Г. М. & Шимановський, М. М. (2019). [Організація дуальної форми навчання у закладах професійної \(професійно-технічної\) освіти: практ. посіб.](#)

Житомир: Полісся.

У практичний посібник увійшли матеріали, що дадуть змогу педагогічним працівникам закладів професійної (професійно-технічної) освіти організувати професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти. Наведено нормативні документи, що регламентують упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. Представлений зарубіжний досвід дуальної системи професійної освіти і навчання. Розкрито її особливості, характерні для вітчизняних закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Запропоновано методичку організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на модульно-компетентній основі, охарактеризовано діагностувальний інструментарій навчальних досягнень учнів в умовах дуальної форми навчання.

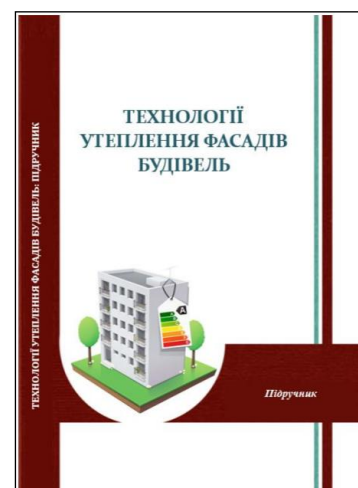
Навчальні видання

2. Гайдук. О. В., Герлянд, Т. М., Дрозіч, І. А., Кулалаєва, Н. В. & Романова, Г. М. (2020). [Сучасні технології кондитерського виробництва: підручник](#). Житомир: Полісся. *Схвалено для використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-701 від 04.08.2020 р.)*.

У пропонованому підручнику викладено прийоми і техніку підготовки сировини, приготування кондитерських виробів із використанням новітніх технологій. Він містить технологічні схеми, таблиці, ілюстрації готових виробів, які допомагають розвивати в майбутніх фахівців навички, необхідні для оволодіння професією кондитера. Видання призначене для використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють підготовку майбутніх кваліфікованих робітників сфери ресторанного господарства.

3. Гайдук. О. В., Герлянд, Т. М., Кулалаєва, Н. В., Півторацька, Н. В., & Пятничук Т. В. (2021). [Технології утеплення фасадів будівель: підручник](#). Житомир: Полісся. *Схвалено для використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1025 від 23.11.2020 р.)*.

У пропонованому підручнику охарактеризовано будівельні конструкції, будівлі та споруди, наведено їхні теплотехнічні параметри, представлено матеріали, що використовують для утеплення фасадів будівель, висвітлено етапи підготовки та організацію виконання таких робіт. Подано технології монтажу систем утеплення фасадів будівель, їх декоративно-захисне опорядження та вимоги до теплоізоляції.

Видання призначене для використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, в яких здійснюється підготовка майбутніх кваліфікованих робітників будівельного профілю.

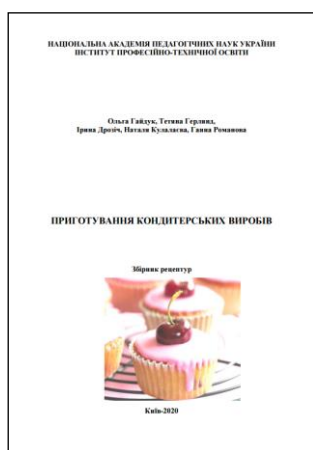

4. Гоменюк, Д. В., Романов, Л. А., & Шимановський, М. М. (2021). *Технології верстатних робіт: підручник*. Житомир: Полісся. Схвалено для використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1021 від 23.11.2020 р.).

У пропонованому підручнику викладено характеристики технології токарних робіт. В окремих розділах висвітлено інші види цих технологій, зокрема інноваційних.

Видання призначене для використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють підготовку майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівного профілю.

Електронне видання

5. Гайдук, О. В., Герлянд, Т. М., Дрозіч, І. А., Кулалаєва, Н. В. & Романова Г. М. (2020). *Приготування кондитерських виробів: збірник рецептур. Електронний ресурс*. Київ : ІПТО НАПН України. URL: <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1144-zbirnyk-retseptur-pryhotuvannya-kondyterskykh-vyrobiv>

У збірнику рецептур, який є доповненням до підручника «Сучасні технології кондитерського виробництва», наведено рецептури та способи приготування кондитерських виробів. До нього увійшли матеріали, що містять технології приготування оздоблювальних напівфабрикатів для борошняних кондитерських і булочних виробів, а також приклади їхнього художнього оформлення.

Видання призначене для використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють підготовку майбутніх кваліфікованих робітників сфери харчової промисловості та ресторанного господарства.

3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ

3.1. Загальна характеристика експерименту

Експеримент здійснювався відповідно до затвердженої «Програми та методики наукового дослідження за темою «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» схвалена рішенням вченої ради Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (протоком № 4 від 25.03.2019).

Мета експериментальної роботи: перевірити результативність методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми навчання.

Завдання експериментальної роботи: розробити діагностичний інструментарій для визначення результативності методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми навчання; визначити методи експериментального дослідження; обрахувати вибірку, репрезентативну для сукупності, що досліджується; здійснити констатувальний етап експерименту; здійснити формувальний етап експерименту; провести якісно-кількісний аналіз емпіричних даних експерименту, перевірити статистичну гіпотезу; описати одержані результати та здійснити їхню інтерпретацію.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування.

Предмет дослідження: зміст, форми, методи, технології і засоби професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми навчання.

Методи дослідження

Для досягнення мети, розв'язання поставлених у дослідженні задач і перевірки гіпотези буде використано загальнонаукові й педагогічні методи дослідження:

– *теоретичні*: *аналіз* (логіко-історичний, порівняльний, системний,

аналітико-синтетичний. ретроспективний, функціональний, індуктивний, дедуктивний) – для визначення понять, принципів та підходів; *синтез* (загальнонауковий, міжгалузевий, міжпредметний) – для розроблення технології дуального навчання в професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників, формулювання висновків; *класифікація, систематизація, узагальнення* – з метою формування змістових узагальнень теоретичного і практичного матеріалу, створення методики організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; *моделювання* – для розроблення моделі методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми навчання;

– *емпіричні: опитувально-діагностичні* (тестування, експертне оцінювання, узагальнення незалежних характеристик, самооцінка, порівняння, вимірювання); *обсерваційні* (анкетування, інтерв'ювання, бесіда, пряме, непряме, включене, систематичне, довготривале спостереження) – для діагностики стану готовності педагогів ЗП(ПТ)О до організації дуальної форми навчання, виявлення суперечностей та недоліків у професійній підготовці кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; *праксеометричні* (аналіз продуктів навчально-виробничої діяльності учнів ЗП(ПТ)О, педагогічних працівників, вивчення навчальної документації) – для розв'язання широкого спектру дослідницьких задач, пов'язаних із професійною підготовкою; експериментальні педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) – для перевірки результативності запропонованої методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми навчання;

– *математично-статистичні*: математичний аналіз (кількісний, факторний, регресійний, кореляційний), ранжування, шкалування, середнє арифметичне – для якісної й кількісної обробки отриманих емпіричних та експериментальних, даних; критерій узгодженості Пірсона – для підтвердження або усунення гіпотези, коефіцієнт узгодженості Кендалла (конкордації) – для перевірки узгодженості думок експертів; графіки, діаграми – для оцінювання результатів експериментальної роботи.

Етапи дослідження

Дослідження здійснювалося протягом 2019 – 2021 рр. у три етапи:

I етап – констатувальний (01.01.2019 – 31.12.2019),

II етап – формувальний (01.01.2020 – 31.12.2020),

III етап – узагальнювальний (01.01.2021 – 31.12.2021).

Методи експериментального дослідження: праксиметричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду, робочих планів, програм підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання – для виявлення

особливостей освітнього процесу закладів П(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання; опитувально-діагностичні (бесіди з педагогічними працівниками закладів професійної освіти та роботодавцями; опитування; анкетування – для визначення змістового наповнення складників методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання).

Експериментальні бази:

ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»;

ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище»;

ДНЗ «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу»;

Решетилівський професійний аграрний ліцей ім. І. Г. Боровенського Полтавської області;

ДНЗ «Київське регіональне вище професійне училище будівництва»;

ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей»;

Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України;

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області;

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області;

Навчально-методичний кабінет професійно-технічної освіти у м. Києві;

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області;

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Миколаївській області;

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області;

Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Закарпатській області;

Національний транспортний університет.

Вибір експериментальних баз обумовлений необхідністю перевірки результативності методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання як в межах окремого закладу професійної освіти, так і в межах регіональної системи П(ПТ)О.

Вид експерименту: природній послідовний експеримент з декількома експериментальними факторами з типологічним відбором експериментальної вибірки.

Критерії, показники та рівні досліджуваного явища

Визначення результативності методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми

навчання передбачає застосування показників, які дають можливість виявляти кількісні та якісні зміни, що відбулися в освітньо-виробничому середовищі, яке є практичним втіленням упровадження такої методичної системи в закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

Освітнє середовище вивчали як зарубіжні (Дж. Гібсон, У. Мейс, Т. Менг, М. Турвей, В. Ясвін та інші), так і вітчизняні (Г. Балл, І. Бех, Є. Бондаревська, С. Максимова, О. Пехота, В. Рибалка, В. Семиченко, В. Серіков, С. Сисоєва та інші) дослідники. Вважаємо за доцільне взяти до уваги підхід В. Ясвіна, який вважає, що освітнє середовище – це характеристика життя в середині освітнього закладу, система впливів і умов формування особистості, а також система можливостей для розвитку особистості, які містяться у соціальному та просторово-предметному оточенні.

У концепції «Сучасна професійна освіта» зазначено, що сучасне освітнє середовище – це матеріально-технологічне, соціальне й фізично-просторове оточення (доступне, інноваційне, бізнес-орієнтоване, відкрите, інклюзивне, ціннісно спрямоване, розвивальне, мотивуюче), програми, технології й засоби навчання, розумний дизайн, що сприяють набуттю особою компетентностей професійної освіти впродовж життя. У ньому має бути забезпечений перехід до системного запровадження ІТ у всі види освітньої діяльності, створення онлайн-платформ із навчальними й методичними матеріалами для здобувачів освіти і педагогів, використання електронних підручників, контент-бібліотек, смарт-комплексів, нових ІТ-технологій, мультимедійних засобів навчання, соціальних професійних мереж. Створюються високотехнологічні навчально-практичні центри й лабораторії, започатковуються в освітньому процесі стартапи, симуляційні центри, освітньо-виробничі кластери.

У якості критеріїв результативності методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми навчання доцільно застосувати параметри (за В. Ясвіним): *модальність, широта, інтенсивність, усвідомленість, стійкість, емоційність, узагальненість, домінантність, когерентність, соціальна активність і мобільність.*

Модальність – якісна типологічна характеристика освітньо-виробничого середовища (визначається за Я. Корчаком: «догматична», «безтурботна», «кар’єрна», «творча»).

Широта – структурно-змістова характеристика середовища (визначає структурні та функціональні компоненти середовища, організаційну культуру ЗП(ПТ)О).

Інтенсивність – структурно-динамічна характеристика (характеризує ступінь забезпеченості ЗП(ПТ)О матеріально-технічними засобами та організаційний потенціал системи управління ЗП(ПТ)О).

Усвідомленість – інтегральна характеристика вмотивованості всіх суб’єктів освітнього процесу до спільної продуктивної діяльності та відповідальності за її результати.

Стійкість – характеризує стабільність освітньо-виробничого середовища в часі.

Емоційність – характеризує наявність позитивних емоцій у суб'єктів освітнього процесу до спільної діяльності та співвідношення між емоційним та раціональним у середовищі.

Узагальненість – характеризує ступінь координації діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу, що відображується у концепції функціонування освітньо-виробничого середовища.

Домінантність – характеризує значущість освітньо-виробничого середовища як однієї з основних цінностей для суб'єктів освітнього процесу.

Когерентність – характеризує ступінь впливу освітньо-виробничого середовища на суб'єктів освітнього процесу та його узгодженість з впливами інших чинників на них.

Соціальна активність – ступінь соціально значущої продуктивності освітньо-виробничого середовища для суспільства.

Мобільність – здатність освітньо-виробничого середовища до еволюційних змін відповідно до запитів середовища існування суб'єктів освітнього процесу.

Особливу увагу варто приділити таким особливостям освітньо-виробничого середовища, як: безоплатний доступ педагогічних працівників і учнів до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, педагогічної діяльності в межах освітньої програми; безпека для життя та здоров'я учнів і педагогів ЗП(ПТ)О; задоволеність освітніх потреб і інтересів учнів; наявність чітких і зрозумілих політики та процедур вирішення конфліктних ситуацій.

Оцінювання якості освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О здійснювалося всіма суб'єктами освітнього процесу (учнями, педагогами, роботодавцями) за кожним критерієм згідно зі шкалою оцінювання, яка включає чотири рівні відповідності: низький рівень – якість освітньо-виробничого середовища не відповідає визначеним критеріям; середній рівень – якість освітньо-виробничого середовища відповідає визначеним критеріям; високий рівень – якість освітньо-виробничого середовища відповідає визначеному критерію і має інноваційний/взірцевий характер.

Етапи/підетапи та терміни проведення експерименту представлені у *табл. 3.1.*

Таблиця 3.1

Етапи/підетапи та терміни проведення експерименту

Назва етапу/підетапу		Зміст роботи	Термін виконання
Констатувальний			
підетап	Організаційний	Розроблення і затвердження програм наукового дослідження і експерименту лабораторії; підготовка індивідуальних програм і методик дослідження; визначення експериментальних баз та укладання з ними угод; підготовка загальної й індивідуальних програм експериментальної роботи; підготовка діагностичного інструментарію.	I-II квартали 2019 р.
	Експериментально-аналітичний	Підготовка до проведення констатувального етапу експерименту. Визначення й обґрунтування особливостей організації дуальної форми навчання у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування. Визначення та теоретичне обґрунтування педагогічних умов професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; аналіз результатів констатувального етапу експерименту.	II-IV квартали 2019 р.
Формувальний			
підетап	Експериментально-організаційний	Підготовка до проведення формувального етапу експерименту: підготовка експериментальних матеріалів, підготовка педагогічних працівників та учнів ЗП(ПТ)О до участі в експерименті.	I квартал 2020 р.
	Експериментально-практичний	Здійснення формувального етапу педагогічного експерименту	II-IV квартали 2020 р.
Узагальнювальний			
підетап	Аналітико-Узагальнюючий	Узагальнення та інтерпретація емпіричних результатів формувального етапу педагогічного експерименту. Статистична обробка даних експерименту.	I квартал 2021 р.
	Корекційно-упроваджувальний	Корекція за результатами формувального експерименту експериментальних факторів й їх пілотне запровадження до навчально-виховного процесу експериментальних навчальних закладів. запровадження результатів наукового дослідження.	II-IV квартали 2021 р.

3.2. Результати експериментальної роботи

У ході *констатувального* етапу експерименту в закладах П(ПТ)О з'ясувалися стан та особливості організації дуальної форми навчання у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування. За результатами аналізу змодельовано методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання; створено методичку організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; розроблено алгоритм проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання.

На *формульованому* етапі було здійснено перевірку результативності розробленої методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання. Розроблено технологію розвитку соціального партнерства в закладах П(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання та дорожню карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти. Для досягнення цієї мети в експериментальних закладах П(ПТ)О впроваджено розроблені у межах теми дослідження наукові результати.

На *узагальнювальному* етапі: систематизовано та узагальнено результати дослідження; сформульовано висновки, запропоновано методичні рекомендації, завершено роботу над рукописами кінцевих результатів; здійснено їхнє експертне оцінювання та літературне й наукове редагування.

3.2.1. Результати констатувального етапу

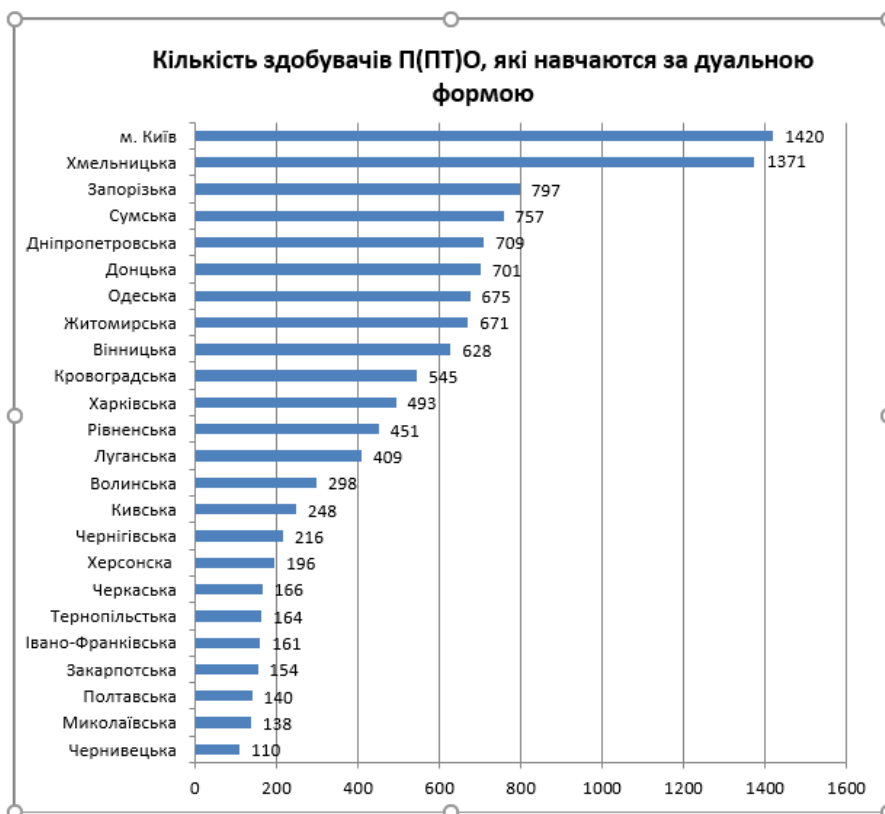
За результатами проведення моніторингу діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що започаткували здобуття освіти за дуальною формою за 2017-2019 роки, (за даними Департаменту професійної освіти МОН України визначено (рис. 3.1-3.2):

- у 262 ЗП(ПТ)О здійснювалося здобуття освіти за дуальною формою;
- у Львівській області розташовано найбільше ЗП(ПТ)О, в яких здійснюється підготовка за дуальною формою здобуття освіти;
- загальна кількість професій, що здобувають майбутні кваліфіковані робітники за дуальною формою, складає: за моно професіями – 190; за інтегрованими - 183;
- загальна кількість підприємств, установ, організацій, що уклали угоди для запровадження дуальної форми здобуття освіти в Україні складає: двосторонні угоди – 1160; тристоронні угоди – 7150;

– загальна кількість здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються за дуальною формою становить 12444 осіб; з них найбільше знаходиться у м. Києві (1420 осіб) та Хмельницькій області (1371).

Рис. 3.1. Розподіл закладів професійної (професійно-технічної) освіти, в яких започатковано дуальну форму здобуття освіти протягом 2017-2019 рр. за областями України

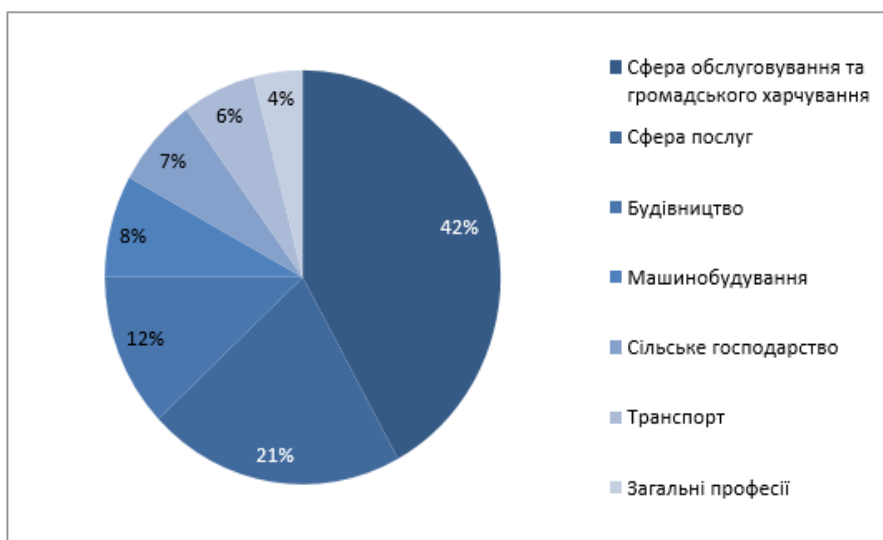

Рис. 3.2. Розподіл кількості здобувачів П(ПТ)О, які навчалися за дуальною формою протягом 2017-2019 рр., за областями України

На констатувальному етапі дослідження було проведено опитування 1059 учнів з 35 ЗП(ПТ)О 12 областей України: Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Київської, Луганської, Одеської, Полтавської, Сумської, Херсонської, Хмельницької. Серед них 57,2 % учнів 17-18 років; 18,1 % – 15-16 років; 24,6 % – 19 років і більше. Юнаки склали 57 %, дівчата – 43 %.

Розподіл учнів за галузями, до яких належать професії, що вони здобувають, наведено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Розподіл учнів (у %) за галузями, до яких належать професії, що вони здобували за дуальною формою протягом 2017-2019 рр.

Більшість респондентів зазначили, що задоволені власною професійною підготовкою в ЗП(ПТ)О за дуальною формою та почувають себе комфортно на підприємстві під час професійного навчання на виробництві. Вони також виявили потребу в подальшому формуванні та розвитку власної професійної компетентності.

Майбутні кваліфіковані робітники, які взяли участь в опитуванні, високо оцінили рівень матеріально-технічної бази підприємств, на яких вони здійснюють виробниче навчання.

Визначений учнями рейтинг умов забезпечення професійного навчання на підприємстві представлено в табл. 3.2.

Обираючи чинники, важливі для здійснення професійного навчання на виробництві, 76,4 % майбутніх кваліфікованих робітників зазначили «оплату праці»; 46,6 % – «спілкування з досвідченими працівниками підприємств»; 45,7 % – «володіння новітніми виробничими технологіями та навичками роботи на сучасному виробничому обладнанні»; 39,1 % – «вдалий вибір майбутньої професії»; 37,3 % – «продовження праці на підприємстві після закінчення ЗП(ПТ)О»; 17,8 % – «максимальна самостійність в освітньому процесі»; 10,6 % – «усвідомлення належності до відповідної професійної спільноти».

Рейтинг умов забезпечення професійного навчання на підприємстві

Місце	Умови забезпечення професійного навчання на підприємстві
1	Оплата праці
2	Чітко визначений робочий час
3	Безпечні умови праці
4	Виконання всіх виробничих операцій та видів робіт, передбачених кваліфікаційною характеристикою (навчальним планом)
5	Наявність сучасного обладнання та можливість навчатися працювати на ньому
6	Зручність побудови графіку освітнього процесу на підприємстві та в ЗП(ПТ)О
7	Високий професіоналізм наставників на підприємстві

На питання «Чи плануєте Ви продовжити свою подальшу професійну діяльність на підприємстві, на якому Ви проходили виробничу практику?» 51 % учнів відповіли «так»; 30 % – «не знаю»; 11 % – «ні».

Нами також проведено опитування серед 333 педагогічних працівників з 66 ЗП(ПТ)О. За віком ці педагоги розподілилися таким чином (рис. 3.4): 7 % – до 30 років; 27 % – 30 років; 27% – 41-50 років; 26 % – 51-60 років; 13 % – більше 60 років. Жінки склали 72 %, чоловіки – 28 %.

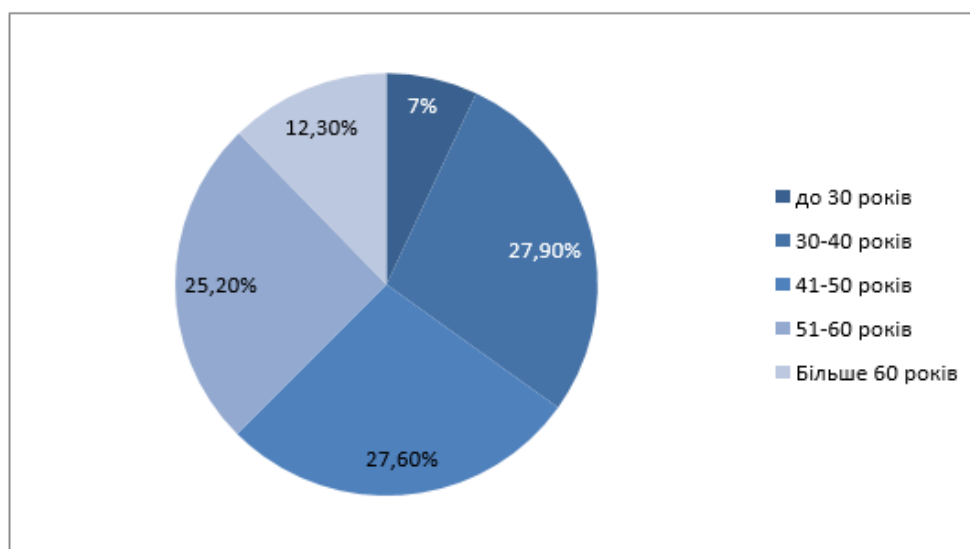

Рис. 3.4. Розподіл педагогів (у %) за віком, які брали участь в опитуванні

Більшість педагогів, які взяли участь в опитуванні, викладають предмети, що належать до професійно-теоретичної (52 %) та професійно-практичної (44 %) підготовки. 22 % з них – майстри виробничого навчання, 78 % – викладачі різних категорій.

За стажем роботи у ЗП(ПТ)О педагоги розподілилися таким чином: 41 % – здійснюють педагогічну діяльність понад 20 років; 31 % – 11-20 років; 20 % – 4-10 років.

27 % педагогів максимально оцінюють доцільність впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх фахівців. 13,4 % респондентів сумніваються в користі дуальної форми здобуття освіти.

Максимально педагогічні працівники ЗП(ПТ)О оцінили значення підвищення власної фахової компетентності (36 %), власне стажування на підприємстві (44 %) та необхідність створення в ЗП(ПТ)О організаційно-методичного відділу для координації професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою здобуття освіти.

Педагогам було запропоновано розташувати за ступенем важливості (від 1 до 7) чинники, необхідні для забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою навчання (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Рейтинг чинників, необхідних для забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою навчання

Місце	Чинники, необхідні для забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою навчання
1	Упровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес ЗП(ПТ)О
2	Оновлення змісту професійної освіти і навчання відповідно до вимог ринку праці
3	Проведення спільно з соціальними партнерами заходів з професійної орієнтації майбутніх учнів ЗП(ПТ)О
4	Забезпечення обміну між педагогічними працівниками досвідом соціалізації майбутніх фахівців
5	Упровадження засобів ІТ для оптимізації професійно-теоретичної підготовки майбутніх фахівців
6	Створення навчальних центрів на виробництві для забезпечення професійного навчання учнів, стажування педагогічних працівників ЗП(ПТ)О
7	Здійснення систематичної співпраці з науковими установами з питань удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою навчання

Найголовнішими чинниками, необхідними для забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою навчання, на думку педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, виявилися «Упровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес ЗП(ПТ)О» та «Оновлення змісту професійної освіти і навчання відповідно до вимог ринку праці».

Опитування також було проведено серед 86 працівників підприємств, що належать до різних галузей економіки: 28 % – «сфера обслуговування і громадського харчування»; 22 % – «сфера послуг»; 20 % – «машинобудування»; 13 % – «будівництво»; 11 % – «транспорт»; 7 % – «сільське господарство» та ін.

Серед опитаних працівників підприємств 36 % мають вік 30-40 років, 33 % – 41-50 років, 24 % – 51-60 років (рис. 3.5). В анкетуванні взяли участь власники підприємств, директори та їхні заступники, головні інженери, керівники відділів розвитку персоналу, менеджери, майстри, технологи, робітники, підприємці та ін.

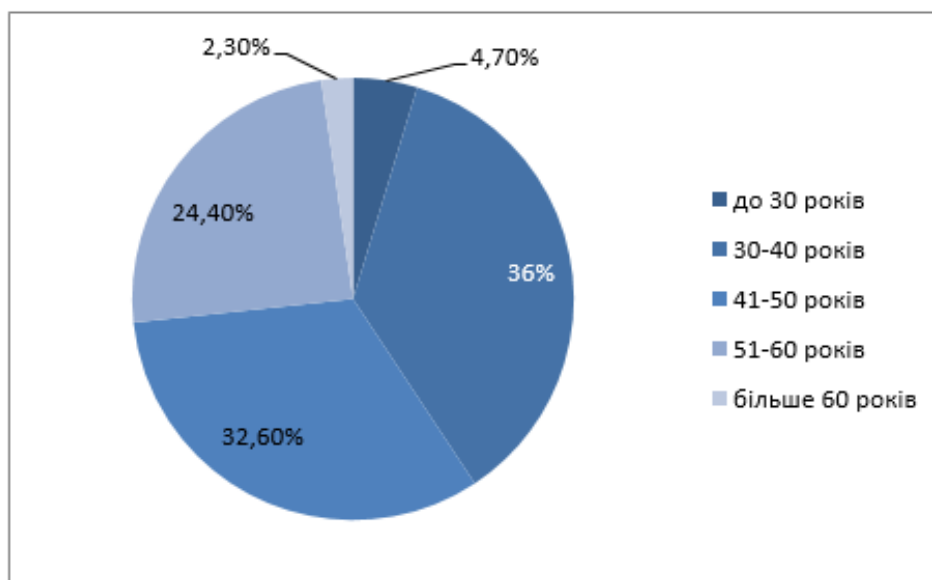
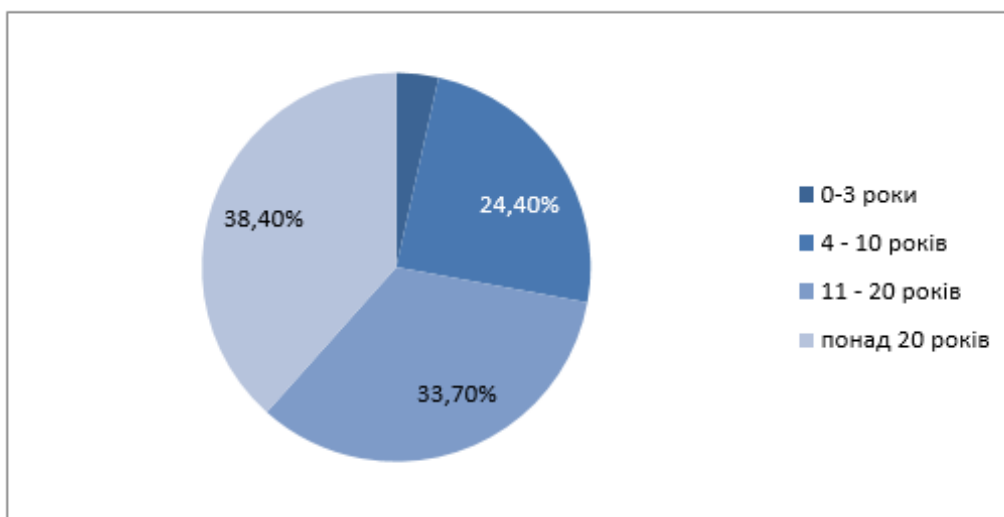

Рис. 3.5. Розподіл роботодавців (у %), які брали участь в опитуванні, за віком

За стажем їхньої професійної діяльності вони розподілилися таким чином (рис. 9): 38,4 % – працюють на підприємстві понад 20 років; 33,7 % – 11-20 років; 24,4 % – від 4 до 10 років.

Основними професіями, за якими здійснюють професійну підготовку кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти на цих підприємствах є: 30 % – кухар; 20 % – електрогазозварник; 12 % – токар; 6 % – штукатур.

Рис. 3.6. Розподіл роботодавців (у %), які брали участь в опитуванні, за стажем роботи

Респондентам було запропоновано розташувати за ступенем важливості переваги застосування дуальної форми здобуття освіти на підприємстві, результати подано в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Рейтинг показників переваг застосування дуальної форми здобуття освіти на підприємстві

Місце	Показники переваг застосування дуальної форми здобуття освіти на підприємстві
1	Адаптація учнів до умов праці на виробництві
2	Можливість відбору виробничого персоналу серед випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчалися за дуальною формою
3	Підвищення престижу професійної освіти
4	Розвиток наставництва в умовах підприємства
5	Створення навчальних ділянок на виробництві
6	Підвищення якості підготовки робіт та її відповідність вимогам роботодавців
7	Забезпечення робочих місць на підприємстві

До найбільш важливих вони віднесли «Адаптацію учнів до умов праці на виробництві» та «Можливість відбору виробничого персоналу серед випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які навчалися за дуальною формою».

Серед чинників, що мотивують працівників підприємств виступати наставниками майбутніх фахівців, більшість з них (87 %) зазначили «доплату до заробітної плати» (рис. 3.7).

Рис. 3.7. Чинники, що мотивують працівників підприємств, які брали участь в опитуванні, виступати наставниками майбутніх фахівців

Узагальнення й аналіз відповідей респондентів дали змогу визначити педагогічні умови впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників та конкретизувати наукові результати (методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання; методику організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; алгоритм проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання).

3.2.2. Результати формувального етапу

На формувальному етапі експериментальної роботи здійснювали перевірку результативності розробленої методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання через оцінювання якості освітньо-виробничого середовища, спроектованого в ЗП(ПТ)О, які брали участь в експерименті. При цьому застосовували такі параметри (за В. Ясвіним): модальність, поширення, інтенсивність, усвідомленість, узагальненість, домінантність, соціальна активність, мобільність.

З цією метою в експериментальних ЗП(ПТ)О було впроваджено розроблені у межах теми дослідження наукові результати – методичний

інструментарій (авторську методичну систему; методику організації дуальної форми навчання у закладах професійної освіти для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти в виробничих умовах суб'єктів господарювання; алгоритм проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної освіти в умовах дуальної форми навчання).

Для педагогів ЗП(ПТ)О, які брали участь в експерименті, було проведено цикл тренінгів: «Нормативно-правова та навчально-плануюча документація, що регламентує планування, організацію, реалізацію та контроль професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти»; «Методика організації дуальної форми навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників»; «Методика організації дуальної форми навчання на виробництві здобувачів професійної освіти»; «Технологія розвитку соціального партнерства у закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти. Дорожня карта для роботодавців»; «Зарубіжний досвід дуальної системи професійної освіти і навчання»; «Сучасні моделі самоврядування у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти»; «Основи професійної педагогіки»; «Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми здобуття освіти»; «Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти».

Визначення результативності розробленої методичної системи передбачало застосування *показників*, що дають змогу виявляти кількісні та якісні зміни, що відбулися в освітньо-виробничому середовищі, і є практичним втіленням упровадження такої методичної системи в закладі професійної (професійно-технічної) освіти.

Освітньо-виробниче середовище професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти розглядаємо як полісуб'єктне утворення, яке постійно розвивається і стійко впливає на формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників та орієнтоване на розвиток їхньої особистості, забезпечуючи готовність до професійної діяльності та/або продовження навчання. Воно є інтегрованою частиною освітнього середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти). До його *компонентів* віднесено такі: *особистісний* (суб'єкти освітнього процесу, зв'язки та взаємовідносини між ними, що виявляються у їхній професійній діяльності); *інформаційно-змістовний* (основні та допоміжні освітні програми, нормативні документи, що регламентують роботу та взаємодію суб'єктів освітнього процесу); *організаційно-діяльнісний* (форми, методи, засоби, технології, способи комунікації); *просторово-предметний* (матеріально-технічна інфраструктура, фонд, обладнання).

У якості критеріїв результативності методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання застосовували такі параметри (за В. Ясвіним): *модальність, поширення, інтенсивність, усвідомленість, узагальненість, домінантність, соціальна активність, мобільність.*

Як вже було зазначено, *модальність* (визначалася за Я. Корчаком) – це якісна типологічна характеристика середовища, котре може характеризуватися як:

– «догматичне» середовище характеризується традицією, авторитетом, дисципліною, порядком і сумлінністю; серйозністю, душевною рівновагою, відчуттям міцності й стійкістю, упевненістю в собі, в своїй правоті; самообмеженням, високою моральністю, розсудливістю, що доходить до пасивності. Учні, які виховуються в такому середовищі, залежні та пасивні);

– «творче» середовище (характеризується «вільним польотом» і душевним рухом; творчістю; ентузіазмом; проблемністю; добротою, волею, моральним естетизмом, терпимістю, поглядом у майбутнє, крихкістю і нестійкістю. Учні, які виховуються в такому середовищі, активні та вільні);

– «безтурботне» середовище (характеризується душевним спокоєм, безтурботністю, чутливістю; привітністю, добротою; внутрішнім благополуччям, лінню, консервативністю звичок. Учні, які виховуються в такому середовищі, задоволені тим, що мають, нездатні до напруги і боротьби, вільні, але пасивні);

– «кар'єрне» середовище (характеризується завзятістю холодного розрахунку, штучною експлуатацією чужих цінностей; демагогічними гаслами, спритною саморекламою; ненаситним марнославством, зарозумілістю, рабською психологією; невдоволенням, заздрістю, злістю. Учні, які виховуються в такому середовищі, фальшиві, лицемірні і хитрі; вони активні, але залежні)).

Оцінювання якості освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О здійснено педагогічними працівниками за кожним критерієм згідно зі шкалою оцінювання, що включає три *рівні* відповідності:

– *низький рівень* – якість освітньо-виробничого середовища не відповідає визначеним критеріям;

– *середній рівень* – якість освітньо-виробничого середовища відповідає визначеним критеріям;

– *високий рівень* – якість освітньо-виробничого середовища відповідає визначеному критерію і має інноваційний/взірцевий характер.

Анкету діагностування якості освітньо-виробничого середовища закладу П(ПТ)О оприлюднено на сайті Інституту професійної освіти НАПН України (<https://forms.gle/PJzD2jdvdMi5vVkd7>).

На початку формувального етапу під час оцінювання рівнів сформованості компонентів освітньо-виробничого середовища, що склалося в закладах, де

працюють респонденти в умовах дуальної форми здобуття освіти більшість із них зазначили як середній (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Розподіл педагогів за рівнями сформованості компонентів освітньо-виробничого середовища в умовах дуальної форми здобуття освіти

№ з/п	Компоненти освітньо-виробничого середовища	Розподіл педагогів за рівнями сформованості компонентів освітньо-виробничого середовища, %		
		Високий	Середній	Низький
1	Особистісний	24	73	3
2	Інформаційно-змістовий	28	68	4
3	Організаційно-діяльнісний	25	70	5
4	Просторово-предметний	21	73	6

До того ж, визначаючи модальність, 69 % респондентів віднесли освітньо-виробниче середовище закладів, у яких вони працюють до творчого, 22 % – до догматичного, 6,5 % – до безтурботного та 2,5 % – до кар’єрного.

Розподіл педагогів за параметрами оцінювання (за високим рівнем) якості освітньо-виробничого середовища (поширення, інтенсивність, усвідомленість, узагальненість, домінантність, соціальна активність і мобільність) на початку (1) та після проведення формульовального етапу експерименту (2) наведено на рис. 3.8.

Як бачимо з рисунку на початку формульовального експерименту відносна більшість респондентів зазначила максимально високий рівень для таких параметрів як соціальна активність, мобільність і домінантність. Таким чином, педагоги визнали: соціальну значущість продуктивності освітньо-виробничого середовища для суспільства, що відповідає затребуваності дуальної системи освіти і навчання в Україні; високу здатність освітньо-виробничого середовища до органічних еволюційних змін, у контексті взаємин із середовищем існування, що свідчить про активні зміни, пов’язані з впровадженням елементів дуальної форми навчання у ЗП(ПТ)О; значущість середовища як однієї з основних цінностей для суб’єктів освітнього процесу, що підтверджує їхню вмотивованість у створенні такого середовища.

Рис 3.8. Розподіл педагогів (у %) за параметрами оцінювання (за високим рівнем) якості освітньо-виробничого середовища на початку (1) та після проведення формувального етапу експерименту (2)

У процесі дослідження у ЗП(ПТ)О, залучених до експерименту, було спроектовано освітньо-виробниче середовище ЗП(ПТ)О в умовах дуального навчання шляхом впровадження в них розробленого авторами методичного інструментарію.

Після впровадження у ЗП(ПТ)О, залучених до експерименту, наукових результатів, проходження педагогами означеного тренінг-курсу, детального вивчення методичних рекомендацій, розроблених на його основі, спостерігаємо дієві позитивні зрушення у значеннях досліджуваних параметрів. Педагоги зазначили суттєве зростання якості відповідних параметрів освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О з елементами дуальної форми навчання на високому рівні.

На основі отриманих даних була проведена перевірка статистичної значущості результату впровадження розробленої авторами методичної системи у ЗП(ПТ)О, залучених до експерименту. Було статистично порівняно середній показник оцінки на початку та після проведення формувального етапу експерименту. Для перевірки було використано Т-тестування 2 вибірок з оцінками із загальною кількістю респондентів у 186 осіб. Базова (нульова) гіпотеза полягала у відсутності різниці між середнім значенням оцінки респондентів. Альтернативна гіпотеза полягала у підвищенні оцінок після впровадження розробленої авторами методичної системи у ЗП(ПТ)О, залучених до експерименту, а саме: проходженні їхніми педагогічними працівниками тренінг-курсу, детального вивчення відповідних методичних рекомендацій, розроблених на його основі, та впровадженні авторського методичного

інструментарію. Результати показали статистично значущість впровадження означеної методичної системи у ЗП(ПТ)О, залучених до експерименту (Показник P-Value значно нижчий за критичне значення 0.01).

3.2.3. Результати узагальнювального етапу

На узагальнювальному етапі дослідження було систематизовано та узагальнено його наукові результати; сформульовано висновки, запропоновано методичні рекомендації, завершено роботу над рукописами кінцевих результатів; здійснено їх експертне оцінювання та літературне й наукове редагування.

Визначено спільні ознаки професійної підготовки кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання: практико-орієнтованість, інтелектуалізація й індивідуалізація професійного навчання; здійснення професійного навчання в умовах реального виробництва; розвиток соціального партнерства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти; відповідність напрямів професійної підготовки кваліфікованих робітників регіональній інфраструктурі; запровадження інституту наставників; створення інноваційного освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

До особливостей професійної підготовки кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми віднесено:

- для будівельного профілю – налагодження співпраці з декількома підрядчиками та субпідрядниками; надзвичайно складні умови праці на будівельному майданчику;

- для машинобудівного профілю – створення на території підприємств, що надають робітничі місця для забезпечення професійно-практичної підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, навчальних центрів (ділянок) для оволодіння професійними вміннями та навичками;

- для сфери обслуговування та громадського харчування – залежність роботи підприємств громадського харчування від умов забезпечення потреб споживачів; обов'язкове дотримання санітарно-гігієнічних умов праці.

- Взначено, що системне впровадження елементів дуального навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників передбачає:

- необхідність розроблення нормативно-правових документів, що регламентують здійснення дуальної форми здобуття освіти, зокрема для мотивації і стимулювання суб'єктів господарювання – замовників робітничих кадрів;

- доцільність реалізації цільових програм різного рівня (загальнодержавного, регіонального, муніципального, територіальної громади тощо), орієнтованих на формування і розвиток дуальної системи освіти;

- актуальність розроблення механізмів державно-приватного партнерства, що забезпечуватимуть залучення до дуальної форми здобуття освіти громадських об'єднань і роботодавців;
- необхідність активізації інституту наставництва на суб'єктах господарювання, що уможливить трансляцію фахового досвіду майбутнім фахівцям та пришвидшення їхньої адаптації до умов виробництва;
- цілеспрямований розвиток у майбутніх кваліфікованих робітників соціальної відповідальності та формування корпоративної культури, що сприятиме їхній професійній ідентифікації та самовизначення;
- систематичне використання в ЗП(ПТ)О інноваційних педагогічних технологій (проектів, кейсів, ігор, тренінгів тощо), що дадуть змогу сформувати в майбутніх кваліфікованих робітників творчі, комунікативні, аналітичні та управлінські уміння й навички

Теоретико-експериментальні результати дослідження узагальнено й висвітлено в рукописах практичного посібника «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» (<https://lib.iitta.gov.ua/718500>) та підготовлених у рамках всеукраїнського експерименту методичних рекомендацій «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» (<https://cutt.ly/wWoHieW>).

За результатами експерименту в професійну (професійно-технічну) освіту впроваджено: методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання; методичку організації дуальної форми навчання у ЗП(ПТ)О для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; технологію розвитку соціального партнерства в ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти у виробничих умовах суб'єктів господарювання; алгоритм проектування освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання; тренінг-курс для педагогічних працівників «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти», методичні розробки тренінгів, навчальну продукцію (підручники: «Сучасні технології кондитерського виробництва», Гриф МОН України (Лист ІМЗО від 04.08.2020 № 22.1/12-Г-701, <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723902>; «Технології утеплення фасадів будівель» Гриф МОН України (Лист ІМЗО від 23.11.2020 № 22.1/12-Г-1025), <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729507>); «Технології верстатних робіт», Гриф МОН України (Лист ІМЗО від 23.11.2020 № 22.1/12-Г-1021, <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729506>)).

Аналіз змісту довідок про впровадження результатів роботи, статистичних даних бібліотеки НАПН України, наукового порталу Інституту ПТО НАПН України засвідчив, що підготовлені навчально-методичні матеріали широко використовуються як педагогічними працівниками, так і

здобувачами П(ПТ)О. Рівень упровадження можна кваліфікувати як всеукраїнський, що не виключає потреби подальшого розширення кола користувачів розробленої продукції та вжиття заходів, що сприятимуть її ефективному використанню в регіонах України.

Практичне значення отриманих результатів полягає у підготовці для ЗП(ПТ)О практичного посібника, методичних рекомендацій, розробленні та проведенні для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О тренінг-курсу «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти», створенні дорожньої карти для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти, розробленні алгоритму проєктування освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання. Підготовлені матеріали розміщено на сайтах ІПТО НАПН України та експериментальних ЗП(ПТ)О.

Одержані результати сприятимуть підвищенню рівня професійної компетентності та конкурентоспроможності на вітчизняному й міжнародному ринках праці випускників ЗП(ПТ)О, якості професійного навчання, зниженню суспільних витрат на професійну підготовку молоді за рахунок державно-приватного партнерства тощо.

4. ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

5.1. Основні показники впровадження результатів наукового дослідження

Моніторинг упровадження результатів наукового дослідження здійснювався шляхом систематизації й аналізу релевантної інформації за групами показників: «Оприлюднення продукції наукового дослідження», «Розповсюдження продукції наукового дослідження», «Використання продукції наукового дослідження цільовою аудиторією».

Оприлюднення

За результатами дослідження всього підготовлено 56 наукових праць, у тому числі: три підручника, практичний посібник, методичні рекомендації, 56 наукових праць, з яких: практичний посібник, три підручники, збірник рецептур, два розділи в інформаційно-аналітичних матеріалах, дев'ять статей у наукових фахових наукометричних виданнях; одна стаття – у виданні, що індексується Web of Science; шість статей – у науково-методичному виданні; 27 тез у збірниках матеріалів конференцій

У професійну (професійно-технічну) освіту впроваджено:

наукові результати:

– методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання;

– методика організації дуальної форми навчання у закладах П(ПТ)О для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування;

– технологія розвитку соціального партнерства в закладах П(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання;

– дорожня карта для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти в виробничих умовах суб'єктів господарювання;

– алгоритм проєктування освітньо-виробничого середовища закладу П(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання;

видавничу продукцію:

– навчальні видання (підручники «Сучасні технології кондитерського виробництва», Гриф МОН України (Лист ІМЗО від 04.08.2020 № 22.1/12-Г-701), «Технології утеплення фасадів будівель», Гриф МОН України (Лист ІМЗО від 23.11.2020 № 22.1/12-Г-1025), «Технології верстатних робіт» Гриф МОН України (Лист ІМЗО від 23.11.2020 № 22.1/12-Г-1021);

– виробничо-практичні видання (практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти»);

– тренінг-курс для педагогічних працівників «Організація професійної

підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти»;

– методичні розробки тренінгів.

Упровадження результатів наукового дослідження здійснено шляхом оприлюднення на 67 масових науково-практичних заходах, а саме: 21 конференції (14 міжнародних, 7 всеукраїнських), 27 семінарах, 5 круглих столах, у т. ч. 1 міжнародному та 14 інших заходів; розміщення інформації про результати дослідження на веб-сайтах Інституту професійної освіти НАПН України, експериментальних закладів П(ПТ)О, у засобах масової інформації; під час планування нової теми наукового дослідження «Методичні основи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства», що розпочалося 2022 року.

Розповсюдження

Розповсюдження результатів наукового дослідження здійснювалося на підставі договорів, укладених з 37 установами.

Використання

Аналіз змісту довідок про впровадження результатів роботи, статистичних даних бібліотеки НАПН України, наукового порталу Інституту професійної освіти НАПН України засвідчив, що підготовлені навчально-методичні матеріали широко використовуються як педагогічними працівниками, так і здобувачами П(ПТ)О. Рівень упровадження можна кваліфікувати як всеукраїнський, що не виключає потреби подальшого розширення кола користувачів розробленої продукції та вжиття заходів, що сприятимуть її ефективному використанню в регіонах України.

Дані щодо електронних версій продукції наукового дослідження, розміщеної в Електронній бібліотеці НАПН України: загальна кількість розміщених у репозитарію ресурсів з теми наукового дослідження «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» – 33; завантажень – 6876.

Співробітників лабораторії технологій професійного навчання відзначено нагородами Національної академії педагогічних наук України: за практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» – дипломом III ступеня (березень 2020 р.); за підручник «Сучасні технології кондитерського виробництва» – дипломом II ступеня (березень 2021 р.).

Результати наукового дослідження використано у процесі підготовки:

– інформаційно-аналітичних матеріалів «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» (Інститут професійної освіти НАПН України, м. Київ), розміщених на сайті наукової установи (URL:

<https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1190-profesiyna-profesiynotekhnichna-ta-fakhova-peredvyshcha-osvita-informatsiinoanalychni-materialy>);

– рекомендацій III Міжнародної науково-практичної конференції «Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства», 29 жовтня 2020 р., м. Київ; Всеукраїнської науково-практичної конференції «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (XIII, XIV, XV), березень 2019-2021 рр., Інститут професійної освіти НАПН України, м. Київ.

Одержані наукові результати використовувалися в ході проведення експерименту всеукраїнського рівня «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» (наказ МОН України № 738 від 27.05.2019 р.), що відбувався на базі ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», ДНЗ «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського», Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області.

Результати наукового дослідження було також використано у ході проведення двох експериментів регіонального рівня:

«Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти» (Наказ Департаменту освіти і науки Запорізької ОДА № 374 від 27 травня 2019 р.) – на базі ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей»;

«Розроблення засобів навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій «Верстатник широкого профілю», «Кухар», «Кондитер» в умовах дуальної форми здобуття освіти» (Наказ Департаменту освіти і науки Донецької ОДА № 128/163-20-ОД від 8 квітня 2020 р.) – на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області та Краматорського вищого професійного училища.

Використання сучасних електронних ресурсів (електронні фахові видання, Електронна бібліотека НАПН України, Google Академія), де розміщено електронні версії наукової продукції, підготовленої співробітниками лабораторії, дало змогу розширити можливість реєстру користувачів результатів наукового дослідження, а також аналізувати індекси цитувань відповідної опублікованої продукції (зокрема, h-індекс). Загальна кількість завантажених результатів дослідження – 33. Загальна кількість скачувань близько 6876, індекс Н – Хірша 18, i10-індекс – 17.

5.2. Використання результатів наукового дослідження в інноваційній освітній діяльності всеукраїнського рівня

Тема: «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти», наказ МОН України № 738 від 27.05.2019 р.

Заклади, установи, організації, на базі яких проводиться експеримент:

Державний професійно-технічний навчальний заклад «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»

Державний навчальний заклад «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище»

**Навчання за дуальною формою
здобуття освіти
здійснюється з професії
«Кухар судновий. Офіціант»**

Роботодавці, які забезпечують професійну підготовку за дуальною формою здобуття освіти - ресторани міста Одеси:
«Облака»
«Арина»
«7 континентів»
«Чорное море»

Державний навчальний заклад «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу»

**Навчання за дуальною системою
здійснюється з професій:**

Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування на базі повної загальної середньої освіти, термін навчання складає 2 семестри (1 рік);
Електрогазозварник на базі повної загальної середньої освіти, термін навчання складає 2 семестри (1 рік);
Штукатур, лицювальник-плиточник на базі повної загальної середньої освіти, термін навчання складає 2 семестри (1 рік)

Роботодавці, які забезпечують професійну підготовку за дуальною формою здобуття освіти:
ТОВ «Партнер Костракшин Груп»
ТОВ «Бізнес комфорт»
ТОВ «Фінансовий будівельний холдинг»
ПАТ «Укрпочта»
ТОВ «РОЗФУД»
ТОВ «МБ сервіс»

Державний навчальний заклад «Київське регіональне вище професійне училище будівництва»

Навчання за дуальною системою здійснюється з професії Садовод 3,4 розряду

Асоціація розвитку інтенсивного садівництва Полтавщини

Державний навчальний заклад «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського»

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області

здійснює методичний супровід впровадження дуальної форми навчання;
бере участь у Міжнародних проектах;
забезпечує методичний супровід впровадження освітніх стандартів у сфері професійної освіти на компетентнісній основі

Науково-методичний центр професійно-технічної освіти у Запорізькій області.

Науковий керівник: Кулалаєва Наталя Валеріївна, доктор педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник (за сумісництвом) лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України.

Мета експерименту полягала у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти для підвищення її якості та відповідності сучасним вимогам ринку праці.

Для досягнення мети визначено такі завдання експерименту:

– з'ясувати стан дослідженості проблеми, вивчити зарубіжний та вітчизняний досвід професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти та виявити її особливості з професій: «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування», «Електрогазозварник», «Штукатур, облицювальник-плиточник», «Садовод», «Кухар судновий. Офіціант», «Токар», «Машиніст крана (кранівник)»;

– визначити та теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти;

– розробити та апробувати методику організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти;

– підготувати тренінг-курс для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О та підприємств «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти»;

– визначити критерії, показники та рівні сформованості готовності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О та підприємств до професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти;

– підготувати та впровадити методичні рекомендації щодо організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти.

У ході I (констатувального) етапу (вересень 2019 р. – грудень 2019 р.) відповідно до завдань експерименту у кожному закладі, що є його учасником, було розроблене нормативно-правове та організаційне забезпечення експерименту, а саме: підготовлені накази щодо створення робочих груп у закладах освіти та спільної творчої групи експерименту; обговорено та затверджено план діяльності спільної творчої групи щодо вирішення завдань експерименту з визначенням функцій кожного закладу, що бере участь в експерименті; затверджено «Положення про експериментальну діяльність, оприлюднені на сайті закладів освіти та Інституту професійної освіти НАПН України. Крім того, в експериментальних закладах було проведено низку методичних засідань, педагогічних рад спільно з роботодавцями щодо впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх фахівців, розроблено навчально-плануючу документацію для

впровадження елементів дуальної форми навчання в експериментальних навчальних групах, організовано роботу з модернізації змісту навчальних планів та програм, графіку освітнього процесу для врахування потреб роботодавців (розроблено і затверджено робочі навчальні плани підготовки кваліфікованих робітників із робітничих професій «Кухар», «Кухар судновий», «Офіціант», «Садовод», «Електрозварник», «Токар», «Машиніст крана (кранівник)»), укладено двосторонні договори між ЗП(ПТ)О та роботодавцями про виробниче навчання та виробничу практику із упровадженням елементів дуальної форми здобуття освіти за означеними професіями, а також тристоронні договори про здобуття професійної (професійно-технічної) освіти за дуальною формою навчання. Здійснювався постійний моніторинг стану роботи з упровадження елементів дуальної форми навчання із розглядом його результатів на засіданнях педагогічних рад, адміністративних нарад, а результати цієї діяльності систематично висвітлювалися на сайтах Інституту та ЗП(ПТ)О.

Визначено організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти: розвиток державно-приватного партнерства, що впливає на підготовку здобувачів освіти до самостійної професійної діяльності в ринковому середовищі; розроблення методики організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти; розвиток готовності педагогічних працівників та наставників підприємств до професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти з використанням тренінг-курсу.

Під час опрацювання зарубіжних науково-педагогічних джерел було з'ясовано, що до характерних рис дуальної освіти Німеччини варто віднести: співпрацю між державою та сферою економіки; якісне навчання на виробництві та в закладі професійної освіти; наявність кваліфікованих в галузі фахової і педагогічної діяльності педагогів і наставників; престижність професійної освіти і навчання в суспільстві; відповідність професійної освіти і навчання національним професійним, освітнім стандартам, а також стандартам оцінювання; інтернаціоналізацію професійної освіти і навчання.

Специфічними особливостями організації дуальної форми навчання у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників є: необхідність оптимізації професійно-теоретичної підготовки; дотримання встановлених норм навчального часу здобувачів; чітка координація між професійно-теоретичною і професійно-практичною підготовкою; неможливість забезпечення малими підприємствами виконання вимог освітніх програм у повному обсязі; потреба додаткового навчання наставників з основ методики викладання та психолого-педагогічної підготовки; вікові обмеження (не менше 18 років) для допуску здобувачів ЗП(ПТ)О з технологічно складних професій та з підвищеною небезпекою до робочого місця.

На II (формульовальному) етапі експерименту (січень 2020 р. – грудень 2021 р.) сформульовано дефініцію – готовність педагогів ЗП(ПТ)О до організації і здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих

робітників за дуальною формою здобуття освіти, під якою розуміється інтегративне особистісне утворення педагога, що охоплює мотиви, цінності, професійно важливі якості, професійні знання, вміння, навички, які забезпечують результативний організаційний, психолого-педагогічний і методичний супровід дуальної форми їхнього навчання.

Визначено такі компоненти готовності педагогів ЗП(ПТ)О до організації і здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти: *мотиваційно-ціннісний* (усвідомлення практичної значущості здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою; прагнення здійснювати професійну підготовку кваліфікованих робітників за дуальною формою; бажання удосконалювати власні знання, вміння, навички та здобувати професійний досвід здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою; бажання виступати координатором дуальної форми навчання від закладу професійної освіти; усвідомлення необхідності систематичного стажування на виробництві з метою якісного підвищення власної кваліфікації); *когнітивний* (уміння називати та аналізувати нормативно-правові документи, що регламентують здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою; розкривати суть та особливості професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою; описувати етапи реалізації методики організації дуальної форми навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників; характеризувати етапи технології розвитку соціального партнерства в закладі професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; характеризувати методи, прийоми й технології навчання за дуальною формою; визначати умови успішного здійснення дуальної форми навчання); *діяльнісний* (уміння складати навчально-плануючу документацію для організації і здійснення дуальної форми навчання; ставити цілі та завдання професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою; проектувати освітньо-виробниче середовище закладу професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; моделювати методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання; розробляти освітні програми на модульно-компетентнісній основі; розробляти засоби навчання для забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою; застосовувати педагогічні методи, прийоми й технології для дуальної форми навчання; здійснювати діагностування та контроль результатів навчання майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою; оцінювати якість освітнього процесу закладу професійної освіти в умовах дуальної форми навчання); *особистісний* (здатність до самоорганізації; цілеспрямованість; здатність до ефективної комунікації; креативність; робота у команді, емпатія; здатність вирішувати конфліктні ситуації; здатність ефективно керувати часом; здатність до саморозвитку; здатність до рефлексії).

Виокремлено три рівні готовності педагогів до організації і здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти: *високий* рівень характеризується майстерністю щодо

організації та здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти; *середній* – пов'язаний із перенесенням засвоєних алгоритмів організації і здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти в умови реального освітнього процесу; *низький* рівень притаманний педагогам, які застосовують окремі елементи дуальної форми навчання на основі запозиченого досвіду колег.

Загальний рівень розвитку мотиваційно-ціннісного компонента готовності до організації і здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти у більшості педагогів (52 %), на їхню думку, є високим. Максимальна кількість педагогів (66 %) виявила бажання удосконалити власні знання, вміння, навички та здобувати професійний досвід здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою та усвідомлює необхідність систематичного стажування на виробництві з метою якісного підвищення власної кваліфікації (61 %). Цікавим виявився той факт, що педагоги не мають великого бажання виступати координаторами дуальної форми здобуття освіти від закладу професійної освіти.

Загальний рівень розвитку когнітивного компонента готовності до організації і здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти у більшості педагогів (65 %), на їхню думку, є середнім. Високий рівень щодо розкриття суті та особливостей професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою визнали 43 % респондентів. Відносно невелика кількість педагогів (24 %) засвідчила, що володіє знаннями характеризувати етапи технології розвитку соціального партнерства в закладі професійної освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти.

Загальний рівень розвитку діяльнісного компонента готовності до організації і здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти у більшості педагогів (57 %), на їхню думку, є середнім. Крім того, 40 % респондентів засвідчили, що в них цей компонент готовності розвинений на високому рівні, зокрема вміння складати навчально-плануючу документацію, що регламентує здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за ДФЗО та ставити цілі й завдання професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою.

Загальний рівень розвитку особистісного компонента готовності до організації і здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти у більшості педагогів (59 %), на їхню думку, є високим. Більшість респондентів показали, що в них на високому рівні розвинуті такі професійно важливі якості як: цілеспрямованість (70 %), робота у команді, емпатія (67 %) та здатність до саморозвитку (67 %).

Однак, існує потреба в розвитку здатності до рефлексії у педагогів. До того ж, розвиток такої якості в педагогічних працівників конче необхідне, оскільки відповідаючи на запитання «Якою, на Вашу думку, є роль

педагогічного працівника під час здійснення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за ДФЗО?» більшість із них (74,2 %) зазначили «наставника». Варто підкреслити, що основними категоріями процесу наставництва є розвиток, виховання та адаптація здобувачів ЗП(ПТ)О до професійної діяльності. Він охоплює взаємини наставника з вихованцем, пов'язані з його розвитком як фахівця, а також постійний діалог і спільне вирішення виробничих питань. Це, у свою чергу, передбачає в наставників здатність і бажання пояснювати й навчати, обов'язковою складовою яких є само оцінювання та самоаналіз.

На думку опитаних педагогів, у більшості з них на високому рівні сформовані мотиваційно-ціннісний і особистісний компоненти готовності, на середньому – когнітивний і діяльнісний. Отже, згідно з отриманими даними, особливої уваги потребувало поглиблення знань педагогів щодо аналізу нормативно-правової бази, котра регламентує здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання, реалізації методики організації цієї форми для професійної підготовки кваліфікованих робітників і технології розвитку соціального партнерства в закладі професійної освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти, а також методів, прийомів і технологій навчання, доцільних для використання під час здійснення дуальної форми здобуття освіти та визначення умов її успішного здійснення. Крім того, респонденти визнали необхідність у здобутті вмінь проєктувати освітньо-виробниче середовище закладу професійної освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти та моделювати методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми здобуття освіти.

На III (узагальнювальному) етапі експерименту (січень 2022 р. – грудень 2022 р.) завершувалася реалізація програми експериментальних заходів з організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти, здійснювалося оцінювання якості сформованого освітньо-виробничого середовища в експериментальних ЗП(ПТ)О.

У 2022 р. спільно з різними партнерськими інституціями було проведено низку заходів: International Scientific and Practical Conference «SCIENCE IN THE ENVIRONMENT OF RAPID CHANGES» in Brussels, Belgium (06.09-08.09.2022); VI міжнародна конференція педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2022: Виклики і перспективи в умовах турбулентності світу (31.10.2022); Курс «Розбудова системи забезпечення якості освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (18.03.11-18.06.2022); XVI Всеукраїнська науково-практична конференція «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» (29 квітня, 17–20 травня 2022) та ін.

Узагальнюючі висновки і рекомендації, підготовлені у 2022 р., були оприлюднені в ході всеукраїнського круглого столу «Досвід впровадження дуальної форми здобуття професійної освіти» (21.11.2022 р.).

Учасниками експерименту було підготовлено й оприлюднено доповіді з представленням досвіду організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти:

Животова С. Г. «Методика підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі за дуальною формою освіти»

Семенова Л. О. «Підсумки роботи експериментального педагогічного майданчика з проблеми впровадження дуальної форми здобуття освіти»

Болбат С. Ю. «Результати впровадження дуальної форми здобуття освіти в Державному навчальному закладі «Решетилівський професійний аграрний ліцей імені І. Г. Боровенського»

Білоконенко С. П. та Андрєєва О. В. «Дуальність професійної освіти - основний вектор професійної компетентності»

Добруха М. М. «Особливості професійної підготовки майбутніх офіціантів за дуальною формою освіти»

Гончар Л. В. «Особливості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою освіти в Німеччині»

Болдескул В. Д. «Особливості професійної підготовки фахівців морських професій з використанням елементів дуальної форми навчання»

Кокотович Д. М. «Переваги та недоліки дуальної форми професійної підготовки кваліфікованих робітників для сфери послуг»

Ємільянов В. М. «Професійна компетентність майстра виробничого навчання як складова впровадження елементів дуальної форми навчання у ОВПУ МТС»

Андрієнко А. М. «Викладання предмету «Облік, калькуляція, звітність» в сучасних умовах виробництва в групах дуальної форми навчання»

Березова Т. В. «Дуальна система навчання в групах за професією кухар судновий»

Ліпінчук С. С. «Дуальна система освіти як основа підготовки офіціантів»

Наливайко Л. С. та Тульба Л. П. «Дуальна система освіти: два в одному»

Петренко В. І. «Напрацювання та перспективи дуального навчання»

Садовська О. Д. «Викладання предмету «Устаткування в закладах ресторанного господарства» в групах дуальної форми навчання»

Алябєєва Л. Г. «Дуальна система навчання, як засіб удосконалення освітнього процесу в навчальному закладі»

Коваленко Т. П. «Розробка лабораторно-практичних завдань з предмету «Інформаційні технології» для учнів груп з елементами дуальної форми навчання»

Боднар О. М. «Методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням при дуальній формі навчання в ЗП(ПТ)О

Гроза Л. М. «Використання сучасних автентичних матеріалів на уроках німецької мови в дуальних групах ОВПУ МТС».

Висновки про виявлені проблеми: у нормативно-правовому полі, що має регламентувати розвиток соціального партнерства, існує багато прогалин (не визначено функції й обов'язки суб'єктів господарювання як соціальних

партнерів ЗП(ПТ)О, не забезпечена самостійність ЗП(ПТ)О в розробленні спільно з роботодавцями навчально-плануючої документації; відсутні механізми стимулювання та мотивації суб'єктів господарювання до співпраці з ЗП(ПТ)О щодо професійної підготовки майбутніх фахівців за дуальною формою здобуття освіти; не розроблено відповідних документів, що уможливають підвищення психолого-педагогічної компетентності наставників підприємств); не всі суб'єкти освітнього процесу усвідомлюють спільність цілей та важливість узгодженості їхніх дій для забезпечення професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання; виявлено працевлаштування випускників не за обраною професією.

Шляхи вирішення виявлених проблем засобом інновацій: визначено й теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О за дуальною формою здобуття освіти; розроблено й апробовано методику організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти; підготовлено тренінг-курс для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О та підприємств; визначити критерії, показники та рівні сформованості готовності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О та підприємств до професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти; підготовлено методичні рекомендації щодо організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти.

Зміни після запропонованих нововведень: завдяки укладанню тристоронніх договорів між ЗП(ПТ)О, здобувачем освіти і підприємством та налагодженню ефективного соціального партнерства в рамках забезпечення дуальної форми здобуття освіти рівень працевлаштування випускників (за результатами моніторингу працевлаштування випускників 2021 року) склав 100%, причому подолано тенденцію відтоку випускників з місць первинного працевлаштування через півроку трудової діяльності.

5.3. Використання результатів наукового дослідження в інноваційній освітній діяльності регіонального рівня

Тема: «Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти», наказ Департаменту освіти і науки Запорізької ОДА № 374 від 27 травня 2019 р.

Заклади, установи, організації, на базі яких проводиться експеримент: ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей».

Науковий керівник: Кулалаєва Наталя Валеріївна, доктор педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник (за сумісництвом) лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України.

Інновації, що перевірялися: організаційно-педагогічні умови проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічного) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти.

Результати експериментальної роботи, отримані впродовж звітнього періоду: підготовлено діагностичний інструментарій для експериментальної перевірки результативності організаційно-педагогічних умов проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічного) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти; удосконалено алгоритм проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання, орієнтований на посилення практичної спрямованості професійної підготовки кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О).

Висновки про виявлені проблеми: у процесі здійснення експерименту було з'ясовано, що проектування освітньо-виробничого середовища потребує посилення практичної спрямованості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ЗП(ПТ)О.

Шляхи вирішення виявлених проблем засобом інновацій: педагогічний колектив Державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей» Запорізької області розробив проект соціальної організації освітньо-виробничого середовища, що сприяє налагодженню між усіма суб'єктами освітнього процесу взаєморозуміння та продуктивної співпраці, їхньої участі в управлінні освітнім процесом, створенню позитивного психологічного клімату; здійснив експертизу розробленого проекту освітньо-виробничого середовища з можливістю його коригування на кожному етапі.

Зміни після запропонованих нововведень: у ліцеї було створено освітньо-виробниче середовище для забезпечення дуальної форми здобуття освіти (доповідь директора ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей», доктора філософії Осипенка С.М. на Всеукраїнському вебінарі «Методика організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти», вересень 2022 року).

Тема: «Розроблення засобів навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій «Верстатник широкого профілю», «Кухар», «Кондитер» в умовах дуальної форми здобуття освіти» (Наказ Департаменту освіти і науки Донецької ОДА № 128/163-20-ОД від 8 квітня 2020 р.).

Заклади, установи, організації, на базі яких проводиться експеримент: Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Донецькій області, Краматорське вище професійне училище.

Науковий керівник: Герлянд Т. М., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України.

Інновації, що відпрацьовувалися в експериментальній роботі: готовність педагогічних працівників закладів професійної освіти до розроблення та використання навчально-методичних матеріалів у професійній підготовці

кваліфікованих робітників машинобудівної галузі, сфери обслуговування та громадського харчування в закладах П(ПТ)О за дуальною формою.

Результати експериментальної роботи, отримані впродовж звітнього періоду: збірка лабораторно-практичних робіт та інструктивно-технологічних карток для професійної підготовки кваліфікованих робітників – кондитерів (3, 4 розрядів) в умовах дуальної форми навчання.

Висновки про виявлені проблеми: у результаті проведеного опитування виявлено потребу в розробленні та використанні навчально-методичних матеріалів у професійній підготовці кваліфікованих робітників машинобудівної галузі, сфери обслуговування та громадського харчування в закладах професійної (професійно-технічної) освіти за дуальною формою

Шляхи вирішення виявлених проблем засобом інновацій: розроблення та впровадження в освітній процес лабораторно-практичних робіт та інструктивно-технологічних карток для професійної підготовки кваліфікованих робітників-кондитерів (3, 4 розрядів) в умовах дуальної форми навчання.

Зміни після запропонованих нововведень: впровадження збірки лабораторно-практичних робіт та інструктивно-технологічних карток сприяло результативності навчання майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання з професій «Верстатник широкого профілю», «Кухар», «Кондитер».

5. ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті наукового дослідження «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» розроблено та експериментально перевірено методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з елементами дуальної форми навчання, що сприятиме підвищенню якості професійної (професійно-технічної) освіти.

У ході вивчення стану впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування обґрунтовано *методичні засади* впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування (забезпечення відповідності професійних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників у процесі професійного навчання з елементами дуальної форми вимогам роботодавців; цілеспрямована організація дуальної форми навчання майбутніх кваліфікованих робітників з детально обґрунтованими методиками, технологіями, етапами, процедурами тощо; спільне координування (педагогічні працівники ЗП(ПТ)О та представники підприємств) професійної підготовки кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання, що передбачає узгодження та постійне коригування навчальних планів і програм їхньої підготовки та планів роботи закладів; навчально-методичне забезпечення тренінг-курсу для педагогів з організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти) та *методологічну основу* професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання (системний, компетентнісний, контекстний, технологічний, середовищний і суб'єктно-діяльнісний підходи).

На підґрунті визначення специфіки організації дуальної форми навчання у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування з'ясовано спільні для галузей *особливості* системи дуальної освіти в Україні: посилення практичної складової професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання; інтелектуалізація й індивідуалізація професійного навчання; здійснення професійного навчання в умовах реального виробництва; розвиток соціального партнерства в ЗП(ПТ)О; відповідність професійної підготовки кваліфікованих робітників регіональній інфраструктурі; запровадження інституту наставників; створення інноваційного освітньо-виробничого середовища ЗП(ПТ)О.

Виявлено основні проблеми організації дуальної форми навчання у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування: необхідність оптимізації професійно-теоретичної підготовки в зв'язку з перерозподілом навантаження (30 % – теорія, 70 % – практика); дотримання встановлених норм навчального часу здобувачів; чітка координація між професійно-теоретичною і професійно-практичною підготовкою здобувачів; неможливість забезпечення малими підприємствами виконання вимог освітніх програм у повному обсязі; потреба додаткового навчання наставників з основ методики викладання та психолого-педагогічної підготовки; вікові обмеження (не менше 18 років) для допуску здобувачів П(ПТ)О з технологічно складних професій та з підвищеною небезпекою до робочого місця.

До *специфічних особливостей* професійної підготовки кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми віднесено:

- для *будівельного профілю* – налагодження співпраці з декількома підрядчиками та субпідрядниками; надзвичайно складні умови праці на будівельному майданчику;

- для *машинобудівного профілю* – необхідність створення на території підприємств, що надають робітничі місця для забезпечення професійно-практичної підготовки здобувачів П(ПТ)О, навчальних центрів (ділянок) для оволодіння професійними уміннями та навичками;

- для *сфери обслуговування та громадського харчування* – залежність роботи підприємств громадського харчування від умов забезпечення потреб споживачів; обов'язкове дотримання санітарно-гігієнічних умов праці.

Отримано такі *наукові результати*:

- *методичну систему* професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання – відкритий динамічний конструкт, що охоплює структурні складники (учні, педагогічні працівники, соціальні партнери, цілі, зміст, засоби педагогічної взаємодії, діагностування й оцінювання, перспективні можливості для оновлення методичної системи) і функціональні компоненти (проектувальний; пізнавальний; процесуальний; гностичний; рефлексивний; контрольно-оцінний; прогностичний; комунікаційний), що спрямована на підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців до діяльності за фахом та об'єднує: методику організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; технологію розвитку соціального партнерства в закладі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з впровадження дуальної форми здобуття освіти; алгоритм проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання;

- *методику* організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної

галузей, сфери обслуговування та громадського харчування, що є комплексом заходів, котрі сприяють поєднанню навчання здобувачів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти з навчанням на робочих місцях на виробництві та поетапний науково-методичний супровід професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання для досягнення очікуваного соціально-економічного ефекту (залучення закладів П(ПТ)О до запровадження дуальної форми здобуття освіти; підвищення конкурентоздатності випускників; скорочення адаптації робітників на першому робочому місці);

– *технологію* розвитку соціального партнерства в закладі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання – сукупність поетапно здійснюваних заходів і процедур, що забезпечують ефективну взаємодію та максимальне узгодження інтересів всіх суб'єктів системи соціального партнерства закладу професійної (професійно-технічної) освіти (органи виконавчої влади, громадські і професійні об'єднання, підприємства, установи, служби зайнятості) для збільшення ролі соціальних партнерів та максимізації інвестицій у систему професійної (професійно-технічної) освіти;

– *дорожню карту* для роботодавців з впровадження дуальної форми здобуття освіти, що побудована за принципом Деминга-Шухарта, містить основні заходи та процедури, котрі доцільно здійснювати на кожному з чотирьох етапів її реалізації (планування, виконання, контроль і коригування), а також їхніх можливих виконавців. Її використання під час запровадження практичної підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти за дуальною формою навчання дасть можливість роботодавцям врахувати організаційні та методичні особливості цієї форми та якісно управляти означеним процесом.

Їхню суть та особливості впровадження відображено в розробленому тренінг-курсі «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» (програму затверджено вченою радою Інституту ПТО НАПН України, протокол № 8 від 29.05.2020 р.), проведеному для педагогічних працівників ЗП(ПТ)О.

Отримані наукові результати впроваджуються також у рамках трьох експериментів всеукраїнського та регіонального рівня, що здійснюються упродовж 2019–2022 рр. («Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» (наказ МОН України № 738 від 27.05.2019 р.) – на базі ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», ДНЗ «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», ДНЗ «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», ДНЗ «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського», Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області; «Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти» (Наказ Департаменту освіти і науки Запорізької ОДА № 374 від 27 травня 2019 р.) – на базі ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей»;

«Розроблення засобів навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій «Верстатник широкого профілю», «Кухар», «Кондитер» в умовах дуальної форми здобуття освіти» (Наказ Департаменту освіти і науки Донецької ОДА № 128/163-20-ОД від 8 квітня 2020 р.) – на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області та Краматорського вищого професійного училища.

Експериментально перевірено результативність запропонованої методичної системи за допомогою застосування показників, котрі дають змогу виявляти кількісні та якісні зміни, що відбулися в освітньо-виробничому середовищі, і є практичним втіленням упровадження такої методичної системи в закладі професійної (професійно-технічної) освіти. У якості таких критеріїв застосовували: поширення, інтенсивність, усвідомленість, узагальненість, домінантність, соціальна активність і мобільність.

На початку формувального етапу експерименту педагогічні працівники, які брали участь в експерименті, зазначили максимально високий рівень таких параметрів як соціальна активність, мобільність і домінантність. При цьому вони визнали: соціальну значущість продуктивності освітньо-виробничого середовища для суспільства, що відповідає затребуваності дуальної системи освіти і навчання в Україні; високу здатність освітньо-виробничого середовища до органічних еволюційних змін, у контексті взаємин із середовищем існування, що свідчить про активні зміни, пов'язані з впровадженням елементів дуальної форми навчання у вітчизняних закладах професійної (професійно-технічної) освіти; значущість середовища як однієї з основних цінностей для суб'єктів освітнього процесу.

У процесі дослідження у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, залучених до експерименту, було спроектовано освітньо-виробниче середовище закладу в умовах дуального навчання шляхом впровадження в них наукових результатів, проходження педагогами тренінг-курсу «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» та детального вивчення методичних рекомендацій, розроблених на його основі. Наприкінці формувального етапу зафіксовано дієві позитивні зрушення у значеннях досліджуваних параметрів. Педагоги зазначили суттєве зростання якості відповідних параметрів освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти з елементами дуальної форми навчання на високому рівні.

За результатами дослідження підготовлено 56 наукових праць, у тому числі: три підручника, практичний посібник, методичні рекомендації, 56 наукових праць, з яких: практичний посібник, три підручники, збірник рецептур, два розділи в інформаційно-аналітичних матеріалах, дев'ять статей у наукових фахових наукометричних виданнях; одна стаття – у виданні, що індексується Web of Science; шість статей – у науково-методичному виданні; 27 тез у збірниках матеріалів конференцій.

Упровадження результатів наукового дослідження здійснювалося шляхом оприлюднення на 67 масових науково-практичних заходах: 21 конференції (14 міжнародних, 7 всеукраїнських), 27 семінарах, 5 круглих

столах, у т. ч. 1 міжнародному та ін.; розміщення інформації про результати дослідження на веб-сайтах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, ЗП(ПТ)О, у засобах масової інформації; під час планування нової теми наукового дослідження «Методичні основи розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, аграрної галузей та сфери ресторанного господарства», що розпочалося в 2022 році.

Результати наукового дослідження впроваджені в 37 установах (15 – ЗП(ПТ)О, 2 – ЗВО; 20 – навчально (науково)-методичних центрах (кабінетах) професійно-технічної освіти. Упровадження результатів дослідження підтверджується довідками про впровадження та угодами з обласними навчально(науково)-методичними центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти та в м. Києві, закладами професійної (професійно-технічної) освіти. Цими угодами передбачено спільне проведення науково-практичних заходів, наукове консультування з використання розробленої продукції, її упровадження в освітній процес ЗП(ПТ)О.

Аналіз змісту довідок про впровадження результатів роботи, статистичних даних бібліотеки НАПН України, наукового порталу Інституту ПТО НАПН України засвідчив, що підготовлені навчально-методичні матеріали широко використовуються як педагогічними працівниками, так і здобувачами П(ПТ)О. Рівень упровадження можна кваліфікувати як всеукраїнський, що не виключає потреби подальшого розширення кола користувачів розробленої продукції та вжиття заходів, що сприятимуть її ефективному використанню в регіонах України.

Співробітників лабораторії технологій професійного навчання відзначено нагородами Національної академії педагогічних наук України: за практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти» – дипломом III ступеня (березень 2020 р.); за підручник «Сучасні технології кондитерського виробництва» – дипломом II ступеня (березень 2021 р.).

6. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Результати дослідження дали змогу визначити перспективні напрями впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування.

На *загальнодержавному рівні*: поглибити спільну діяльність з навчально (науково)-методичними центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти України з метою: проведення науково-дослідних робіт, експериментальних досліджень, узагальнення і представлення в наукових виданнях результатів дослідно-експериментальної діяльності з питань впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх фахівців; підвищення професійного рівня педагогічних працівників; проведення наукових, науково-практичних, науково-методичних, навчальних заходів для педагогів та учнівської молоді; роботи творчих груп з оновлення змісту професійної та фахової передвищої освіти; створити всеукраїнську незалежну платформу для здійснення системного моніторингу ринку праці та оперативного реагування на його потреби з метою цілеспрямованої професійної орієнтації, до якої залучені всі суб'єкти системи професійної (професійно-технічної) освіти, які мають чітко визначені функції, обов'язки та повноваження;

На *регіональному рівні* (для Департаментів освіти і науки обласних державних адміністрацій України, навчально(науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти України): на базі навчально (науково)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти України спільно з представниками центрів зайнятості, суб'єктів господарювання та закладів професійної (професійно-технічної) освіти розробити моделі і механізми державно-приватного партнерства, що передбачають відповідні методи мотивації і стимулювання соціальних партнерів до участі в практичній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання; систематично здійснювати підвищення кваліфікації педагогічних працівників, спрямоване на опанування новітніми виробничими технологіями та забезпечити можливість психолого-педагогічної підготовки наставників.

На *рівні Інституту професійної освіти НАПН України*: створювати відкриті інформаційно-освітні середовища, функціонально спрямовані на взаємодію суб'єктів освітнього процесу, забезпечувати педагогічні, організаційні, соціальні та комунікаційні зв'язки й умови для централізованої методичної підтримки дуальної форми здобуття освіти в онлайн та офлайн форматах; максимально поширювати розроблені авторами наукові результати (методичну систему, методіку організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню

карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти в виробничих умовах суб'єктів господарювання) та продукцію щодо організації і здійснення професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання.

На рівні закладів професійної (професійно-технічної) освіти: оптимізувати професійно-теоретичну підготовку майбутніх фахівців, шляхом її орієнтування на використання електронних підручників, електронних освітніх ресурсів, контент-бібліотек, SMART-комплексів тощо; модернізувати матеріально-технічну базу (технологічно оновити майстерні й лабораторії; створити навчально-практичні, інноваційні, багатопрофільні ресурсні центри тощо; забезпечити соціальний захист здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти (гідні умови та безпеку навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти й на виробництві; медичне страхування; відповідну оплату праці та адаптацію до професійної діяльності); забезпечувати відповідність професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання регіональній інфраструктурі (розширення повноважень регіональних органів влади та рад професійної освіти, керівників закладів освіти, що реалізуватиме механізми взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади та самоврядування); сприяти запровадженню системи наставників (розвиток, виховання та професійна адаптація майбутніх кваліфікованих робітників в трудовій виробничій діяльності); створенню інноваційного освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти (забезпечення відповідності змісту професійної освіти, визначеного освітніми та професійними стандартами, вимогам сучасного виробництва, інноваційним технологічним процесам та технічному забезпеченню).

7. СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Виробничо-практична продукція

1. Герлянд, Т. М., Дрозіч, І. А., Кулалаєва, Н. В., Романова, Г. М. & Шимановський, М. М. (2019). *Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практ. посіб.* Житомир: Полісся.
2. Гайдук, О. В., Дрозіч, І. А., Кулалаєва Н. В., Шимановський, М. М. (2020). *Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти : метод. реком.* Н. В. Кулалаєва (Ред.), Київ: ІПТО НАПН України.

Навчальна продукція

3. Гайдук, О. В., Герлянд, Т. М., Дрозіч, І. А., Кулалаєва, Н. В. & Романова, Г. М. (2020). *Сучасні технології кондитерського виробництва: підручник.* Житомир: Полісся. Схвалено для використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-701 від 04.08.2020 р.).
4. Гайдук, О. В., Герлянд, Т. М., Кулалаєва, Н. В., Півторацька, Н. В., & Пятничук, Т. В. (2021). *Технології утеплення фасадів будівель: підручник.* Житомир: Полісся. Схвалено для використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1025 від 23.11.2020 р.).
5. Гоменюк, Д. В., Романов, Л. А., & Шимановський, М. М. (2021). *Технології верстатних робіт: підручник.* Житомир: Полісся. Схвалено для використання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України №22.1/12-Г-1021 від 23.11.2020 р.).

Електронне видання

6. Гайдук, О. В., Герлянд, Т. М., Дрозіч, І. А., Кулалаєва, Н. В. & Романова, Г. М. (2020). *Приготування кондитерських виробів: збірник рецептур. Електронний ресурс.* Київ: ІПТО НАПН України. 222 с. URL: <https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1144-zbirnyk-retseptur-pryhotuvannya-kondyterskykh-vyrobiv>

Статті у електронних фахових наукових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз

7. Герлянд, Т. М. (2019). Професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на модульно-компетентнісній основі. *Професійна педагогіка*, 2(19), 18-23. <https://doi.org/10.32835 / 2223-5752.2019.19.18-23>

8. Кулалаєва, Н. (2018). SWOT-аналіз упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. *Професійна педагогіка*, 15, 54-60.

9. Kulalaieva, N., Leu, S. (2019). Work-based learning involving the dual education elements. *Професійна педагогіка*, 18, 162-168.

10. Кулалаєва, Н., Гоменюк, Д. (2020). Технологія розвитку соціального партнерства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання. *Професійна педагогіка*, 1 (20), 34-41.

11. Кулалаєва, Н., Гайдук, О. (2021). Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання. *Професійна педагогіка*, 1 (22), 96-103. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.96-103>

12. Кулалаєва, Н., Гайдук, О. (2022). Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання: європейський досвід. *Професійна педагогіка*, 1(24), 71-80. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.71-80>

13. Кулалаєва, Н., & Гайдук, О. (2022). Модель формування у майбутніх фахівців професійної компетентності, орієнтованої на сталий розвиток. *Professional Pedagogics*, 2(25), 23–31. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.25.23-31>

14. Кулалаєва, Н. (2021). Дорожня карта для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти. *Професійна педагогіка*, 2 (23), 5-11. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.21.5-11>

Стаття в міжнародних виданнях, що індексуються у WoS

15. Kulalaieva, N., Gerliand, T., Kalenskyi, A., Romanova, H., Miroshnichenko, V. (2020). Monitoring and Usage of Project Technologies in Vocational (Vocational-Technical) Education Institutions, *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, Volume 11, Issue 2, 243-259. <https://doi.org/10.18662/brain/11.2/86>

Статті в міжнародних виданнях, включена до наукометричної баз даних

16. Kulalaieva, N., Leu, S. (2019). Dual education as a tool for assurance the education of sustainable development. *International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies*, 6 (2), 104-115. DOI: 10.5604/01.3001.0013.6847. GICID: 01.3001.0013.6847. [in English] (У рамках експерименту всеукраїнського рівня (Республіка Польща)).

Статті в інших виданнях

17. Кулалаєва, Н. (2020). Методика організації дуальної форми навчання для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. *Професійна освіта*, 3 (88), 26-28.

18. Кулалаєва, Н. (2019). Дуальна освіта в Україні: проблеми та перспективи. *Педагогічна газета*, 1, 4.

19. Шимановський, М. (2020). Сучасні виробничі технології у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. *Професійна освіта*, 4 (89), 23-25.

У рамках експерименту всеукраїнського рівня

20. Білоконенко, С. (2019). Соціальний діалог у професійній освіті: реалії і проблеми. *Професійна освіта*, 1 (82), 44-46.
21. Білоконенко, С., Зарічанській, А. (2019). Дуальна освіта: від проблем – до здобутків. *Професійна освіта*, 4 (85), 41-43.
22. Гончар, Л. (2021). Розвиток дуальної освіти Німеччини в історичному контексті. *Professional Pedagogics*, 1(22), 32–40. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.22.32-40>.
23. Стрілець, О. (2019). Дуальна форма навчання для сучасної економіки. *Професійна освіта*, 1 (82), 15-17.
24. Стрілець, О. І. (2021). Суть і структура професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної галузі за дуальною формою освіти. *Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки*, СЛІ (151), 131-143.
25. Стрілець, О. І. (2021). Методика професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі за дуальною формою освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3 (107), 271-283.
26. Стрілець, О. (2021). Педагогічні умови професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі за дуальною формою освіти. *Professional Pedagogics*, 2 (23), 19-26. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2021.23.19-26>.
27. Стрілець, О. І. (2021). *Методика підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі за дуальною формою освіти: методичні рекомендації*. Дніпро: Ліра.

Інформаційно-аналітичні видання

28. Кулалаєва, Н. В., Романова, Г. М., Герлянд, Т. М., Романов, Л. А., & Шимановський, М. М. (2019). Методичні засади розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей. В. О. Радкевич (Ред.), *Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта: інформаційно-аналітичні матеріали* (с. 80-127). Київ: ІІТО НАПН України.
29. Кулалаєва, Н. В., Герлянд, Т. М., Шимановський, М. М., & Гайдук, О. В. (2021). Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування. В. О. Радкевич, & Л. М. Єршова (Ред.), *Професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта: інформаційно-аналітичні матеріали* (с. 70-103). Житомир: Полісся.

Тези конференцій

30. Гайдук, О. В. (2019, грудень 5-6). Досвід Німеччини щодо підготовки кваліфікованих фахівців за дуальною формою навчання (компетентнісний аспект). *Наукова діяльність як шлях формування професійних*

компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2019): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Суми; 138-139.

31. Гайдук, О. (2020, жовтень 29). Перспективи розвитку професійної освіти у країнах ЄС. В.О. Радкевич (Ред.), *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: збірник Матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції*, Київ 129-133.

32. Гайдук, О. В. (2020, травень 7). Чинники обрання навчання за дуальною формою професійної освіти: досвід Німеччини. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)*, Київ, 338-341.

33. Герлянд, Т. (2021, березень 25). Шляхи організації професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти за дуальною формою навчання. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)*, Київ, 95-96.

34. Герлянд, Т. (2021, october 14-15). Дуальна форма навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: виклики сьогодення. М. Zhurba (ed.), *Labyrinths of Reality: Collection of scientific works: based on materials of the XIII International scientific and practical conference*, Montreal, 8 (13), 29-30.

35. Герлянд, Т. (2020, жовтень 29). Професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників на засадах модульно-компетентнісного підходу: стратегія, проблеми та перспективи. В.О. Радкевич (Ред.), *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: збірник Матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції*, Київ, 126-129.

36. Герлянд, Т. М. (2020, травень 7). Модульно-компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг та закладів громадського харчування. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 342-345.

37. Герлянд, Т. М. (2019, березень 18-28). Дидактичні можливості використання проектних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 240-242.

38. Герлянд, Т. М. (2019, травень 18). Використання проектних технологій у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Наукове забезпечення освітньої діяльності у сфері цивільного захисту: матеріали II науково-практичної конференції (за міжнародною участю)*, Київ, 25-26.

39. Дрозіч, І. (2020, травень 7). Дуальна форма навчання – основа сучасної професійної (професійно-технічної) освіти. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 358-361. URL:

<https://ivet.edu.ua/component/k2/item/1047-naukovometodychne-zabezpechennya-profesiynoyi-osvity-i-navchannya>.

40. Кулалаєва, Н. В. (2020, листопад 17-18). Методичний інструментарій забезпечення дуальної форми навчання. *Інноваційні рішення в сучасній науці, освіті та практиці : Матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, Київ, 109-111.

41. Кулалаєва, Н. В. (2021, жовтень 28). Оцінювання якості освітньо-виробничого середовища закладу професійної освіти. *Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичне забезпечення: зб. тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*, Київ, 194-197.

42. Кулалаєва, Н. (2019, березень 18-28). Проектні технології у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 265-267.

43. Кулалаєва, Н., Романова, Г., Романов, Л. (2019, листопад 7-8). Організаційні засади дуальної форми навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: тези доп. X міжнар. наук.-практ. конф.*, Хмельницький, 147-148.

44. Кулалаєва, Н. (2019, грудень 5-6). Освіта для сталого розвитку суспільства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця: зб. наук. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф.*, Суми, 55-58.

45. Кулалаєва, Н. (2020, травень 7). Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 81-84.

46. Кулалаєва, Н. В. (2020, травень 14). Педагогічні умови впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції*, Глухів, 78-79.

47. Кулалаєва, Н. В. (2020, жовтень 15). Організація дуальної форми навчання майбутніх кваліфікованих робітників: результати констатувального експерименту. *Реформа освіти в Україні. Інформаційно-аналітичне забезпечення: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції*, Київ, 158-161.

48. Кулалаєва, Н. (2020, жовтень 29). Дуальна система професійної освіти як шлях до реалізації стратегії сталого розвитку суспільства. В.О. Радкевич (Ред.), *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції*, Київ, 25-29.

49. Кулалаєва, Н. (2021, березень 25). Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми

навчання. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XV Всеукраїнської науково-практичної (звітної)*, Київ, 88-92.

50. Пятничук, Т. (2021, березень 15). Розвиток практичної складової професійної компетентності майстрів виробничого навчання. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 179-181.

51. Романов, Л. (2019, березень 18-28). Застосування проектних технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 274-277.

52. Романова, Г. (2019, березень 18-28). Розвиток готовності викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розроблення та застосування проектних технологій. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 229-232.

53. Стрілець, О. І. (2021). Наставництво як інструмент реалізації практико-орієнтованого навчання при реалізації дуальної форми здобуття освіти. В *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)*, Київ, 129-131.

54. Шимановський, М. М. (2020, травень 7). Німецький досвід професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою навчання. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XIV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 397-400.

55. Шимановський, М. (2020, жовтень 29). Випереджувальні освітні технології у підготовці кваліфікованих робітників на інноваційних верстатах. В.О. Радкевич (Ред.), *Професійна освіта в умовах сталого розвитку суспільства: збірник Матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції*, Київ, 80-83.

56. Шимановський, М., Стрельченко, А. (2021 березень 15). Навчання учнів ЗП(ПТ)О на сучасних інноваційних верстатах. В.О. Радкевич (Ред.), *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XV звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Київ, 97-99.

ДОДАТКИ

Довідки про впровадження результатів дослідження

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ВИЩЕ ПРОФЕСІЙНЕ УЧИЛИЩЕ № 3 М.ЧЕРНІВЦІ
58001, м.Чернівці, вул.Головна, 127, тел.: 52-53-55, vtu3@ukr.net.

01.09.2021 № 181

Д О В І Д К А

про впровадження результатів дослідження теми
НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в
професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної,
машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» у
роботу Вищого професійного училища № 3 м. Чернівці

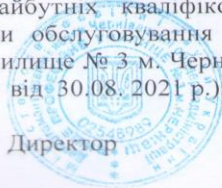
Вище професійне училище № 3 м. Чернівці при плануванні та організації навчально-методичної роботи використовує результати дослідження теми НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Зокрема, було впроваджено: практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», підручники «Сучасні технології кондитерського виробництва», «Технології утеплення фасадів будівель», «Технології верстатних робіт»; методику організації дуальної форми навчання кваліфікованих робітників; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти.

Впровадження результатів НДР сприяло підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі дуальної форми навчання, що передбачає його поєднання з навчанням на робочих місцях на підприємствах для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору; покращило рівень їхньої готовності до інноваційної діяльності; більш позитивного характеру набула також динаміка до застосування дуальної форми здобуття освіти, що полягає у тісній взаємодії підприємства та навчальних закладів на основі соціального партнерства, де обидві сторони є рівноправними партнерами, які розробляють та координують освітній процес, здійснюють контроль за його результатами..

Результати впровадження наукових результатів дослідження теми НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» у роботу Вище професійне училище № 3 м. Чернівці було обговорено на засіданні методичної ради (протокол № 1 від 30.08. 2021 р.).

Директор

О. В. НІКІШИНА

Д О В І Д К А
про впровадження результатів дослідження теми
НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в
професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної,
машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського
харчування»
у роботу Державного професійного (професійно-технічного) закладу освіти
«Самбірський професійний ліцей»

Державний професійний (професійно-технічний) заклад освіти «Самбірський професійний ліцей» при плануванні та організації навчально-методичної роботи використовує результати дослідження теми НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Зокрема, було впроваджено: практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», підручник «Сучасні технології кондитерського виробництва»; методiku організації дуальної форми навчання кваліфікованих робітників; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти.

Впровадження результатів НДР сприяло підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі дуальної форми навчання, що передбачає його поєднання з навчанням на робочих місцях на підприємствах для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору; покращило рівень їхньої готовності до інноваційної діяльності; більш позитивного характеру набула також динаміка до застосування дуальної форми здобуття освіти, що полягає у тісній взаємодії підприємства та навчальних закладів на основі соціального партнерства, де обидві сторони є рівноправними партнерами, які розробляють та координують освітній процес, здійснюють контроль за його результатами..

Результати впровадження наукових результатів дослідження теми НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» у роботу Державного професійного (професійно-технічного) закладу освіти «Самбірський професійний ліцей» було обговорено на засіданні методичної ради (протокол № 1 від 30 березня 2021 р.).

Директор

Олексій ЛАДИЧУК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

**ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОРУДНЕНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ЛІЦЕЙ»**

вул. Ентузіастів, 25 м. Дніпрорудне, 71630 Тел. (06175)7-63-77,
e-mail: dpliancey@gmail.com код ЄДРПОУ 02543845

30.08.21 № 1012/01

На _____ від _____

Д О В І Д К А

**про впровадження результатів дослідження теми
НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми
навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників
будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та
громадського харчування» у роботу Державного навчального закладу
«Дніпрорудненський професійний ліцей»**

Державний навчальний заклад «Дніпрорудненський професійний ліцей» при плануванні та організації навчально-методичної роботи використовує результати дослідження теми НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Зокрема, було впроваджено: практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», підручники «Сучасні технології кондитерського виробництва», «Технології утеплень фасадів будівель», «Технології верстатних робіт»; методiku організації дуальної форми навчання кваліфікованих робітників; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти.

Впровадження результатів НДР сприяло підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі дуальної форми навчання, що передбачає його поєднання з навчанням на робочих місцях на підприємствах для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору; покращило рівень їхньої готовності до інноваційної діяльності; більш позитивного характеру набула також динаміка до застосування дуальної форми здобуття освіти, що полягає у тісній

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ХМЕЛЬНИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ
ЗКПО 22771726 розрахунковий рахунок 35213073018290,35228273018290
В ДКСУ м. Київ МФО 820172

Е-mail: **hm_nmc@ukr.net** Тел./факс (0382) 67-43-33, 67-54-44
вул. Інститутська,10, м. Хмельницький, 29016

від « 30 » серпня 2021р. № 01-36/328

На № _____ від _____

Д О В І Д К А

**про впровадження результатів дослідження теми
НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в
професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної,
машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського
харчування» у роботу Науково-методичного центру професійно-технічної
освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у
Хмельницькій області**

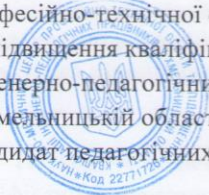
Науково-методичний центр професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області при плануванні та організації науково-методичної роботи із педагогами закладів професійної (професійно-технічної) освіти використовує результати дослідження теми НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Зокрема, було впроваджено: практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», підручники «Сучасні технології кондитерського виробництва», «Технології утеплення фасадів будівель», «Технології верстатних робіт»; методику організації дуальної форми навчання кваліфікованих робітників; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти (професійно-технічної) в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з впровадження дуальної форми здобуття освіти.

Використання результатів НДР сприяло підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, які навчаються за дуальною формою; налагодженню тісної взаємодії між навчальними закладами та підприємствами як рівноправних партнерів у організації та здійсненні освітнього процесу.

Упровадження наукових результатів дослідження «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» у роботу Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області було обговорено на засіданні науково-методичної ради (протокол №3 від 18.06.2021 р.).

Директор Науково-методичного центру
професійно-технічної освіти
та підвищення кваліфікації
інженерно-педагогічних працівників
у Хмельницькій області,
кандидат педагогічних наук, доцент

Л. І. Шевчук

Д О В І Д К А
про впровадження результатів дослідження теми
НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в
професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної,
машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського
харчування» у роботу Навчально-наукового центру професійно-технічної
освіти

Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти при плануванні та організації навчально-методичної роботи використовує результати дослідження теми НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Зокрема, було впроваджено: практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», підручники «Технології утеплення фасадів будівель», «Технології верстатних робіт»; методику організації дуальної форми навчання кваліфікованих робітників; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з впровадження дуальної форми здобуття освіти.

Впровадження результатів НДР сприяло підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі дуальної форми навчання, що передбачає його поєднання з навчанням на робочих місцях на підприємствах для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору; покращило рівень їхньої готовності до інноваційної діяльності; більш позитивного характеру набула також динаміка до застосування дуальної форми здобуття освіти, що полягає у тісній взаємодії підприємства та навчальних закладів на основі соціального партнерства, де обидві сторони є рівноправними партнерами, які розробляють та координують освітній процес, здійснюють контроль за його результатами..

Результати впровадження наукових результатів дослідження теми НДР «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» у роботу Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти було обговорено на засіданні педагогічної ради (протокол № 5 від 20.05.2021 р.)

Директор

Д. В. ГОМЕНЮК

Д О В І Д К А

**про використання результатів дослідження теми
НД «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в
професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної,
машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського
харчування»
у роботі Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке
вище професійно-технічне училище сфери послуг»**

Державний професійно-технічний навчальний заклад «Вінницьке вище професійно-технічне училище сфери послуг» при плануванні та організації навчально-методичної роботи використовує результати дослідження теми НД «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України (практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти»; підручник «Сучасні технології кондитерського виробництва»; методіку організації дуальної форми навчання кваліфікованих робітників; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти).

Використання результатів НД сприяло підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі дуальної форми навчання; покращило рівень їхньої готовності до інноваційної діяльності; більш позитивного характеру набула також динаміка до застосування дуальної форми здобуття освіти.

Результати використання наукових результатів дослідження теми НД «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» у роботу Державного професійно-технічного навчального закладу «Вінницьке вище професійно-технічне училище сфери послуг» було обговорено на засіданні педагогічної ради (протокол № 8 від 31.08.2022 р.).

Директор ДПТНЗ «Вінницьке вище
професійно-технічне
училище сфери послуг»

Валентина БАЛИЦЬКА

Д О В І Д К А

про використання результатів дослідження теми НД «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» у роботі Професійно-технічного училища № 8 (м. Чернівці)

Професійно-технічне училище № 8 (м. Чернівці) при плануванні та організації навчально-методичної роботи використовує результати дослідження теми НД «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України.

Було використано: практичний посібник «Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти», підручники «Сучасні технології кондитерського виробництва», «Технології утеплення фасадів будівель», «Технології верстатних робіт»; методику організації дуальної форми навчання кваліфікованих робітників; технологію розвитку соціального партнерства в закладах професійної освіти в умовах дуальної форми навчання; дорожню карту для роботодавців з упровадження дуальної форми здобуття освіти.

Впровадження результатів НД сприяло підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі дуальної форми навчання, що демонструє тісну взаємодію підприємства та навчальних закладів на основі соціального партнерства, де обидві сторони є рівноправними партнерами, які розробляють та координують освітній процес, здійснюють контроль за його результатами..

Результати використання наукових результатів дослідження теми НД «Методичні засади впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування та громадського харчування» у роботі Професійно-технічного училища № 8 (м. Чернівці) було обговорено на засіданні педагогічної ради (протокол № 8 від 30 червня 2022 р.).

В. о. директора

Ірина ПАЛАГНЮК

Експеримент всеукраїнського рівня «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» (2019-2022)

Науковий керівник: Наталя Кулалаєва, доктор педагогічних наук, доцент

Наукові консультанти: Валентина Радкевич, директор Інституту професійно-технічної освіти НАГІН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України; Катерина Мірошниченко, заступник начальника головного управління професійної освіти директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

24 05 20 19 р.

м. Київ

№ 438

Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року – грудні 2022 року

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26.12.2000 за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 11.07.2017 № 994), урахувавши клопотання департаментів освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації від 16.05.2019 № 2822/0/211-19, Запорізької обласної державної адміністрації від 31.01.2019 № 316/03-2-14, Одеської обласної державної адміністрації від 30.01.2019 № 263/02/52-02-02, Полтавської обласної державної адміністрації від 29.01.2019 № 261/03.01-18 і виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 20.05.2019 № 063-3502, висновок науково-методичної комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 (протокол № 7), з метою підвищення якості професійної освіти та відповідності сучасним вимогам ринку праці

НАКАЗУЮ:

1. Розпочати проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року – грудні 2022 року у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Дніпровський центр професійно-технічної освіти»,

Державному навчальному закладі «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», Державному навчальному закладі «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», Державному навчальному закладі «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського» та у Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Запорізькій області (далі – Експеримент).

2. Затвердити такі, що додаються:

1) заявку на проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року - грудні 2022 року у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», Державному навчальному закладі «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», Державному навчальному закладі «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», Державному навчальному закладі «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського» та у Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Запорізькій області;

2) програму проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року – грудні 2022 року у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», Державному навчальному закладі «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», Державному навчальному закладі «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», Державному навчальному закладі «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського» та у Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Запорізькій області.

3. Науковому керівнику надавати науково-методичній комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України звіти про виконання кожного етапу проведення Експерименту, а звіт про його завершення подати

4. Науково-методичній комісії з професійної педагогіки, психології та змісту професійної (професійно-технічної) освіти Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України здійснювати експертизу виконання програми кожного етапу проведення Експерименту, а після закінчення проведення Експерименту підготувати та подати до Міністерства освіти і науки України висновки про результати проведення Експерименту.

5. Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» (Завалевський Ю. І.) надавати організаційну та науково-методичну допомогу педагогічним колективам закладів освіти, які є учасниками Експерименту.

6. Департаментам освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації (Полторацький О. В.), Запорізької обласної державної адміністрації (Озерова Т. Я.), Одеської обласної державної адміністрації (Лончак О. А.), Полтавської обласної державної адміністрації (Харченко О. В.) і виконавчого органу Київської міської ради (Київська міська державна адміністрація) (Фіданян О. Г.) сприяти закладам освіти, які є учасниками Експерименту, у забезпеченні необхідних умов для його організації та проведення.

7. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника Міністра Хобзея П. К.

Міністр

Л. М. Гриневич

Витяг з протоколу № 17
засідання науково-методичної комісії з інноваційної діяльності сектору
дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної),
позашкільної освіти та виховання
Науково-методичної ради
Міністерства освіти і науки України

від 08 грудня 2022 року

Слухали: звіт про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» за червень 2019 – грудень 2022 роки у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», Державному навчальному закладі «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», Державному навчальному закладі «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», Державному навчальному закладі «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського» та у Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Запорізькій області (наукові керівники: Кулалаєва Н. В., доцент, кандидат хімічних наук, завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України).

Ухвалили: рекомендувати Міністерству освіти і науки України затвердити Звіт про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» за червень 2019 – грудень 2022 роки у Державному професійно-технічному навчальному закладі «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», Державному навчальному закладі «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище», Державному навчальному закладі «Одеське вище професійне училище морського туристичного сервісу», Державному навчальному закладі «Київське регіональне вище професійне училище будівництва», Державному навчальному закладі «Решетилівський професійний аграрний ліцеї імені І. Г. Боровенського» та у Науково-методичному центрі професійно-технічної освіти у Запорізькій області (Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167).

Голова комісії,
доктор педагогічних наук, професор *Г. Назаренко* – **Галина НАЗАРЕНКО**

Секретар комісії,
кандидат педагогічних наук *С. Кириленко* – **Світлана КИРИЛЕНКО**

Підпис Кириленко С. В., начальника відділу інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи, засвідчую

Начальник відділу кадрів
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Ганна КОСАР

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

17 01 20 23 р.

м. Київ

№ 41

Про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року – грудні 2022 року

Відповідно до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07 листопада 2000 року № 522 (зі змінами), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167, наказу Міністерства освіти і науки України від 27.05.2019 № 738 проводився експеримент всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року – грудні 2022 року.

На підставі висновку науково-методичної комісії з інноваційної діяльності сектору дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), позашкільної освіти та виховання Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України від 08 грудня 2022 року (протокол № 17) з урахуванням пункту 1 частини першої статті 22 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та листа Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» від 09.12.2022 № 21/08-261

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити звіт про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» у червні 2019 року – грудні 2022 року, що додається.

2. Експеримент всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти» за червень 2019 року – грудень 2022 року (далі – Експеримент) вважати завершеним.

3. Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» узагальнити досвід роботи закладів освіти, які були учасниками Експерименту,

забезпечити його оприлюднення у фахових друкованих виданнях, на офіційних вебсайтах Міністерства освіти і науки України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» та здійснити відповідні заходи щодо запровадження освітніх інновацій у систему освіти України.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Костюченка О.

Міністр

Сергій ШКАРЛЕТ

Учасники експерименту всеукраїнського рівня «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти»

Експеримент регіонального рівня «Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти» (2019-2022)

Керівник проекту: Сергій Осипенко, директор ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей», доктор філософії з професійної освіти (PhD)

Науковий керівник: Наталя Кулалаєва, доктор педагогічних наук, доцент

Науковий консультант: Олександр Паржницький, директор Науково-методичного центру у Запорізькій області, кандидат педагогічних наук

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ

НАКАЗ

24 грудня 2019 року м. Запоріжжя № *374*

Про проведення дослідно-експериментальної роботи на тему: «Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти» на базі державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей»

Відповідно до пунктів 6, 7, 10 розділу II. Розроблення освітніх інновацій Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 р. за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України 11.07.2017 № 994, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22 вересня 2017 р. за № 1171/31039), наказу Міністерства освіти і науки України від 15.05.2018 № 473 «Про розширення переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для впровадження елементів дуальної форми навчання», листа Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області від 24.05.2019 № 85/02 «Щодо проведення дослідно-експериментальної роботи регіонального рівня» та з метою визначення, теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки організаційно-педагогічних умов проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти

НАКАЗУЮ:

- Затвердити як такі, що додаються:
  - заявку на проведення дослідно-експериментальної роботи на тему: «Проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми навчання» на базі державного навчального закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей»;
  - програму дослідно-експериментальної роботи на 2019-2022 роки.
- Надати державному навчальному закладу «Дніпрорудненський професійний ліцей» статус - базовий навчальний заклад – учасник експерименту регіонального рівня.
- Визначити координаторами проведення дослідно-експериментальної роботи:
від Департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації
– заступника начальника управління – начальника відділу дошкільної,

загальної середньої, професійної освіти та з питань діяльності інклюзивно-ресурсних центрів управління дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної та вищої освіти Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації Коноваленко О.С.;

– головного спеціаліста відділу дошкільної, загальної середньої, професійної освіти та з питань діяльності інклюзивно-ресурсних центрів управління дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної та вищої освіти Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації Ципріанову С.Г.;

від Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області (далі - Центру) – директора Центру, кандидата педагогічних наук Паржницького О.В.

4. Базовому навчальному закладу – учаснику експерименту регіонального рівня звітувати у письмовій формі про завершення відповідних етапів дослідно-експериментальної роботи Науково-методичному центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області.

5. Директору Науково-методичного центру професійно-технічної освіти у Запорізькій області Паржницькому О.В.:

1) надавати методичну допомогу педагогічному колективу базового навчального закладу – учасника експерименту регіонального рівня в проведенні дослідно-експериментальної роботи;

2) надавати звіт про завершення дослідно-експериментальної роботи Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації.

6. Координаторам проведення дослідно-експериментальної роботи заслуховувати звіти про завершення відповідних етапів експерименту.

7. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника директора департаменту – начальника управління дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної та вищої освіти Департаменту освіти і науки Запорізької облдержадміністрації Захарчука В.М.

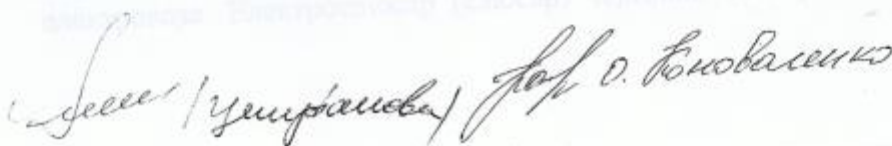
Директор Департаменту

Т. ОЗЕРОВА

Світлана Ципріанова 239 07 06

Олександр Паржницький 228 17 60

У К Р А Ї Н А
ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ

Н А К А З

8 квітня 20 р. м. Краматорськ

128/163-20-ОД

Про проведення дослідно-експериментальної роботи за темою: «Розроблення засобів навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій «Верстатник широкого профілю», «Кухар», «Кондитер» в умовах дуальної форми здобуття освіти» на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області та Краматорського вищого професійного училища

Відповідно до пунктів 6, 7, 10 розділу II Розроблення освітніх інновацій Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 р. за № 946/5167 (із змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 23.06.2017 № 916 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників» (із змінами), з метою визначення, теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки організаційно педагогічних умов проектування освітньо-виробничого середовища закладу професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити:

- заявку на проведення дослідно-експериментальної роботи за темою: «Розроблення навчально-методичних матеріалів для професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми здобуття освіти» на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області та Краматорського вищого професійного училища (додається);

- програму дослідно-експериментальної роботи за темою «Розроблення навчально-методичних матеріалів для професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі, сфери обслуговування та громадського харчування в умовах дуальної форми здобуття освіти» на 2020-2022 роки на базі Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області та Краматорського вищого професійного училища (додається).

ДОНЕЦЬКА ОДА
Департамент освіти і науки
128/163-20-ОД від 08.04.2020

2. Надати Краматорському вищому професійному училищу статус – базовий навчальний заклад – учасник експерименту регіонального рівня.

3. Визначити координаторами проведення дослідно-експериментальної роботи:

- від департаменту освіти і науки Донецької обласної державної адміністрації начальника відділу професійної освіти Дениса Глазкова;
- від Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області директора Центру Едуарда Гончарова (за згодою).

4. Базовому навчальному закладу – учаснику експерименту регіонального рівня Краматорському вищому професійному училищу (Купріков) звітувати у письмовій формі про завершення відповідних етапів дослідно-експериментальної роботи Навчально-методичному центру професійно-технічної освіти у Донецькій області.

5. Рекомендувати Навчально-методичному центру професійно-технічної освіти у Донецькій області надавати методичну допомогу педагогічному колективу Краматорського вищого професійного училища в проведенні дослідно-експериментальної роботи за відповідними напрямками.

6. Координаторам проведення дослідно-експериментальної роботи заслуховувати звіти про завершення відповідних етапів експерименту.

7. Координацію роботи з виконання наказу покласти на начальника відділу професійної освіти Дениса Глазкова, контроль – на заступника директора департаменту – начальника управління фахової освіти, національного виховання та європейської інтеграції Ганну Ященко.

Директор департаменту

Тетяна СІДАШЕВА

НМЦ ПТО У ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
У ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

НМЦ ▾ діяльність ▾ публічна інформація ▾ повідомлення ▾ контакти 🔍

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ДОНЕЧЧИНИ

Друк | Email

*Дослідно-експериментальна
робота в закладах професійної
(професійно-технічної) освіти
Донецької області*

Звіт про завершення дослідно-експериментальної роботи за темою: «Розроблення засобів навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій «Верстатник широкого профілю», «Кухар», «Кондитер» в умовах дуальної форми здобуття освіти» (березень 2020 р. - грудень 2022 р.)

[Офіційний сайт Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області](#)

Дипломи

ДИПЛОМ

II СТУПЕНЯ

нагороджується

**КУЛАЛАЄВА
НАТАЛІЯ ВАЛЕРІЇВНА,**

доктор педагогічних наук, заступник директора
з наукової роботи Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України,

за підручник
«Сучасні технології кондитерського
виробництва»

Президент
НАПН України

В.І. Кремень

Березень 2021 року

ДИПЛОМ

II СТУПЕНЯ

нагороджується

**ГЕРЛЯНД
ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА,**

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,

за підручник
«Сучасні технології кондитерського виробництва»

Президент
НАПН України

В.Г. Кремень

Березень 2021 року

ДИПЛОМ

II СТУПЕНЯ

нагороджується

**ГАЙДУК
ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА,**

кандидат педагогічних наук,
науковий співробітник лабораторії технологій
професійного навчання Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України,

за підручник
«Сучасні технології кондитерського
виробництва»

Президент
НАПН України

В.І. Кремень

Березень 2021 року

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Валентина Радкевич,

доктор педагогічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України,
директор Інституту професійної освіти НАПН України

ЗАСТУПНИКИ РЕДАКТОРА

Людмила Єршова,

доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи
Інституту професійної освіти НАПН України

Людмила Базиль,

доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар
Інституту професійної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

Тетяна Герлянд

доктор педагогічних наук,
старший науковий
співробітник, завідувачка
лабораторії технологій
професійного навчання
Інституту професійної
освіти НАПН України

Андрій Гуржій,

доктор технічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
головний науковий
співробітник лабораторії
електронних навчальних
ресурсів Інституту
професійної освіти НАПН
України

Андрій Каленський,

доктор педагогічних наук,
професор, провідний
науковий співробітник
лабораторії технологій
професійного навчання
Інституту професійної
освіти НАПН України

Андрій Кононенко,

кандидат педагогічних
наук, завідувач науково-
організаційного відділу
Інституту професійної

освіти НАПН України

Світлана Кравець,

кандидат педагогічних
наук, старший дослідник,
завідувачка лабораторії
зарубіжних систем
професійної освіти і
навчання Інституту
професійної освіти НАПН
України

Вікторія Кручек,

доктор педагогічних наук,
доцент, завідувачка
лабораторії дистанційного
професійного навчання
Інституту професійної
освіти НАПН України

Оксана Лапа,

кандидат педагогічних
наук, завідувачка
лабораторії науково-
методичного супроводу
підготовки фахівців у
коледжах і технікумах
Інституту професійної
освіти НАПН України

Петро Лузан,

доктор педагогічних наук,
професор, головний
науковий співробітник

лабораторії науково-
методичного супроводу
підготовки фахівців у
коледжах і технікумах
Інституту
професійної освіти
НАПН України

Нелля Ничкало,

доктор педагогічних наук,
професор, академік НАПН
України, академік-
секретар Відділення
професійної освіти та
освіти дорослих НАПН
України

Валерій Орлов,

доктор педагогічних наук,
професор, головний
науковий співробітник
лабораторії професійної
кар'єри Інституту
професійної освіти НАПН
України

Микола Пригодій,

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач
лабораторії електронних
навчальних ресурсів
Інституту професійної
освіти НАПН України

*Видання засноване 04 жовтня 2021 року
рішенням ученої ради Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
(протокол № 10)*

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

РУБРИКИ:

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Відповідальний редактор: **Петро Лузан**,
доктор педагогічних наук, професор

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Відповідальний редактор: **Валентина Радкевич**,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України

ПІДГОТОВКА ДО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Відповідальний редактор: **Валерій Орлов**,
доктор педагогічних наук, професор

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Відповідальний редактор: **Оксана Лапа**,
кандидат педагогічних наук, доцент

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Відповідальний редактор: **Світлана Кравець**,
кандидат педагогічних наук, старший дослідник

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Відповідальний редактор: **Микола Пригодій**,
доктор педагогічних наук, професор

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

РУБРИКА:

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Рубрика заснована рішенням Вченої ради Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (протокол № 10 від 04 жовтня 2021 року)

У рубриці «Науково-методичне забезпечення професійної освіти» оприлюднюються матеріали щорічної звітної всеукраїнської конференції Інституту професійної освіти НАПН України «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання», щорічного всеукраїнського науково-практичного семінару з підготовки здобувачів вищої освіти, результати завершених наукових досліджень ІПО НАПН України та інші матеріали наукового, навчального, виробничо-практичного і довідкового характеру з проблем науково-методичного супроводу професійної і фахової передвищої освіти.

— 00 —

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ РУБРИКИ

ГОЛОВА

Валентина Радкевич,

доктор педагогічних наук, професор,
академік Національної академії педагогічних наук України

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР,

Петро Лузан,

доктор педагогічних наук, професор

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

Людмила Базиль, доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Людмила Єршова, доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Тетяна Герлянд, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України

Андрій Гуржій, доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, головний науковий співробітник лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України

Андрій Каленський, доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник лабораторії технологій

професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України

Андрій Кононенко, кандидат педагогічних наук, завідувач науково-організаційного відділу Інституту професійної освіти НАПН України

Світлана Кравець, кандидат педагогічних наук, старший дослідник, завідувачка кафедри професійної освіти і навчання Інституту професійної освіти НАПН України

Вікторія Кручек, доктор педагогічних наук, доцент, завідувачка лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійної освіти НАПН України

Оксана Лапа, кандидат педагогічних наук, завідувачка лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійної освіти НАПН України

Петро Лузан, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник

лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійної освіти НАПН України

Нелля Ничкало, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти та освіти дорослих НАПН України

Валерій Орлов, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України

Микола Пригодій, доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійної освіти НАПН України

Марія Теловата, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту професійної освіти НАПН України

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

ВИДАНО:

Випуск 1(2)'2022

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ:
матеріали XVI всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної) Інституту професійної освіти НАПН України (м.Київ, 29 квітня, 17-20 травня 2022 р.)

Випуск 2(3)'2022

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
матеріали експерименту всеукраїнського рівня
(2019-2021)

Випуск 3(4)'2022

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА:
матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
Інституту професійної освіти НАПН України
(м. Київ, 20 жовтня 2022 р.)

Випуск 4(5)'2022

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ
ОСВІТИ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА:
збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу
(м. Київ, 14 листопада 2022 р.)

Випуск 5(6)'2022

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В
КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ:
матеріали V Всеукраїнського науково-практичного семінару
(м. Київ, 31 жовтня 2022 р.)

— 00 —

ГОТУЮТЬСЯ ДО ВИДАННЯ У 2023 РОЦІ:

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АГРАРНОЇ, БУДІВЕЛЬНОЇ І МАШИНОБУДІВНОЇ
ГАЛУЗЕЙ: монографія (звітні інформаційно-аналітичні матеріали за результатами наукового
дослідження)
(2018 – 2020)

РОЗВИТОК ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-
ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ І ЗАРУБІЖНІЙ ПРАКТИЦІ: монографія (звітні
інформаційно-аналітичні матеріали за результатами наукового дослідження)
(2019-2021)

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ
ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ)
ОСВІТИ: монографія (звітні інформаційно-аналітичні матеріали за результатами наукового
дослідження)
(2019-2021)

— 00 —

ІННОВАЦІЙНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Електронне продовжуване видання
Інституту професійної освіти НАПН України

РУБРИКА:
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

Випуск 3(10)

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ
ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ БУДІВЕЛЬНОЇ, МАШИНОБУДІВНОЇ
ГАЛУЗЕЙ, СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ГРОМАДСЬКОГО
ХАРЧУВАННЯ:
Монографія**

*Рекомендовано Вченою радою Інституту професійної
освіти НАПН України (протокол № 3 від 23 березня 2023 року)*

АВТОРИ:

Гайдук Ольга Володимирівна
Герлянд Тетяна Миколаївна
Гоменюк Дмитро Васильович
Кулалаєва Наталя Валеріївна
Пятничук Тетяна Володимирівна
Шимановський Марк Мусійович

Формат 210×297
Авт. арк. – 5,4

Виготівник і видавець:

Інститут професійної освіти НАПН України
03045 Київ, пров. Віто-Литовський, 98-а
+380 (44) 252-71-75; +380 (44) 259-45-53(факс)
e-mail: info@ivet.edu.ua

*(Підтвердження внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК, № 3805 від 21.06.2010 р.)*

Науковий редактор – Наталя Кулалаєва
Технічний редактор – Ольга Гайдук
Літературний редактор – Тетяна Герлянд
Бібліографічний редактор – Вікторія Маркова
Палітурка¹ – Людмила Шестерікова

¹ У дизайні палітурки використано фото з мережі Інтернет: <https://ed.vnu.edu.ua/1-2>